

XVII. évfolyam, 183. szám

2017. január

Irodalmi Jelen

Koccintsunk!
Szócs Géza tárcája

Szócs Géza:
Esküvő a T. tó partján

Bene Zoltán:
A kocka el van vetve

Böszörményi Zoltán:
Fénypórázon

Frideczky Katalin:
A szüzesség ára

Noszlopi Botond:
Veress emlékezet

Tamás Kincső: Fehér kavicsok
– Egy boldog szerelem
története

Pénzes Tímea: Anyaversek

Kisslaki László:
Boldog halottvirrasztás

Branczeiz Anna: Magához lép

 Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: Böszörményi Zoltán

Főszerkesztő-helyettes: Bege Magdolna

Főmunkatársak: Szócs Géza, Makkai Ádám (Budapest)

Munkatársak: Laik Eszter (helyszíni tudósítások),

Varga Melinda (vers, interjú), Király Farkas (próza),

Boldog Zoltán (kritika), Szócs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: Hudy Árpád

Lektor: Jámbor Gyula

Rendszergazda: Csipkár Nándor

Igazgató: Kurjatkó Péter

A borítón **Ivan Aivazovsky (1817–1900)**
festménye

SZÓCS GÉZA

Esküvő a T. tó partján

Sokan összegyűltünk a Tároga-tónál.

Akkor a törzsből sok ember összegyűlt,
hajunk kinőtt és őszbe vegyült.

Ott volt Töhötöm,

Béla is ott volt,

Stefi gróf is eljött,

Bulcsú is ott volt,

nagy volt a móka,

csikorgott a hinta

meg a libikóka.

Lobogott a vörös máglya,

működött a sötét mágia.

Virágzott a fűz,

lobogott a tűz,

tűz táncolt a szupernovában

s táncolt a szupernova a szappan-

operában.

Az a hullócsillag! milyen

rángatózva szállt!

Bicegős volt,

mint annak a sánta

tigrisnek a lépte,

amely dédapánkat

nemrég széjjeltépte.

Talán a tigris-szag volt?
Valami lüktetett nagyon
a vőlegény fülében,
s egy sötét érzés vett erőt
a lakodalmi népen.

Ott, ahol a Tároga-tóba
beleszalad a Kis-Kökös:
ott zúgott át a hídnál
az a toprongyos üstökös.
Az év legrosszabb éjszakáján,
vöröslött az üstökös szakála,
zuzmó lógott a Sarkcsillag hajába'.

Kiáltoztam, de mindhiába.

Voltunk elegen
srégen s kereken.
Hajnal volt, hangzavar volt,
majomember-szag volt,
tömjénszag és borszag.

S a sógorokat nem találtuk.
Se fenn, se lenn, se kinn, se benn se,
csak az a szag volt,
a vér, az volt az egyik komponense.

Működött a műkö-
működött a kő-kés.
Kezdődik a szívroham – hallottam szólni Álmost.
S Imre bá így szólt:
elvtársak, föl a buszra,
szálljunk hát föl rá mármost.

Ütött volna már az óra?

Brünhild! Krimhild!
Bendeleiben Izidóra!

Mi legyen a nászajándék?
Suttogják: a fejedelem
elgurított feje legyen!

Ezt suttogják, ejnye!

Ott volt Töhötöm,
ott volt Béla,
eljött Kálmán,
ott volt Bánk bán.

Volt gond, mázsás.
Volt ott minden,
csúszás, mászás.
Ott volt Mátyás

s Hegedűs hadnagy.
Mondtuk néki:
áruló, az vagy.

Eljött Első, ott volt Második,
ott volt Negyedik, ott volt Sándor.
Ott volt Emesü
s három vándor.

S hogy lidérc ne nyomasszon,
ott volt a Boldogasszony.

Hullócsillag hullott,
várát védte Miklós,
Árpád a hont foglalta.
Bonsoir, mondta Töhötöm,
Dobzse, mondta László.
Jó volt ott
a Tároga-tónál.

Ott ivott asszem Siegfried is.
Gertrudisz? ő nem volt ott.
Hagen sem.

 És Ulrich sem.
 És hogy Koppány ott volt-é?

Hágen nem.
 És Ulrich sem?

De rég is történt, Úristen.

BENE ZOLTÁN

A kocka el van vetve

– A kocka el van vetve – mondja a férfi köszönés helyett.

A pultos nő értetlenül néz rá.

– Szevasz, Pityu.

– A kocka el van vetve – ismétli a férfi, akit Pityunak hívnak. – Ki mondta? Na?

– Hagyjál engem az ilyen baromságokkal! – fakad ki a pultos nő, házának indult, de még vonzó harmincas.

– No, ki mondta? – erősködik Pityu.

– Mit érdekel engem az?

– Ez fontos, Viki – a férfi hangja egészen különös, már-már lány tónusban zeng.

– Fontos hát, hülye! – legyint a pultos nő, Viki. – Mit kérsz?

– Segíték – villantja föl emberi oldalát Pityu. – Egy római császár.

– Hol érdekel az engem? – méltatlankodik Viki.

– Érdekelhetne pedig.

– Az érdekel, mit kérsz, Pityu, az Isten áldjon meg!

– Egy körtét meg egy sört – nyilatkozik Pityu. – A kocka el van vetve.

– Én meg tudok száz nótát csárdással, baszki – mondja kihívóan Viki, miközben kitölti a pálinkát. – Kezdheted tanulni, Pityu!

– Igaz – bólint a férfi. – Én csak úgy nyolcvanatot tudok.

No, ha megmondod, ki mondta...

– Nem érdekel, nem érted? Zagyvaságokkal nem foglalkozok.

– Ez fontos dolog – Pityu lehúzza a körtét, leöblíti sörrel.

– Fontos az anyád picsája, Pityu – legyint a nő.

– Az is az – ismeri be a férfi.

– Jó napot! – kötött pulóveres fiatalember lép a kocsmába. Mivel se Pityu, se Viki nem ismeri, vélhetően egy autóbusz utasa lehet, a járművek rendre itt állnak meg hosszabb pihenőre. Pár perce is begördült kettő a kricsmi előtti megállóba.

– Jó napot! – toppannak be többen is. Pihenőidejét töltő távolsági buszról szalajtották őket, egyértelmű, gondolja a pultos Viki. Pityu nem gondol semmit, kortyol.

Majdnem mindenki kávéét szeretne, és pisilni vágyik.

- Mit kér hozzá? – érdeklődik Viki az elsőként érkező fiatalembertől.
- Két cukrot és tejszínt... Meg egy pohár csapvizet.

Viki dolgozik, a kávémasina harákol, hörög.

- Melyik a legolcsóbb kávé? – kérdezi egy öltönyös úriember.
- Százhatvan a sima presszó – mosolyog Viki a pult mögül.
- Azt kérek – dönt az öltönyös.

Viki sürgölődik, több feketét készít egyszerre. Az öltönyös adagja is gyorsan lefolyik.

- Tejszín nem jár hozzá? – vonja föl a szemöldökét.
- Sima presszót kért, nem?
- Ahhoz sok helyen jár tejszín – jelenti ki az öltönyös.
- Kérdeztem, hogy mit kér, nem? – Viki hangja hangyányit indulates.
- Nem ritka, hogy a sima presszóhoz jár a tejszín – mantrázza az öltönyös.
- Itt nem jár, baszkikám – szól közbe Pityu. – Adj még egy sört, Viki!
- Pedig sok helyen jár – vonul egy félreeső asztalhoz az öltönyös.

A kötött pulóveres fiatalember telefonja csörögni kezd, élesen fölhangzik egy rockdallam a hangszóróiból. A fiatalember matat a készülékén, a füléhez illeszti, bemutatkozik. Hallgatja a vonal túlsó oldalán beszélőt. Körülötte mindenki elcsöndesedik, maga elé meredve hegyezi a fülét. Noha csak egy fél dialógust hallgathatnak ki, nem szalasztják el a lehetőséget.

- Igen, volt – mondja a fiatalember. – Nem mondtuk le... Nem, nincs... A szüleimnek járt, most is jár... Azt kérdezte, volt-e előfizetés a családban, erre válaszoltam, hogy volt. Azt nem kérdezte, nekem volt-e... Nem... Mert primitív és alacsony színvonalú újság, azért... Azt kérdezte, miért nem fizetek elő a lapjukra, én erre elmondtam, miért. Legközelebb ne kérdezze, akkor majd nem mondom... Nem, ismétlem, hogy nem érdekel. Egyébként is bosszantó, hogy telefonon zaklatják az embert ilyesmivel. Ha elő akarok fizetni egy lapra, megteszem. Azzal, hogy hívogatnak, nem érik el, hogy előfizessek, sőt... Nem, nem azt mondtam, hogy a reklám ellen vagyok. Bár azt sem szeretem, de ez most mindegy...

Igen, igaza van, az autókat is reklámozzák a tévében, de egyetlen autókereskedő sem hívott még telefonon, hogy vegyek tőle kocsit... Ha a tévében reklámoznának maguk is, nem zavarna, odébb kapcsolnék, és kész, de maguk telefonon molesztálnak. Ez azért nem ugyanaz, nem gondolja?... Nem, nem fogok előfizetni, mert hitvány, színvonalatlan újságnak tartom a lapjukat. Viszhall!

– Nyomulnak, mi? – kacsint Viki a kötött pulóveresre.

– Nyomulnak.

– A kocka el van vetve – szögezi le Pityu, ami akár a fiatalembernek is szólhatna. Nem neki szól.

– Az el – dünnögi a fiatalember, holott sejti, hogy nem ő az aranykópés címzettje. – Meg az előfizetés is, a jókedvvel együtt...

– A kocka el van vetve – hajtogatja Pityu, aztán hirtelen Viki felé bök az ujjával:

– Na, ki mondta?

– Hagyjál békén, hülye! – nyafog Viki.

– Átmegyek a Balog Gézához, mire visszajövök, mondd meg, ki volt! Egy római császár, annyit segíték – Pityu távozik.

– Cézár – préseli az ajkai közt Viki, amint becsukódik az ajtó. – Seggfej.

– Szigorúan véve nem volt császár, még ha a császár szó a nevéből is ered – jegyzi meg az öltönyös.

– Azt nem tudom, nem is érdekel – vonogatja a vállát a nő.

– Miért nem árulta el neki, hogy tudja? – firtatja a kötött pulóveres fiatalember, miközben a pultra helyezi a kiürült kávécsészét és a vizespoharat.

– A férfiak szeretik, ha a nők ostobák. Legalábbis azok, akik ide járnak.

A busz utasai egymás után indulnak kifelé.

– Köszönöm, jólesett – mosolyodik el a fiatalember.

– Egészségére – biccent kurtán a pultos nő.

– Lassan indul a busz, mennem kell, viszontlátásra!

– Viszlát! – Viki kezdi a mosogatóba pakolni a használt poharakat.

Az öltönyös is föláll, a csészét az asztalon hagyja, morog valamit, kimegy.

– A kocka el van vetve – sóhajt Viki. – Barmok!

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN versei

Fénypórázon

Kocsis Zoltán emlékére

Fénypórázt cibál a halál.
Az ember sikoltva jár.
Az idő görnyedt hátán
cipeli, amit senki sem
visz tovább.
Az elmúlás varangyai mindenütt.
Emlékek a ketrecek,
táncra perdül a kikelet,
a késő őszi tálban varázs,
a szívekben maréknyi parázs,
egy séta villámai.

Megkövülsz, ha érkezel,
törvény, hogy nem lehetsz
egyszerre odabenn
és odakinn.
Tengerszemekben a messzeség,
vitorlák és tajték-ég.
Mennyei zongorák,
mint gubbasztó ősmadár,
szárnyai alatt a lendület
hullámszik selymesen és hópuhán.

A hangoknak lombja van,
árnyékukban ül a lázadás,
szélkakast forgat a láz.
Aranykürtöt fúj a szél,
magában beszél az éj.

Nagypikkelyes halak
üveges szemén
hallgat a tűnődés.
Egy óriás szívébe mered,
és felkiált a kés.

Kocsis Zoltán
(Forrás: artiq.hu, Nyári Szabadtéri Fesztivál)

Novemberi elégia

Az élet kies halmai fölött
madár száll,
ez a szárnyalás
maga a szabadság, mondanád,
bejárod a dombokat,
hogy üres völgyekbe érhesz,
a történések törmelékei felett
csak a gondolat éhes
verebei suhannak át,
tüzesen fellobog a láthatár.

Mi céltól célig vezet,
s benned utakat, hidakat emel,
utánzata a kinti létnek;
a nyugös természeté e mell.
Belőle táplálkozol, tejét kortyolod,
szavaidat ebbe mártod.
Sebeid kötszerére csepegteted
fűszeres álmod,
a bizakodás könnyű deszkáiból ácsolsz
magad fölé eget.

Nyarak ékes kalásza hullat magot,
vidámsága őszbe borul.
A magány száraz gallyait égetik a kertben,
arcodra savas pernyéje hull.
Mint árva, ha éhes, és kenyérért kebelre szorul,
még imádsz-e úgy?

FRIDECZKY KATALIN

A szüzesség ára

Kornéllal csak az év vége felé melegedtünk össze annyira, hogy iskolán kívül is találkozunk.

Az érettségi közeledtével kimentünk néha a Szigetre, hogy egy pokrócra telepedve átvegyük a tételeket. Erre leginkább nekem volt szükségem, Kornél ugyanis mindent tudott, mindent értett.

Egy ilyen alkalommal, a két tétel közötti cigiszünetben bevallotta nekem, hogy az anyukája egy ezrest ígért neki arra az alkalomra, ha elveszíti a szüzességét. Attól kezdve többször is ugrottam: – Na, megkaptad már az ezresedet?

Kornél nem volt szép fiú. Fehér bőrét szeplők és pörsenések tarkították, hangja meg-megcsuklott a késői mutálástól, keze, lába esetlenül nagyra nőtt. Olyan volt, mint egy kakukkfióka. Csupa csőr, csupa láb.

Mindent összevetve azonban nem volt visszataszító, sőt számos vonzó tulajdonsággal rendelkezett. Segítőkéz volt, nyíltszívű és szerény. Bár műveltség és tárgyi tudás terén mindannyiunkat zsebre vágott, beleértve némely tanárunkat is, nem hordta fenn az orrát.

Kornél zseniális koponya volt. Nyelveket beszélt, otthon volt az irodalom, a történelem, a művészetek területén, sőt a reál-tudományokban is jeleskedett. Lehetett volna belőle irodalomtudós vagy történész éppúgy, mint matematikus vagy fizikus. Ő azonban zongoraművész akart lenni. A sors fintora, hogy éppen ezen a területen nem tartozott a kimagasló képességűek közé. Konzervatoristák lévén mindannyian szóttünk világhírnévről szóló álmokat, ki nagyobb, ki kisebb eséllyel.

Kornélnak semmi esélye nem volt. Ezzel mindannyian tisztában voltunk. Kivéve őt magát. Ezen a téren nem tudta magát józanul megítélni. Tanáraink is szerették volna inkább a bölcsészkar vagy a TTK felé terelgetni, de ő nem állt kötélnek. Kitartott zongoraművészi ambíciói mellett.

Vesztére.

Kornélt nem vették föl a Zeneakadémiára. Ez annyira kiborította, hogy idegösszeroppanást kapott, hisztériás rohamban tört ki, mentőt kellett hozzá hívni.

Pár nap múlva megtudtuk, hogy Kornél meghalt. Kiugrott az emeletről. A mendemondák szerint tévedésből. Körfolyosós házban laktak, és az ő ablaka ide nyílt. A barátjával, aki a szomszédban lakott, számtalanszor közlekedtek az ablakon keresztül, a folyosóra kilépve.

Kornélt a betegsége idejére azonban az utcai frontra néző tágas, napos szobában helyezték el. Egy pillanatra hagyták csak felügyelet nélkül, mikor ő, a lenyugtatózott, bódult lábadozó egy lezser mozdulattal kilépett az ablakon, mintha csak a körfolyosóra lépne ki, a barátjához...

A temetésre csak kettőnket hívtak meg az osztályból. Engem és Bálintot, akik a legközelebb álltunk Kornélhoz.

Elfogódottan léptünk be a lakásba, ahonnan a szüleivel együtt készültünk a temetőbe. Most láttuk csak, hogy Kornélnak testvére is van. Ahogy akkor meg tudtam ítélni, valami nem stimelt a gyerekekkel. Vagy eggyel több kereke volt, vagy eggyel kevesebb. Megborzongtam arra a tudatra, hogy a zseni ment el, és a fogatékos maradt meg. Dupla csapás a szüleinek.

Az anyukáján azonban gyásznak semmi nyoma nem látszott. Éppen sminkelte magát, mikor megérkeztünk. Arcát fehérre púderozta, ajkát égővörös rúzzsal festette ki. Rendkívül szép nő volt. Pacalpuha férje némán surrant ide-oda, kopasz feje megmegcsillan a délelőtti napfényben. A furcsa öcsike is fel-feltűnt a színen, de csak mint statiszta, aki különösebb szerepet nem játszik, kitölti a létszámot...

Az anyukán minden fekete volt. A haja, a szeme, a ruhája, a harrisnyája. Csak az égővörös szája virított ki hófehér arcából. És most lassan föltette a fejére a fátylat, a feketét. Akárha nászra készülődne.

A markában egy gyúrt ezrest szorongatott.

NOSZLOPI BOTOND

Veress emlékezet

A nagy-nagybácsim festő volt.
Mindig könnyes lett a szeme,
ha az orosz fogságról mesélt,
mivel egy tiszt megkedvelte,
házába fogadta, amolyan udvari művésznek,
és tájképeket festetett vele.

Társai követ fejtettek,
éheztek, fogytak.
De volt a tisztnek egy hamvas,
tizenhét éves lánya, Nyikityina,
vagy Ljerka, nem tudom.

Ő pontosan emlékezett a névre,
és arra is, hogy öt év után,
amikor hazaengedték,
mennyire fájt a búcsúzás.

Könnyes szemmel mesélte mindezt,
miközben Kati néni
kihozta a teasüteményt,
és töltött megint a borból.

Néztük az eget. Pont olyan, mint
Tobolszkban vagy Arhangelszkben –
nem emlékszem –, bár ő pontosan
utalt a névre: Nyikityina! – mondta –,
mindig odaült, ha kiraktam az állványt,
s míg kevertem a színeket, tanítottam.
Kis ügyetlen volt.

Gyönyörű, gyönyörű nő!, olyan,
akinek legfőbb bája az esetlensége.

Kák mnye eto szdeláty? – kérdezte,
hogyn csináljam? – hát mutattam neki:
így kell fogni az ecsetet, így kell egyenes
vonalat húzni a vásznon –
s ő kék eget festett rá, csillagokkal.

Ez az örökkévalóság, goszpogyin,
nappal s éjszaka egyben.
Szabadság és fogság!
A véget nem érő idő.
Születésünk s mindünk pusztulása.

Kák mnye eto szdeláty?!

Ha tudtam volna,
miként lehet a vonzást elhárítani,
ami a legszendébb első pillantásból
válíkn elvadult utolsó öleléssé,
míg Tobolszkból
rabok halálhörgését sodorja át a szél...

Aztán elengedtek.
El kellett jönnöm onnan – morogta –,
bár a szívem ma is Ljerka öléről
álmodik, s olyankor félrevert.

Később, egy festményből kilépve
rámn nézett, és azt mondta:
a többit
majdn máskor mesélem el.

TAMÁS KINCSÓ

Fehér kavicsok

(Regényrészlet)

Egy boldog szerelem története

Tartozom egy vallomással. Sőt, egyenesen gyónni készülök, akár a katolikusok, kiknek a vallás megteremti a lehetőséget, hogy heti rendszerességgel szabaduljanak lelki gyötrelmeiktől. Gyerekként mindig is hiányoltam, hogy senkinek nem mondhatom el a bűneimet, engem ugyanis protestánsnak kereszteltek. Gyónok hát. Neked. Az ember attól vár feloldozást, akít szeret, mert csak a szeretett fél szemében fontos, valamely cselekedetünk jó-e vagy rossz. A katolikusok Istent szeretik, én téged. Neked gyónom hát meg tegnapi bűnöm.

Nem, nem kiabált. De tudtam, hogy amíg ott lapul, nyugtom nem lehet. Levettem és elszívtam. Egymás után mind az öt cigarettát. Aztán eldobtam a dobozt. És nem vettem másikat, nem kértem a szülinapi összejövetelen, pedig három férfiből kettő dohányzott. Nem is kívántam. Ettem viszont a kelletténél többet. A tegnapi nem a mértékletességről szólt. Olyat is kóstoltam, amit máskor nem. Elvállaltam a béisizitter hazataxizását falura, a vendég gyereket a város másik végére, no meg az edzés, legalább addig sem voltam a csábítás közelében. Reggel ötvenhárom egész négy kilót mutatott a mérleg, futás után, zuhany előtt, három órával ébredést követően. Sok. Ez már a lélektani határ. Ötvenhárom s fél, ha van pasim, ötvennégy s fél, ha nincs, ez a határ, amit nem léphetek át, ahol szigorúan felrántom a kéziféket, és aznapról nézem, mit eszem, és mennyit. Tavaly edzőtáborba ötvenkilósan érkeztem, ötvenkettővel jöttem el. Nem értették, miért problémázok a súlyom miatt. Pedig elmondtam sokszor, szépen, türelmesen: nem iszom, eszem helyette, nem dohányzom, inkább nasolok helyette, és egész nyáron nem találtam egy normális pasit, ahelyett is eszem. A csapat aranyos, próbáltak segíteni (Gyűjts rá nyugodtan, egy cigi nem árthat. Mit töltsék? S hát én nem vagyok elég normális, velem mi bajod?), de nem úgy megy az.

A volt férjem persze ismét túlkalibrálta a vendégséget, a házvezetőnő délelőttől késő délutánig főzött, pucolt és előkészített. Este kilenckor néztünk egymásra a teli tálak felett, mi legyen a sok étellel, mert ők elutaznak. Hazahoztam fél dinnyét, lazacos falatokat, szeletelt, pácolt karajt, nem éhezem ma sem, köszönöm kedves kérdésed. Holnap sem éhezem. A gyerekek édesek voltak, de azért jó volt lelépni, kiszellőztetni a fejem, kimaradt a tortavágás, amit egyáltalán nem bánok. Kaptam kedves, elismerő szavakat jó baráttól, egy fiatal házaspár a főtéri kocsmá tulajdonosa, ahol nemrég tartottam előadást. Emlékszel? A kék ruhában. Most is, még egyszer, átszellemült arccal mondta a pasas, mennyire jó voltam. Az előadás a nyári veszedelemről, a csípésekről, szúrásokról szólt, legnagyobb hangsúlyt fektetve a darazsakra, akik hamarosan megtámadják az érő gyümölcsöt, fagyaltárusokat és a piaci kofákat, aztán ott találjuk az utastérben, mert a szőlővel hazaindult egy sárga potrohú, zúgó ellenség, és mindenki bepánikol. Valóban élvezték és szerettek, hány olyan ember van, szívem, ha tudnád, aki képtelen megkülönböztetni a dongótól a német darazsattól, pedig egyik szőrös és kövér, másik meg csupasz és kecses. A volt férjem nem jött el, pedig amikor az eseményt szerveztük, elsőként jelezte részvételi szándékát. Utolsó reggel üzenetben tudatta, hogy sajnos nem lehet ott, de kíván sok sikert. Nem csodálom. Válásunk idején megtöltötte a várost, hogy a felesége bolond, valami irdatlan nagy tudósnak képzelet magát és híres fordítónak, holott egy kisvárosi senki. Most nemigen szembesülhetett a várossal és velem egyszerre. Az emberek néha elkövetnek visszafordíthatatlan tévedéseket, ez van. Pedig én nem akartam mást, mint hogy a gyerekeim is nevükön nevezzék a fákat, virágokat, madarakat, és ne azt halljam ott, az az izé. Képes volt megszólalni, amiért kijavítottam, ha a gyerekek azt mondták, a bálna hal. Négyévesen a gyerekeim már tudták, hogy a cetek farokuszonya vízszintes, a cápáké függőleges, elég egyszer látni, akár filmen, amint fenyegető gyorsasággal szántja a felszínt, egy életre rögzül. A helyes fogalomtár kialakítása márpedig fontos, ebből nem engedtem, és ezután sem engedek.

Veled álmodtam. Azt álmodtam, hogy sakkozunk. Mi a tét?, kérdezted. Aki nyer, az megbaszhatja a másikat, ahogy akarja, mondtam. Mélyen a szemembe néztél. Én voltam a fehérrel. Ráadásul előzetes egyeztetés nélkül, tettem hozzá, hogy növeljem az izgalmat. Benne vagyok, mondtad. Csak aztán ne legyen

nagy sikongatás. Miért?, kérdeztem hetykén, és kitoltam a fekete futót, levettem egy parasztodat. Nincsenek szomszédok. S ha vannak, befoghatod a szájamat. Különben is, magas a fájdalomküszöböm, hetvenkedtem tovább. És ha én a seggbe baszást választom? Akkor is magas?, kérdezted, és a tekinteted felszűrt, mint rovarbolond a darazsat. Kiugrottál a lóval, és levette a futóm. Azt még nem tudom, mondtam. De megtudhatom. Futó a lóért rendben van, készültem rá, a lovad úszott. Nem volt még részed benne?, kérdezted, miközben felmérted a károkat. Mindketten láttuk előre, mi lesz, és úgy döntöttünk, érdemes elindítani a lavinát, arra számítva, az ellenfél nem kalkulál annyival előbbre. De volt, feleltem, volt felemás és volt jó. De téged annyira kívánlak, mint eddig még senkit, és így minden más. Értem, mondtad, és kisoroltál a királynővel. Nem emlékszem, ki nyert, de annyira felizgatott az álom, hogy felébredtem, és ránéztem a mobilra. Éjszaka kettő volt. Ötkor a macska költött, bekéredzett, pontban hatkor Mák, a holló kopogott. Onnét nincs visszaalvás. Ő a kakukkom, benne meg az óra. Csúf, fekete kakukk. Követelődző. Beengedtem a konyhába, együtt kávéztunk az asztalnál.

Szilva hogy ugrált ma, amikor meglátott pórázzal a kezemben! Olyan szépen jött, a légzésemet, a mozgásomat sem zavarta. Mák magasan repült az égen, ha nem tudom, hogy a hollók mindig párban járnak, meg se ismerem. Nagy csőre, nagy feje, mint a bunkó, elől, elfordult oldalra, úgy siklott, fitogtatta a tudományát, a tehenésznel eltűnt az erdőben. A hídon leültem. Végre megsimogathatom a kedvenc kutyámat, nem morog ránk, nem zavar a másik nagy, a vezérszuka nem kell lesse, harap-e Panda a hátsójába. Egyre nehezebb megvédenie a pozícióját, Panda csak az alkalmas pillanatot várja, amikor megölheti. Bejövetkor a kapu előtt lecsatoltam a pórázt, mert látom a kutyám szemében a rettegést, ő megkötte, a másik szabadon, rajtam áll az élete. Panda, aki marad házőrzőnek, amíg mi hárman futunk, féltékenyen szagolja. Ha simogatom Szilvát, azonnal furakodik közénk, erőszakos, durva, tolakodó. Nem, ez nem számol, boldog, ha kijöhet, nem tolakodott a hídon, nem követelte a részét, pedig tehette volna, máskor őt simogatom. Szilva odadugta finom, fehér pofáját, puhán, és én simogattam, becézgettem, milyen gyengéden és szeretettel csak tudtam, és odasúgtam háromszög formájú, lógó fülébe: Mert megérdemled! Ő az igazi házőrző,

mindig a kapunál, figyelmesen. A másik két kutya léha semmi-rekellő. Igaz, feladat, ugatni való nekik már nem marad, Szilva mindet leugatja. Sötétedés után, amikor az úton megszűnik a forgalom, és az erdőben négy lábra kel az éjszaka, olyankor több irányba kell ugatni, besegítenek. Ma rájöttem, hiányzott ez az intim húsz perc a legjobb kutyámmal. Ezentúl mindig viszem. A tehenész korcsai acsarogva közelítettek a mezőn, Szilva csak mordult, és poroszkált tovább. Ő, nem mer minket megtámadni senki! Jövet Mák repült szembe, magasan fent, a dombtetőig, ami a horizontot zárja, ott ívesen kanyarodva fordult, és mire a rúdhoz értem, hogy húzódkodjak, a hátsó kertben találtam, a lódarázssal diskurált. Mellém ugrott, a farakásra, mély, ijesztő hangon tudatta, hogy nem szavazott bizalmat a kesztyűmnek, amivel húzódkodáskor a rudat fogom. Mert régebb kesztyűvel kaptam el, most abban sem merem, mert két réteg anyagon is keresztülvág. De egy óvatlan pillanatban elkaptam a nyakát, és bezártam. Legyen csend. És szerelem. Embert se lássak, tegnap láttam eleget, túl sokat is, embert és embergyereket.

Egész nap úsztam a szerelemben, és gyakran arra gondoltam, ha a homlokommal elérem a térdem, csókolózhatunk úgy, hogy mindkét lábam a nyakadban, nyújtva, jobban mondva a válladon, te meg dugsz közben. Meg ilyenek. Napoztam, feküdtem, kétszer nyúltam magamhoz, annyira hiányzol. Napozás után ismét zuhany, előtte mérlegre álltam, pusztá kíváncsiságból és hitetlenségből, és képzeld, csodák csodája, már csak ötvenket-tő egész hetet mutatott, amitől teljesen megnyugodtam. Kézbe vehettem Az ezeregy éjszakát, eljutottam a történetig, ami miatt múlt szombaton, éppen egy hete az antikváriumban megvettem a könyvet. Szerencsére csak estefelé, mert rögtön eszembe jutott, hogy hetedik napja írok neked, és te hetedik napja nem válaszolsz. Holnap vasárnap, éppen egy hete, hogy útra keltél, és elindultál hazafelé, mondván, ezer dolgod otthon, de majd kitalálok, hogyan találkozunk. Miért kell neked autóval utazni, mondd? Miért nem repülővel, és akkor rég szólhattál volna, megérkeztem, szívem, ahogy szerelmeseknél szokás. Hogy miért érdekel annyira A konyhamester története, amit egy férfi mesél, akinek mindkét kezéről hiányzik a hüvelykujja, sőt a lábáról is? Roppant érdekes, szívesen elmesélném, de a vasárnapra gondolva elment a kedvem, képtelen vagyok rá. Szomorú vagyok. Szerelmesen szomorú és boldogtalanul boldog.

PÉNZES TÍMEA

Anyaversek

játszóterek

leginkább a Károlyi-kertbe térünk be,
mert fincsi adrenalint fecskendez a vérünkbe,
egy kihívó, ápolt, pajzán madam,
ki egyre csak csábítgat, unos-untalan,
füves ölét és szelíden ringó hintamelleit,
nem éppen féltve őrzött kacér kincseit
felkínálja minden arra járónak,
kishitűnek és nagyravágyónak,
kecses csúszdalábai, mint egy-egy strófa,
megvillantja bájait a sok haránt sodrófa,
mik odavonzzák a környék csepp embereit,
temérdek pöttöm mamlaszt és zsenit.
tavasszal a szökőkutas kert tulipánba borul,
s míg sok cifravirág bűgőbogárral párosul,
borzas bokrok falják fel a gyerekeket,
csak apránként, mindig egyet-egyet,
s az anyák szívverése egy-két percre kihagy,
míg meg nem pillantják csöppnyi fiókáikat.
billeg és leng benne több hinta, meg egy hajó,
amit gyorsan mozgatni csodajó,
tajtéklő hullámok vetnek ide meg oda,
van rugózó trambulín meg díszes palota,
sok menő, kiadós testi táplálék,
szédületes, mámorító fény- és árnyjáték,
és egy ketrecbe zárva nyuszi, meg a réginek a szobra,
amit felraktak egy frissen emelt dombra,
és meglovagolható – de az élő is szórakoztató.

Pénzes Tímea

a másik tér éjszakai életet is él, és nem dáma,
inkább a mérsékelt pusztulás nyitánya,
egy borostás hapsi, rúdjai férfias terpeszben
és lepattant jelmezben tartanak mászókat és hintákat,
és függőhíd ring a cikázó lurkók lába alatt,
zsebre tett kézzel áll az ütött-kopott sarkon,
hogy zsenge és korosabb kópékra lecsapjon.
határait éjjel sokat látott vándorok sértik meg,
hogy rozoga padjain parányit megpihenjenek,
és reggel hason vagy hanyatt
fogadnak kómásan valamelyik bokor alatt.
egy kóbor cica is felbukkan néha, és ha veszélyt szimatol,
a szomszédos söröző ablakán át iszkol
biztonságosabb helyekre,
vagy zárt kertjében bandukol a gyerekekeztől messze.
a tér egyik oldala zöldre festett tűzfal,
látványa magához vonz és felfal,
és máshová képzelheti magát az ember,
a rajzon hinta röppen végtelenszer.
a csúszdára korlátos lépcső vezet,
megtanulhatsz rajta fel és alá járni,
és közben hangosan vagy magadban
lépcsőfokokat számlálni,
miközben a lábadat szeded.

a harmadik egy lankás, kedves mosolyú mama,
ligetnek híják, és trolival jutunk ki oda,
enyhe dombokra és lágyan mélyülő völgyekre
örömet pihennek együgyűek és bölcsék le,
s aki nem hangyás, itt az lesz az is,
az ősz és a kikelet kész katarzis,
idomai a nudistákat is vonzzák,
kikelő szeretettel hódítják meg legmagasabb pontját,
hogy közelebb legyenek a naphoz,

a gyerekek meg dombról lefutó csúszdákon
ereszkedhetnek egyre közelebb ujjongva
a Föld középpontjához.

a negyedik a *Vili, a veréb* mese helyszíne,
ő most a kedvenc, mert nem vezet oda forgalmas út,
sem macskaköves, amin fiam járgánya durván zötyögne,
és van ott egy ósdi díszkút,
aminek csapjából folyton csöpög a víz,
nem volt a szerelő túl precíz,
vagy szándékosan nem húzta szorosra,
hogy vígan pancsolhassanak a tilosba'.
odafelé lépten-nyomon pénzautomata
csalogat, amit fiam matának hív,
és anya karjából mindet meg kell bütykölni,
mind csipog és mind visszahív.
a parkban sok a kavics, ami vödörbe rakható,
bekapható és kiköphető, és a leszaggatható bogyo,
és a szomszédos kutyafuttatón
harsányan ugatnak és ügetnek a kutyák,
és kutyakakival teli a kukák.
a hullámcsúszdára csak anya tud felrakni,
ereje úgyis sivatagnyi,
meg neki sem árt egy kis mozgás,
arca ettől lesz naponta többször pirospozsgás.

az ötödik egy modern göncökbe bújt hetyke fruska,
feszés formái messziről hívogatnak egy kis *gyerekes* légyottra,
folyosóin sok kicsi láb gyorsan oson,
gyípacizni is lehet a rugós játékokon,
és mászni hív néhány peckes torony.
a kötelekbe sűrűn belekap a szél,
s közben messzi tájakról regél,

a gyors sodrású víz hozza a sarkvidékről,
fodros hátán jégbe fagyott rétről,
és viszi le a gyerekzsivajjal együtt a tengerhez,
mi a víz hódolójának roppant mód kedvez.

a hatodik egy szépirodalmi műtéten átesett
fiatalra játszó vén,
éltes testrészei, a környező házak, még porleptén
ásítóznak kopottas szélén,
ám a szája csókos, bejáratánál fagyibódé,
kezdődhet a féktelen parádé,
azzal csalogat beljebb békés és buja testére,
mi reggel még csendes, de lármával telik meg estére,
köldökéből játszi szökőkút fakad,
és ülésre csábít sok nyugdíjast
megannyi színesre mázolt fapad.
a közelben vásárcsarnok vonzza az éhes emberfiát,
vehet frissen sült lángost vagy a szezonban áfonyát,
és a bringásboltból egy napon anya két új tanulóbiciklit
tolhatott haza majdnem laza léptekkel,
meg egy babakocsit, s benne két fagyitól maszatos gyereket,
nem, egyáltalán nem haladta meg az erejét!

park és játszótér akad hát számtalan,
(és a játszóházakról még nem is szóltam),
mindenütt van mászóka, hinta és homokozó,
csemetéim levest és teát főznek kis fazekakban,
a parkrészben pedig nénik üldögélnek,
mosolyogva legeltetik a szemüket halkan,
télén mind ezüstös és nyáron zöldre borul,
miközben ikreim teste veszettül izmosul.

KISSLAKI LÁSZLÓ

Boldog halottvirrasztás

Bódis Mihály csendesen feküdt az ágyon, és már a pokrócot sem rugdalta magán. Szótlanul tűrte, hogy a menyé, Csordás Bözsi megmosdassa, majd felhúzza rá a fekete esküvői nadrágját. Előtte azért az asszony végigvágta a szövet üleprészét, hogy legalább a sliccet be tudja gombolni. Mihály legfeljebb majd összemarkolja, hogy szégyenszemre le ne essen a nadrágja az Úr előtt. Miután felöltöztette az apósát, és a maradék haját legényesre fésülte, Bözsi türelmetlenül lecsapta a fésűt. Idegeire ment a naposcsibe sipítozása. Lehajolt, és kivette a csajkából a síró csirkét, mert az a bolond beleesett, és nem tudott magától kimászni.

– Majd téged is leváglak, tudomisen! – rivallt rá a lába alatt káráló kotlósra. S ha már a keze ügyében volt a tál, az udvarra lötytyintette belőle a zsírosra dermedt cukorborsót is, amit a kutyá otthagytott.

– Te is csak a húst zabálsz ki belőle, mint az ott – bökött fejével az apósa felé, de a téglaszínű házőrző nem nézett rá, mert éppen egy légy után kapott. Az asszony kikaparta még az edény oldalára száradt maradékot, és a girhes malac elé vágta, amely szintén ott téblábolt a szárnyasok közt a tisztaszobában. – Maradhatott, mert még hideg volt az udvar egy tüdőbeteg általnak.

Bözsi serényen borotvahabot vert a zsíros kutyacsajkában, és a régi pengével borotválni kezdte apósát, aki most már úgysem ordibálhatott timsó után. Mikor befejezte a borotválást, áthívta Péterkét, hogy segítsen neki felhúzni az apósa csizmáit, amíg a lábait még hajlítani lehet.

Tóth Péter szeretetre méltó ember volt. Egy csecsemőkori agyhártyagyulladás megáldotta őt, hogy már itt a földön Isten kegyeltje lehessen, és megmaradhasson egy alig terhelt agy értelmi színvonalán. Ezért még öreglegény korára is olyan derű-

sen járt-kelt a világban, mintha a mennyei réteken lesné a fű növést, és időnként visszamosolyogna az Úr kertjében kergetőző lepkékre. Szegény együgyű legény. Vagy talán irigylésre méltó?

A második tragédia kamaszkorában érte a Szent György-napi búcsún. Az úgy történt, hogy a gazdag Beke Gyuri és a barátai a hecc kedvéért megígérték neki, hogy majd jósoldatni fognak Szamíránál, a csillaglátónál. Péterke nagyon boldog volt, mert jó az, ha az embernek barátai vannak, és tartozik valahová.

Kora délután Beke röhögcsélve elmondta a már enyhén részeg vénasszonynak, hogy este a tíz pengőért mi lesz a dolga Péterkével. A boszorkány megörült a bankónak, s már előre vihogott a tréfán. Este aztán, ahogy megbeszélték, mindannyian becsődültek a jósnő sátrába. A lompos vénség pálinkával kínálta a már amúgy is kaptos társaságot, és Péterkének gyorsan a fejébe szállt a szokatlanul erős ital. Szamíra mindenkit kiküldött, csak a legénykét ültette a pamlagra, és elővette a füstölőjét. Nagy hókuszpókusszal letakarta egy kendővel Péterke fejét, s csak akkor vette le róla, mikor már pucéran állt előtte, és ingerlő mosollyal delejes táncha kezdett. Evvel a kétnegyedes mozgással lett ötven éve Szamíra megvehíres művésznő. Hogy mi történt aztán a sátorban, azt már csak ők tudhatták. Ezalatt a társaság a bokrok mögé bújva várakozott. Egy darabig nagy csönd volt, aztán Péterke, mint aki eszét vesztette, bömbölve kirohant a sátorból, és eltűnt Marcali irányába. Csak két nap múlva hozták vissza a csendőrök. Erről az esetről a gyerek sosem beszélt. Derűs, nyílt tekintete sem változott. A teste továbbra is asszony után sóvárgott. De ha nagyon szenvedett, vágyakozását egy idő után elűzte az undor és a félelem attól, hogy még egyszer átéli majd a kamaszkor iszonyatos élményét.

Bözsi apósa lábát tartotta, és Péterke ügyesen ráhúzta a bal lábra való csizmát. Miközben a másikkal bíbelődött, Bözsi szomorúan nézte az egészséges testű férfi széles vállát. Hirtelen a haja tövéig beleborzongott a rátörő vágától; érezte, amint hullámként ellepi a belső forróság az ágyékától a feje búbjáig. Most még azt se bánná, hogy az apósa itt van kiterítve, és még azt sem, hogy talán a siratók is megérkeznek hamarosan. De féltette Péterkét és magát is. Miképp csinálja, hogy el ne riassza sze-

gényt? De hát ő is szenved, Istenem! Hiszen már több éve, hogy ember nélkül él. Pistáját még tizennégy nyarán elcsábította egy puskagolyó. Azóta pedig a falu maradék férfinépét is megtizedelte a nagy világégés. A háború átkot hozott a szomszéd, Tóth Ica néni házára is. Két fia is berukkolt, s nemsokára már örök nyugalomra letek egy Dráva-parti erdőben. Szép, csendes hely; ott ma már csak a csonkára lőtt fatörzsek őrzik a vitézek álmát. Ica néni hálát adott a Jóistennek, hogy legalább meghagyta neki Péterkét. Igazán azonban csak akkor lett volna boldog a néne, ha a fia asszonyt is hozna a házhoz. Mért ne? Hiszen jóképű, derék, dolgos legény. Semmiben sem hibádzik, hiszen még a kőműves szakmát is kitanulta Ganghofer majszter úrnál.

– A sarkantyút is feltegyem a csizmákra? – fordult Péterke hirtelen az asszonyhoz, aki elpirult, mint akit rajtakaptak valami szégyellni valón.

– Dehogyan – nézett rá Bözsi zavartan. – Csak azért, mert az öregúr huszár volt, nem kell vele temetni azt is. Attila úr idejében volt, hogy még a lovát is a vitéz mellé temették. De most segíts, mert hamarosan jönnek a virrasztók, és sose érünk a végire.

Bözsi rámosolygott a legényre, s most már szó nélkül nekiálltak a tisztaszobát előkészíteni. Áthozták a konyhából a nagyszalt, és a székeket szép sorjában egymás mellé a falhoz támasztották. Aztán Péterke elkapta a tiltakozó kotlóst, és beültette a vesszőkosárba, Bözsi pedig a tekergő csirkéket szedegette fel anyjuk alá. A legény vágyakozva nézegette a hajlongó asszonyt, ahogy az érett keblek, mintha önálló életet élnének, bátran, szabadon hímáldoznak a pruszlikja alatt. Életét adta volna, ha átölheltné Bözsit, és megérinthené a telt melleket. De rettegett, hogy ezért a pimaszságért az asszony örökre megharagudna rá, és többé nem engedné be segíteni a ház körül.

– Ellátom az állatokat – dadogta Péterke piros arccal, és kimenekült az istállóba, hogy zakatoló szíve ki ne ugorjon a helyiről itt szégyenszemre Bözsi előtt. Időközben az asszony kivakarta a ciroksöprűvel a kandúrt, aki krakéler módon mustrálgatta a napocsibéket. A Téglakutya – a színe miatt hívták úgy – kiment magától: tudta a dolgát.

Miután Bözsi kisöpörte a tisztaszobát, egy könnyű szoknyát, réklit öltött magára, és Péterke után ment, mert valahogy túl soká piszmog ott avval a két tehénnel. Az istállóban a legény már az anyjától is visszazárta a rekeszébe a jóllakott borjút, és éppen a nyulakat fogdosta össze.

– Hát ezek hogy jöttek ki a ládából? – csodálkozott Bözsi.

– Kiengedtem őket, hadd járjanak még egyet utoljára a halotti tor előtt – mosolygott Péterke. Bözsi elnevette magát a jószívű gyereken, s lehajolt, hogy felvegye az utolsó fülest. De olyan ügyetlenül lépett, hogy megbotlott, és a szénára hanyatlott. Péterke lehajolt, hogy felsegítse, de ahogy belenézett Bözsi szemébe, újra elfutotta agyát a vér, s hagyta, hogy az asszony magához húzza.

– Hol vagy, Bözsi!? – Az istállóba behallatszott Bárány Jani bácsi kiabálása. Ekkorra már besötétedett, de a két szerető még mindig a jászol szélén üldögélt, feledve a siratókat, és feledve Bódis bácsit. Csak egy röpké boldog óra kellett ahhoz, hogy már a közös jövőt tervezgessék. Hiszen a szántó s a szőlő is a pincékkel szomszédos, így elég lesz még a gyerekeiknek is gazdálkodni, ha a Jóisten is megáldja az asszony életét.

– Jövök keresztapám, csak az állatokat láttam el! – kiáltotta vissza Bözsi. Gyorsan átölelte kedvesét.

– Aztán gyere át anyáddal virrasztani – suttogetta, és megvárta, míg a boldog legény átmegy a pajta mögötti kiskapun az udvarukba.

Tóth néni már a kosárba tette az asszonyoknak való mézes pálinkát, és egy üveg törkölyt a férfiaknak alvás ellen, majd a kendőbe bugyolált pogácsák mellé gyömöszölte őket. A kosárra éppen ráterített egy fekete kendőt, mikor belépett a fia, és szótlanul két oldalról cuppanós csókot nyomott az arcára.

– Hát téged mi lelt, lelkem? – tekerte feljebb a petróleumlámpa belét az öregasszony, és szemügyre vette fia arcát.

Mikor meglátta a boldogságtól csillogó, büszke szemeit, az már elég volt az anyának. Befordult a tisztaszobába, és imazsámolyára térdelve némán hálát rebegett a szentkép előtt.

– Legyen meg az Isten akarata – hajtotta mélyebbre fejét, és alázatosan keresztet vetett.

Később karonfogva sétáltak át a Bódis-portára, ahol még csendesen zsolozsmáztak a hivatásos virrasztók. Jajgatni majd csak hajnaltájt fognak, mikor már fogyóban lesz a mézes pálinka. Péterke bekísérte anyját a felravatalozott szobába, ahol Bözsi kézcsókkal fogadta Ica nénit. Gyengéden leültette a kemence melletti egyetlen karosszékbe. Erre a héjaszemű öregasszonyok laposan odapislogtak a büszke nénire, mert rögtön megérezték, hogy miért is ez a nagy megtiszteltetés. Bözsi nem törődött a kíváncsi sirató dalárdával, csak lehajtott fejjel ült a karosszék mellett hokedlin, és hangtalanul imádkozott az apósa lelkéért. Péterke kiment az udvarra, ahol a férfiak pipáztak, és adomáztak a régi huszáros virtusról, a hőstettekről és a parázs verekedésről, amit Miskával vívtak a balkáni hadosztály-bordély előtt. Hogy nem is csodálkoztak aztán, amikor Wilhelm von Trotta ezredes úr egy hónap kaszárnyaáristomot szózott rájuk.

A vén obsitos huszárok nem vesztegettek szót a háborúra. Azt mondták: arról nincs mit beszélni, az az ördög találmánya. Péterke elgondolkodva beleszívott a cigarettájába, és tapasztalt férfi módján, egyetértően bólogatott a többiekkel.

BRANCZEIZ ANNA versei

Magához lép

Minden reggel izzadtan ébredek –
rémálmokba kerget a szüntelen
jóvátétel. A hőségben hozzátapadok
a papírhoz – nem bírok saját lelkem
objektív tudósítója lenni.

Fel kellene vennem magnóra
a belső monológokat, majd eltávolítani
véglegesen.

A tömegben csak
az ember nyugtat: kikacsint
a rokonszenv. Magához lép,
megtisztul önnön tükrében.

Történelem

A váltáskor születtem,
gyerekfejjel én is
biztosan tudtam,
nem követjük majd
ugyanazokat az utakat,
mint az ősök, lázadásból
semmit nem szerettem
volna, csak még egy kicsit
elüldögélni a kissámlin,
nézni, mi folyik
a világban, tanulni,
egy percig
se részese lenni,
könnyedén hinni,
hogy nem ismétli
mintázatait a történelem.

Menekülés

Újabb és újabb célpontokat
keresek, néha csak úgy,
virtuálisan menekülök,
hagyom, hogy a világ kizárjon
a körforgásából.
Ha akarom, a gondolataimon
kívül minden áll,
ellenkezés nélkül figyelhetek.
Ilyenkor nem idegeskedem,
amiről nem tudok,
az nincs – hihetem,
hogy a század embere
nem haldoklik.

KÁLI ISTVÁN

Szerelemszerdák

(Regényrészlet)

A 20. század derekán, majd második felében túl sok minden esett meg a közép-kelet-európai emberekkel, és mindez olyan ütemben, hogy csak az tudott lépést tartani az eseményekkel, aki nem akart mindenáron önmagával is lépést tartani. Volt egy jókora tömeg, amelynek egyedei a kezdeti igyekezetük ellenére valamiért meghasonultak, s a villódzó fény, mely eleinte a tekintetükből áradt, mindössze arra volt jó, hogy később még szembe-tűnőbb legyen, amint fokozatosan vagy nagyon gyorsan kimúlik szemük ragyogása. Közéjük tartozott Kormos Albert is, akihez a kor történetei véletlenül vagy kevésbé véletlenül kötődnek, s aki köré, de inkább akire e történetek hordalékai, piszkai lerakódtak.

Jmi szilveszteri megállapítása, hogy a pénz újfent szart sem ér, a párt és a kormány hivatalos álláspontjává lépett elő. Január végén bejelentették a pénzreformot, majd rá két napra forgalomba is került az új lej. A régi húszért adtak egyet, egy fizetésnyit váltottak mindenkinek. Berci megszámolta, amit a kekszes dobozba eltett a karácsony előtti nagy roham után, és nem tudott visszafajtani egy egészséges, harsány kurvaanyjázást, dühösen vágta vissza a bankjegyeket a dobozba, s mikor Magdus megkérdezte, ha már szart sem ér, miért tette vissza, azt mondta neki, azért, mert hazaviszi anyukának, hadd legyen kenyérsütséskor elég alágyújtósa a tűzcsináláshoz.

Február elején kapta meg az új bankjegyeket és érméket, mindegyikből egyet, hazavitte, letette az asztalra, szétterítette, aztán odaültette Magdust, hogy együtt nézzék és szokják. Semmi különös nem volt rajtuk, de mégis majdnem az egész estét elüldögélték és eltöltötték azzal, hogy számolgatták, mi a nagy olcsulás eredménye. Berci elővette egyik régi szabásztanfolya-

mos füzetét, kitépett belőle egy lapot, és arra írva kiszámolta, milyen gazdagok lettek, mert az új negyven banis kenyérből a közel százötven lejre, amit a beváltásból kapott, több mint háromszázötven kiló kenyeret vehetnének, de arra, amit Magdus kérdezett, hogy egyebet mit, nem tudott válaszolni. Mint ahogyan arra sem igen tudott, amit Imi kérdezett tőle egyik nap, hogy milyen iskolát kellett volna járnia, ahol megtanítják a gyors aprópénzszámításra, mert minden nap nagyja azzal telik el, hogy a lejekből visszajáró banikat kiszámolja egy-egy fél kiló kenyér után.

De igazán nagy sokk azon a tavaszon senkit nem ért, kivéve szegény Trif Lőrincet, aki áprilisban egy egész hétig a műhely felé sem nézett, járta a landarist, kereste az ismerősöket, a befolyásolhatókat, hogy az apját, aki hithű görög katolikus papként nem volt hajlandó átvenni az állam által a románoknak egyetlen elismert rítust, a görögkeletit, felmentesse és kiszabadítsa. Pedig, ahogy Imi is mondta, tudhatta volna, hogy arra semmi esélye, ahhoz nem az ítéletet hozó katonai törvényszék bíráit, az apját kellett volna meggyőznie.

A másik sokk a szászrégeni Avântul és a marosvásárhelyi Locomotiva A divíziós bajnoki futballmérkőzésének bíróját érte volna, ha beválik a Lokodi Zsófi óhaja, aki laikusként azt hallván, hogy az elégedetlen, Szászrégenbe átruccant marosvásárhelyi drukkerok „Pápaszemet a bírónak!” kiáltásokkal fejezik ki nemtetszésüket, az egyik, még az ő hozzá nem értő szemének is nyilvánvaló tévedésénél „Marószódát a bírónak!” bekiáltással igyekezett tudtára adni a világnak a felháborodását, ami miatt a társaságot a helyiek majdnem ledobták a lelátóról. Az eset a továbbiakban jó tanulságot szolgáltat nekik, attól kezdve csak a csapat otthoni mérkőzéseire jártak ki, hogy kiadják magukból a hét közben felgyűlt feszültséget, és Lokodi Zsófi a következőkben mindenkor, bár otthon érezhette magát, csak a száját hangtalanul mozgatva, inkább befelé, magának kiabált, de úgy tűnt, ez is elég volt ahhoz, hogy a Locomotiva abban a bajnoki idényben az igen tisztos negyedik helyen végezzen az országos bajnokságban.

téneek volt igen fontos kelléke, a tisztaság és a tisztálkodás valamennyi változatában a családok nagy részénél alapanyagul szolgált, lévén nélkülözhetetlen egyfelől a házi szappangyártásban, amelyre feltétlenül szükség volt, hiszen az egyetlen, boltban kapható, enyhén illatosított kulcsszappant a méretéhez képest igen drágán vesztegették, másfelől, lévén oldott állapotában a legmegfelelőbb anyag az edények és egyéb használati tárgyak zsírtalanítására. Mint csak alkalmanként kapható, ritka áruhoz, tisztos sorban állással jutottak hozzá, és éppen a szászrégeni meccs előtti pénteken főzték ki Magdussal a mangalicától maradt meg a máshonnan összegyűjtött zsiradékokból a két családnak egész évre szükséges mosószappant. Zsófi ezt már harmadik éve Magdusra bízta, aki ennek mestere lett, ő annak idején anyukától tanulta, ő tudta, mennyi zsírhoz mennyi marószóda kell, hogy a keverékből a lehető legtöbb szappan legyen, de a maradék lúg se marjon túlságosan, elég volt csak asszisztálni neki, majd a bádóg mosóteknőbe öntött, megkeményedett szappant felválni lehetőleg egyforma, eléggé nagy, de még kézbe vehető darabokra, amit egy ide, egy oda alapon, testvériesen elosztottak.

A frissen főzött szappanhoz hasonlóan darabolták fel újra akkoriban az országot is, amire Imi epésen megjegyezte, ezek meg vannak húzatra, egy kis ideje még szét akarták rúgni a rútul vakkantgató ázsiai seggünket, s most a nagy Székelyföld tartományal vissza akarják csinálni a magyar világot, s ráadásul még házálnak is mindenféle agitátorok az ötlettel, törik magukat, hogy meggyőzzenek, hogy elfogadtassák, mintha bizony bennünk ezzel a szándékukkal olyan nagy ellenérzést szültek volna. Aztán, mikor nyilvánosságra került, hogy kit néztek ki ezt az egészszet mozgató fejként maguknak, azt mondta Bercinek, hogy na, Bercikém, ettől kezdve nem akárki leszel, hanem a Csuporné nagyságos tartományi főasszony kedvence, majd amikor az is eldőlni látszott, hogy a Tartomány fontosságban második embere, a Néptanács elnöke a Bugyi Pál névre hallgat, figyelmeztette Bercit, hogy ezentúl csak módjával az ócsárolgató közvetlenséggel, nehogy a nagyságos asszonnyal egyetértésben még a Bugyit is letoljátok.

Magdus nemcsak a szappanfőzésben volt mester, hanem az irrigátor korrekt használatában is. Így Bercinek semmilyen

mellékeljenségre nem kellett figyelnie, amikor arra került sor, elég volt, ha saját magára meg Magdusra koncentrált. Egy kicsit zavarta ugyan, hogy utána nem ölelheti át békésen, az elernyedésbe belealélva azt a kedves, puha, meleg, adakozó testet, de, valamit valamiért, be kellett látnia, hogy Magdusnak nincs más választása, mint az ő göffögése után azonnal felpattanni, s az előre odakészített oldattal irrigálni. Sajnálta, hogy Magdusnak nem lehet olyan jó, mint neki, nagyon szerette volna, hogy ugyanolyan jó legyen, de Magdus azt mondta, nem a világ, ha most egy ideig nem olyan jó, mert volt már jó, és biztos benne, hogy még lesz.

Érdekes, hogy Mózes Zoli is ugyanezt a kifejezést használta, hogy nem a világ az a heti kétszer két óra, amit arra kellene szánni, ha már az elvtársak nagyon odafigyelnek, hogy a vezető káderek mindenben fejlődjenek, ezért is nem érti miért az a nagy ellenkezés, minekutána a szovjet–román baráti társaság keretében tartott orosz nyelvleckék ingyenesek. Berci fülében igen frappánsan csengett vissza a „dávájcsász” meg a „jéptvojmaty”, az egyiket a gesztusból értette meg, a másikat az indulatból, amellyel mondták, de azt gondolta egyszer, az olyan szép hosszú kifejezéseket sem ártana kapásból érteni, mint amilyen a „mű blágádárim szovjetszkom szájuzám násá szvábodá”, és miután tizenegyedmagával együtt úgy határozott, miért is ne, minden idegszálával arra összpontosított, hogy ellesse az orosz fogságot megjárt Rákosi Zoltán tanár úrtól a titkos kulcsot, amellyel a különös nyelv rejtélyei megnyílnak előtte, még otthon is nagy, nyelvöltő odafigyeléssel rajzolta meg az írás házi feladatként kapott, fonáknak tűnő já-t, kanyarintotta cifrára a cesi farkincáját meg a jó kalapját, és örömmel látta, hogy őt utánozva miként ügyeskedik mellette Peti is, aki már a tavasz óta mindennap újra meg újra teleírkálja a saját nevével a hokedli fiókjának alját.

És ugyanezt a kifejezést használta M. alezredesné is, amikor egy csodaszép kovásznai szövetet hozott, hogy átmeneti kabátot varrasson magának belőle, mondván, nem a világ, ugye, Kormos úr, ha az ember elsőre nem kapja meg azt, amit megkíván, lehet, hogy akkor még nem érdemelte meg, vagy nem volt hozzáérve a kíváncsihoz, és Bercit ettől olyan lázas remegés fogta el, hogy alig tudott mértéket venni, mert valahányszor egy-egy méret feljegyzése után leemelte a szabócentit a nyakából, hogy az M.

alezredesné testére illesztve újabb adatokat mérjen, majd rögzítsen a tökély érdekében, a remegés miatt a máskor rendezett gyöngybetűi és gyöngyszámai zavaró, kusza összevisszaságba széledtek szét, és mint egy megilletődött kamasz, beszéd közben alig merte ráemelni a tekintetét, aminek akár az is lehetett volna a következménye, hogy M. alezredesné fölényesen lekezeli, mintegy bosszút állva azért a megalázó, első visszautasításért, de ő nem ezt választotta, hanem egy igen egyszerű és gyöngéd mozdulattal a Berci arcára tette a kezét, ismét kijelentve, a lehető legtermészetesebb hangon, hogy milyen őszinte elragadtatással fogadta és fogadja a Berci mindenkori kedvességét meg udvariasságát, és hogy mindezt a rokonszenvet most megtetőzi benne a Berci kamaszos izgalma, amit bizonyára az eddig jól titkolt, lappangó szenvedélyesség váltott ki belőle, amely, a keze érintésétől, most benne is ilyen izgalmat gerjesztett.

Berci úgy vélte, egy élethelyzet ismétlődése nem a véletlen műve, és hagyta magát megkísérteni az érett, kívánatos női testtől, a kinyilatkoztatott szándéktól. Attól kezdve a szerda esti kimenő csak alibi lett, nem hangversenyre járt. Nem kellett messzire mennie a műhelytől, csak át a Főtér túlsó oldalára, be a Baross Gábor utcába, jobb felől az ötödik ház kapuján, balra a második ajtón, hogy lássa, milyen az a hely, amit egy úrinő a maga ízlése szerint rendezett be, s ahova éppen csak belépve már első benyomása az volt, hogy otthon tudná érezni magát benne. Finom volt a kristálypohárból kínált tojáslikőr, amellyel megédesítették az ajkát, finom volt az ajak is, amely csak éppen érintette az övét, a kezét vezető kéz bőrének tapintása is, annak a dagadó idomnak a felülete is, amelyre rávitte, a forró tenyér is, amely betapasztotta a száját, mielőtt bármit is mondott volna, mert nincs szükség fölös szavakra ahhoz, hogy az érzékiségtől felgyúlt, feldúlt test a legtermészetesebb egyszerűséggel, minden fenntartás nélkül magába ölelje, aztán követelőzőn, de nem megalázón, ritmust szabjon a másik test táncának. Berci az önkívületnek arra a fokára jutott, hogy nem tudta, hol van, mi történt vele. Nem érzékelte az időt, fogalma sem volt, mennyi telt el addig, amíg annyira lehiggadt, hogy a hangját visszanyerte. Köszönni akarta a csodát, de úgy gondolta, nincs értelme. És nem is lett volna, mert M. alezredesné csak addig maradt néma szemlélője az ernyedtt kielégültségének, amíg elszívta a cigaret-táját, aztán újra töltött, de ezúttal nem az ajakédesítés, hanem a

bátorságnyerés szándékával, és Berci olyan vallomás akaratlan befogadójává lett, amitől feje tetejére állt benne a világ. Hogy ki mit vesztett az elmúlt évek során, azt csak sejtette, de hogy ki mit veszíthet ezután, arról még nem voltak sejtelmek, és arról sem, hogy a lehetséges vesztesek mit érezhetnek, de abból, ahogy M. alezredesné megrendült a saját lehetséges sorsától, úgy számolta, hogy sokat, ha ez a csodálatos és kívánatos úri-asszony oda jutott, hogy őt akarja, egy jelentéktelen, kopaszodó iparost, az előzékenységét, a kedvességét, az udvariasságát, bizonyítékként annak, hogy még nem vesztett el minden, még azal sem, hogy a papát, aki az élet értékeit arról az oldalról ítélve meg, amelyről a történelem világít rá, s ezért vállalta, hogy érett gondolkodóként, tisztos polgárként a szabadelvűség pártját erősítse, és ezt soha nem is tagadta meg, Nagyboldogasszony napjának éjszakáján úgy vitték el, hogy szinte biztosra vehető, soha nem láthatja már élve, és tudja, nincs kivétel, nincs remény, mindenkire sor kerül, aki útban van, mert még mer más lenni, minden csak idő kérdése, Săbădeanu szemészprofesszort is csak azért nem hurcolták el akkor éjjel megsemmisítésre, mert a tudása miatt nélkülözhetetlen, az időt, ami még megadatik, élettel kell kitölteni, és neki ezt az életet a következőkben Berci jelenti, úgy mindenestől, ahogy van, tudja, hogy családos, tudja, hogy mit és mennyit várhat, azt fogadja el, amit kap, és annyit belőle, amennyi csak neki jut.

Berci egyetlen órányi léleknyesztő kéjtől végzetesen bódultan, a szépetbirtoklás elégtételétől feldobottan, a folytatás, az újabb találkozások szükségyszerűség-érzetétől elbizonytalanodva nem tudja, merre induljon. Haza, Magdushoz, nem lehet, céltalanul kószálni nem akar, mással találkozni nincs kedve. A befogadottság és a kitaszítottság viaskodik benne, miközben lépked, maga elé meredve, mikor, maga sem tudja, hogyan jutott el odáig, a Gusáth előtt találja magát. Ott már nincs választása azon kívül, amit a tudatalattija választott, bemegy, leül az asztalhoz Lokodi Laci és a Kirner Öcsi mellé. Nem tudja még, mit mond majd nekik, ha rákérdéznek, miért nem volt az első tapsfélidőn, de nincs szüksége köntörfalazni, mellébeszélni, nem kérdezik, talán azért, mert tudják, mindennél fontosabb számára az időben és jól elvégzett munka. Rántott velőt rendel Seregítől krumplipürével és kovászos uborkával, és úgy falja, rágja az ételt, mintha egy hete semmit nem evett volna, olyan

mohón iszik meg utána két teli pohár bort, mintha ezzel akarná feltölteni a saját púpját egy sivatagi utazás előtt.

A hét második fele és a következő hét eleje a szerdát várásban telik el. És mert Berci másodszer is ugyanazt a katartikus élményt kapja, ilyen hétről hétre telnek el az év következő hónapjai is. M. alezredesné mindig ugyanazzal kezd, egy kis édes likőr ajakízestőnek, az édes ajkak érzéki egymást duzzasztása, állva, a finoman simuló kezek a tarkón az eltávolodás fékjeiként, az ujjak a hajban, a bőrön sétálnak, a test minden idoma a mellhez, a hashoz tapadva gerjeszt, de innen aztán minden alkalommal más lesz, nemcsak egyszerűen odaadja magát, a változatosságért megküzd, kér, követel, kiharcol, s valahányszor úgy gondolja, hogy ezzel segíti az öndorgálásban lankadni látszó férfi lelkiismeretet, szokimondóan méltányol, és külön érdemgyönyöröket oszt, és Berci csak azt bánja, hogy megfelelő szókinccs híján nem tudja mindezt, illendőségből, azon a másik nyelven, a legválasztékosabb szavakkal megköszönni.

Elképzelni sem tudta volna, hogy ez ilyen is lehet. Nem akarja, hogy Magdus bármit is megsejtsen, ezért a hétvégeken átadja magát a kisebb örömöknél is, a szokott egyszerű játék, semmi különleges, az édesgetés után a szeretetteli egybeforrás, minden alkalommal őszintén örül, ha Magdust elpilledni látja, a tudat, hogy ez egyszerűen jó, mindkettőjüknek jó, megnyugtatja, lehántja róla a kétségek kergét, semmilyen kedvességet nem tagad meg az ő kis töltött galambjától, a simogatásai talán még melegebbek, finomabbak, hosszantartóbbak, még ha olykor önműködővé válnak is a mozdulatai, mert a gondolatai elkalandoznak.

TURI TÍMEA versei

Guernica

A buszon ültem, és ahogy a busz kanyarodott,
láttam: a sarkon a lány a fába rúgott, mire a fiú
a lány kapucnija felé suhintott. Vagy ütés volt ez
mégis? A lány gyorsan hajolt, ki tudja, mi történt volna
enélkül. A lány nem a fiút rúgta, de a fiú úgy érezte,
mert a férfiak lelke a nők teste –
a férfinak ütés a sértés, ezért visszaüt.
Ki sért? Ki bánt? Ki suhint? Ki üt
először? Láttam, de nem láttam semmit,
mert a busz kanyarodott.

Ezen a képen nincsenek apák

Ezen a képen csak nők hunyorognak,
kezükből kisbabák, a férfiak dolgoznak,
harcolnak, vagy csak éppen ők készítették
ezt a képet. A tavasz első napja van a téren,
és ezt a tavaszt most mindenki nagyon akarja.
Az anyák itt a téren nem tudják egymás nevét,
de mindent tudnak a másik gyerekéről:
hogyan alszanak, és hol tartanak
a hozzátáplálásban. Ezen a képen béke van.
Neked sincs miért félned, mert itt vagy,
és a kép a kezében: nézd, a kisbabák fel
fognak nőni. Ahogy te is felnőttél,
és ezért tudod, hogy a legtöbb, amit tehetsz,
hogyan megkönnyíted nekik, hogy majd elhagyjanak.

Kedden nem lesz háború

Azt az ideges kis vonást
a szájad szegletében,
azt a vonagló kis undort,
ahogy becsukod az ajtót,
azt ismerem.

Használom én is mindennap,
de tudd, hogy védtelen vagy Te is,
mint egy elrontott hasonlat.

Mégse félj, mert kedden
még nem lesz háború,
és ha háború lesz,
már nem lesznek napok,
csak menni fogsz, és tenni fogsz,
és túlélő leszel.

De most még ne félj,
még kedd van,
fordítsd a kulcsot bátran.

RIMÓCZI LÁSZLÓ

Magyar emberevés közben nem beszél

Összetörök egy kis fokhagymát, reszelem rá az afgándiót, megszórom kurkumával, majd lágy besamelt készítek, a szeleteket pedig alaposan megforgatom benne. Fél órát állni hagyom. Az illata harap, és kellően keleties. A humánhús a Horváth Rozit is szépen felveszi, de én szeretem magam kikeverni a pácot, frissiben. Egekben a vérnyomásom, de az embersteak helyrerakja. Mesterszakács vagyok, és elsőként csaptam le a gasztroműsor jogára, amikor törvénybe iktatták, hogy 2042. május 1-től a visszaeső bűnözőket államilag kivégzik, testüket pedig közfogyasztási célokra piacra dobják. Mióta országunk hivatalos államformája az alkotmányos monarchia, a büntetésvégrehajtás szabályai is szigorodtak. Mivel a tömeges kivégzések után rengeteg egészséges hulla maradt az állam nyakán, egy politikus felvetette: miért kéne kidobni ennyi kiváló húst, amikor az ország fele éhezik, nem beszélve a gasztroturizmusról, amely már régóta döglődik. Javaslatát, elenyésző tartózkodással megszavazták. Jöttek is a külföldiek humánhúst enni! A törvénnyel az állami tetemfelhasználás egy új lehetőséggel gazdagodott, Japán és Kína mintájára. Azóta mindenki meg akarja kóstolni a saját fajtáját. Beszélhetnénk emberhús-árrobbanásról is, ha előtte lett volna már nálunk emberhúsvásár, meg emberhentes, de nem volt. A Vásárcsarnokban ma már külön árverést tartanak, minden szerdán, az erre a célra elkülönített emberhús-standokon. Hatalmas az érdeklődés. Persze, úgy lenne igazságos, hogy a szegény egye a szegényt, de az emberevés mindig is a gazdagok hóbortja lesz. Nincs szociális kannibalizmus. Majd talán jövőre...

Alig emelkedett jogerőre a törvény, hamarosan felütötték a fejüket a lopott hullák, meg a hamis, otthon, betegségben elhunyt családtagok. Gyakori jelenség volt, hogy ismeretlen eredetű tetemek kerültek forgalomba, feketén, minden papír nélkül. Egy nagykorú legális hulla ára törvényes papírokkal négy-öt százezer forint körül van. De tökéletesen egészségesnek kell lennie, és

fiatalnak. Ezzel nincs gond, mivel a halálbüntetéssel sújtható egyének korküszöbét 18 évre vitték le, azok a húsok pedig többnyire egészségesek. Már a siralomházban is a későbbi tetemfelhasználásra gyúrnak, az elítéltek külön tisztítókúrás menüt kapnak, hogy a dohányos tüdőket meg a szétivott májakat is fel lehessen még valamennyire használni. Ja, és a dutyiban jól föl is izmozzák magukat, ahogy szeretem. Azzal, hogy 18 évre vitték le a halálbüntethetőséget, nincs is bajom. Aki rossz embernek készül, ne is nőjön fel rendesen, inkább emésztődjek meg szépen annak a társadalomnak a bendőjében, amelyet megkárosított a létezésével. Ő már több ártatlant nem fog lekaratézni a sötét utcán, mert ki lesz rántva! Ő nem rosszmájú, tudom, hisz a veséjébe látok. Ha valami miatt egyszer mégiscsak csökkenne a minőség, keverek hozzá marhát, és passz. Nem tűnik fel. A minőség a kedvenc névjegyem!

Én már láttam olcsó kínai hullát is. Te, ezek egymást ölik! Van a kínai piacon külön hűtőkocsijuk is, onnan lehet venni az étvágygerjesztő, puha kis sárga tetemeiket, minden papír nélkül. Ha egy európai hullát akarnak nekem kínainak eladni, azt rögtön kiszúrom. Van már orrom ehhez, látom, hogy át lett mütve, meg sminkelve, de milyen szarul. Még mindig jobb, mintha elrabolt, feketevágott turistákat passzolnának el kilóra az éttermeknek.

Az emberevés nem bűn, jelentékeny gyönyör, hiszen mindig is meg tudtunk élni egymás hátán. A reszelt máj, a túláradó szív és az emberzsíros kenyér gyönyörű finomság. Mint a dologtalan cinege fenn a fán. Az emberhús nagyon szépen fel tudja venni a szójaszószt, karamellabarna lesz tőle. Minden emberben van valami jó. És rossz. De ha jóindulatú daganatot látok az alap húson, akkor is kivágom, az egész környező húsrésszel együtt. Ha látom, hogy beteg a szerv, akkor vagy kivágom, vagy csak az ehető részeket nyesem körbe. A tévéműsoromba csak legálisan, államilag kivégzett alapanyag kerülhet. Természetesen a kivégzés nem méreggel történik, mert az én konyhámba mérgezett test be nem teszi a lábát. De nem is akasztással vagy golyóval, mert az nem humánus már, és a császár is tiltja. Ezért használják már évek óta a kivéreztetést. Nem fáj, az alany pedig szépen a halálba ájul. Ez így kóser. Nem sajnálom őket – miért bűnöztek? Mondjuk, azt nem bánám, ha végre helyreállna a bűnözés

faji egyensúlya, mert már unom ezt a sok barna húst. Finomak, igen, de akkor is szeretnék több fehéret.

Azt hallottam – bár egyelőre még csak törvénytervezet –, hogy jövőre bevezethetik az önkéntes eutanáziát, azoknak a polgároknak, akiknek valamilyen okból elég volt az élet, és kulturált körülmények között kiszállnának. A tervezet szerint, amennyiben a kliens közfogyasztási célokra ajánlja fel az egészséges holttestét, úgy kedvezményesen veheti igénybe az utcán majd elhelyezendő ún. killboxokat, a hozzátartozók pedig ajándékcsomagot kapnak. A test onnan egyenesen a vágóhídra csuszanna, így a folyamat nem állna meg egy percre sem, mindig lenne utánpótlás. Szerintem azért hezitálnak a bevezetésével, mert már előre félnek a hatalmas érdeklődéstől: félnek, hogy ezzel csak még jobban fogyna a magyar, drasztikusan, térben és időben egyaránt. Viszont a kannibálgasztro-turizmus a százszorosára hatványozódna, ha lehet így mondanom. Ami nekem tök jó. Emberevő főváros lennénk, nagyobbak, mint mások! A színhús, a férfifejhús, az agy igazi ínycséség. Harapnivaló. Az ember emberi fogyasztásra miért ne lenne alkalmas?

Az emberevésben nem mi vagyunk a vezetők: Japán és Kína már korábban bevezette a törvényt, és a gazdagok ma is inkább oda mennek, ha kulináris élvezetre vágynak. Ennek az az oka, hogy nálunk az emberevés még viszonylag új, és nincs önálló *brandje* sem. Még a hozzá kapcsolódó, rendkívül precíz és steril infrastruktúra is gyerekcipőben jár. Nálunk annyira nincsen kultúrája sem ennek az egésznek, mint, teszem azt, Kínában, ahol Emberevő Pagodák várják a vendégeket, a vacsora alatt pedig élő kabuki műsorral újrajátsszák az éppen a tányéron lévő illető haláltusáját, tréfásan, sok humorral. *Humánresztőránt*. Na, az embersushi tényleg kurvajó. De a magyarnak ezzel szemben legalább egyedi íze van, jellegzetesen karakteres, „sírva vidósan keserédes” – ahogy mondani szoktam.

Mi magyarosan készítjük el a magyarokat, és abban semmi baj nincs, ha magyar eszik magyart, viszont a külföldi vendégeket sem fogjuk kirúgni a Mátyás Pincéből emiatt. A hazai törvénynek van egy kiegészítése ezzel kapcsolatban: a külföldi vendég számára csak a helyben fogyasztás lehetséges. Nem viheti el a maradékot, nem játszhat vele, nem hagyhat a tányé-

ron semmit, csak csontot. A honvédó honatyák javaslatára e törvénykiegészítés értelmében magyar magyarhúst kivinni az országból nem szabad, se zsebben, se szájban, le kell nyelni, ellenben a határon innen, zárt helyen, megehető. Minden emberhúsrá szakosodott étteremben kamerával figyelik a vendéget, mind megette-e, lenyelte-e, s nem rakott-e egy falat magyart sem a zsebébe. A csontozatot, melyről lefőzték vagy lecuppogták az illetőt, kegyeletileg összeseprik, és végtisztesség végett átnyújtják a hozzátartozóknak, hogy azért mégis legyen mit eltemetni, ha szeretnék.

A magyaros kannibálkonyha új elnevezéseket szült, persze a tradíció megtartásával, így született meg a szegedi halállé, a hortobágyi húsos hús, a töltött károlyka, a mákos huba és a Gulyás-gulyás. Meg a Laci-pecsenye. Mit mondjak még? Ja, a pacal valamiért nem megy.

Nálunk, az új törvény hajnalán, még előfordultak csalások, mivel az új rendelet, hogy frissen kivégzetteket ehetünk, megnövelte az emberhús iránti keresletet, amit akkor még nem lehetett kielégíteni. Mert mindenkiben ott van az ember, okoskodik, ha teheti. A hirtelen megnövekedett igény több alapanyagot kívánt, ezért lefizetett ügyvédek, jó kis jutalékért, amit az akkor nyíló éttermek vezetői fizettek nekik, koholt vádak alapján löktek a halálba – és a konyhába – az apróbb bűnök elkövetőit is. Amikor az ügy kipattant, és a sok korrupt ügyvéd lebukott, felszámolták a bandát, és végül mindegyik a vágódeszkán kötött ki. Nagy pacba kerültek, és a saját levükben főttek.

Az embervédők eleinte felvonulással tiltakoztak a törvény ellen, de hamar megvonták tőlük a területfoglalási engedélyt, és azzal fenyegették őket, hogy megszüntetik az alapítványi státuszukat, ha nem kussolnak, így kussoltak.

Itt egy videó egy pompás recepttel, vasárnap debütált a Kannibál c. műsoromban, felvettem:

„Magyaros emberpörkölt. Korábban már feldaraboltam, kockákra, most csinos asszisztensem kezével adja ide, szép kezével, köszönöm, Bernadett, maga aztán jó húsban van, jó bőr. Van egy kis gyömbérszósom, rárom az ebédre, aki életé-

ben tán szegény nyugdíjasokat rabolt ki. Talán az önök anyját. Nem sajnálom. Az első vágásnál mindig jelen van egy korbocnok is, mert előírás, ha kell igazságügyi, minden adásban ott áll mellettem, ő nyitja fel először a tetemet, majd körülnéz benne, de semmit nem szed ki, legfeljebb arrébb tol egy picit. Talált hulla és kórházi test az én konyhámba be nem teszi a lábát. Először az előkészítés: kivágom a nemi szervét mindenesül, de nem dobom el, balzsamecetbe áztatom, és félrerakom, jó lesz a levesbe. A fiatal hús a legjobb, a 18-35-ös korosztály. Ez a szegény ember itt most gazdag fűszerezésben részesül. Az orvosok szerint az emberhús jótékony hatást gyakorol az egészségre, például egy falat hatékonyan gyógyítja az érfalat! Bocs, ezt nem tudtam kihagyni! Egyébként nem tudom, milyen hatást gyakorol... mondanak ezt is, azt is.

Most túl nagy lábast rántottam elő neki, de akkor nézek egy kisebbet. Így e! Ebben fog rotyogni. Hozzávalók: 1 kg ember-tarja, 4 db közepes hagyma, 1 szép fej zöldpaprika, gulyáskrém és pirosarany, őrölt pirospaprika, némi bors, kakukkfű, majoranna, olaj.

A nagyon apróra vágott hagymát sárgára pirítom az olajban. Hagyom hűlni a hagymát pirítás után, mert a paprika keserű lesz, ha rögtön behintem. A pörkölt szaftja a szétfőtt hagymától lesz sűrű. Ezután a szintén apróra vágott zöldpaprikával pirítom egy-másfél percig. Ezután lehúszom a tűzről, kicsit hűlni hagyom. Egy evőkanál gulyáskrémot meg egy evőkanál piros aranyat teszek bele, és összekeverem. Ezután meghintem pirospaprikával, majd 1 késhegynyi kakukkfűvet és 2 késhegynyi majorannát teszek bele, és kevés borsot. A kockára vágott embert beleteszem, és összekeverem a már elkészült alappal. Ezután kb. 1 deci vizet töltök rá, és főzni kezdem. Néhány perc múlva felöntöm vízzel. Fedő alatt, épp hogy csak rotyogjon, kb. 1 órán át főzöm. Tarhonyával vagy nokedlivel ajánlom. A 2033-as villányi portugieser kiválóan megy hozzá. Na, ez van. Jó étvágyat! Számomra ez az Alkotás útja, hisz ilyesmi az élet.”

SZILÁGYI KINGA MAGDOLNA versei

Penderítő

A szemközti tömbház tetején kereszt, madárlétra.
Limlom konyhai teendők közül kilesve ez volt a létkép.
Antennának is akadhat egyéb dolga, ünnepi ebéd helyett
én is arra a monológra készültem, hogy sosem számított,
kivel érkezel, ha hozzám. Ruhaszárítón vakfoltos ruháink,
elfér ez a hazugság is, ha meg akarjuk tartani egymást.

Nem akartuk. Te átléptél lassú tagolású mondataimon,
mint nyitott kapun a megszerkesztett fény.

Most, hogy visszafordultál, a rattan dohányzóasztal mellett
ülve alkalmam nyílik bevallani, hogy már óvatosabban fo-
gyasztom a magas koffeintartalmú szerelmeket, és sehol sem
voltam még annyira otthon, mint azon a névtelen, Andrássy
úti padon, amin öt éve otthagytál.

Forgószínek

A vársétányon ugróiskolázó falevelek között
szoknyáról lepördülő fényfodrokkal babrál az ősz,
kigombolt gondolataim alatt fáznak a nyugati ostorfák.
Ha nem rád kellene várnom, lekéshetném a csatlakozást,
de láthatatlan részeim hovatarozása kreppmadarat áztat,
nem marad bennem igéznivaló, mire megérkezel.
Padok gömbölyűségéről lefolynak a vágyak,
bodorodik a Holdvilág, mire kisüt a Nap, elindulok.

Egyházi őrizetben

*kék paplana, angyali ég:
hátha mutatnál valamit:
üdvözültek szép életét
vagy csak belőle valamit
(Szilágyi Domokos)*

Hiába mondta folyton, hogy *igen, anyám*,
három sebhely a háton: *enyém az utolsó szó*.
Az egyik saját jogon járt, a másik kettőt
testvérei helyett kapta. E megkülönböztetett
figyelemnek köszönhetően döntötte el,
hogy amíg simogatásra érdemes lesz,
védelmét az egyetemes eklézsiára bízta.
Háromszor válhatott közben önmagává,
megfelelési kényszer lett annak is az ára.
Életén fél évszázad tisztára hazudott golycsa,
– *infectio spiritus*: hiába vetköztetted,
a szellem hozzáférhetetlen, lekésted a megmentést.
Kaptál egy darabot abból, aki lehetett volna,
ha már a te istenednek nincsen nadrágszíja.

ISTÓK ANNA

Hazaköltözés

– Nem elég az öregasszony mocska, most még idehozza ezt a kurva dögöt is! – háborgott anyám, és belecsapta a súrolószivacsot a mosogatóba.

Az öregasszony a belsőépítész által megálmodott feng shui vonalak metszéspontjában ült a bőrdíványon, és kekszet rágszált. Gépies mozdulattal kotort a zacskóba, és tömte műfogsoros szájába a babapiskótát. Szeme a képernyőre tapadt, fél ötös sorozatát nézte a tévében. Kotort, rágott, nézett. Nejlon otthonkájá ölében kis kupac gyűlt a morzsából. Néha megemelkedett, és kipillantott a teraszon heverő kurta lábú, vaskos keverék Szuszira. Intett neki egyet, és visszasüppedt a majszolós tétlenségbe.

Apám vállat vont.

– Tudod, hogy nem fogja eltüntetni. Még a papa hozta neki ajándékba. Családtag a kutya is.

– És én nem vagyok családtag? Ez nem az én családom és az én házam véletlenül, amiben lassan lehetetlen lakni, mert az anyád nincs senkire tekintettel?

– Öreg már, mit akarsz, és süket.

– De én nem vagyok, és nem is akarok az lenni! Mondd meg neki, hogy a saját szobájában üvöltse a kibaszott tévét, ne a pappaliban!

– Megmondtam. Nem tudok mit csinálni. Kijön, mert nem szeret egyedül lenni. Mégsem zárhatom be. Mégiscsak az anyám.

– Akkor megyek én. Nem bírom ezt a zajt, ezt a folyamatos piszkot, amit csinál. És a konyha, úristen, láttad, miket művel ott? Közveszélyes. Múltkor otthagya a tűzhelyen a mézet olvadni, aztán elment sorozatot nézni. Ki kellett festetnem az egész plafont. Kész szerencse, hogy eddig még nem robbantott fel minket!

– Most mit akarsz tőlem? Mit csináljak?

Anyám nem válaszolt. Nem tudta, vagy nem akarta megmondani.

De az elhatározás már érlelődött benne.

Szótlanul csapkodott a konyhában még egy darabig, aztán levette a kötenyét, felkapta az ajtó melletti asztalkáról a slusszkulcsot, és kilépett a házból. Elmentében dühösen belerúgott Szusziba, aki a küszöbről fekvé figyelte a bentieket. A kutya halkán nyikkant egyet, összébb húzta magát a lábtörlőn. Anyám végigszaladt magassarkújában a medence mellett, le a lépcsőn, és már csak a kocsi zúgását hallottam.

Elment, bár akkor még nem végleg. Még bírta két hónapig apámmal, az öregasszonnyal és Szuszival, de a kutya megérkezése után felhagyott a takarítással.

Hagyta, hogy a zsíros lé beterítsen mindent a konyhában, cupákos lében ússzon a hűtő alja, a nappali és a terasz követ belepje a mocskok. A leszart vécé volt anyám legnagyobb bosszúja, mártírarcra viselte a mocskot, sőt, igyekezett ő is minél inkább fokozni. Anyám, aki annyira kényes volt korábban a tisztaságra, hogy nem tűrt meg egy pókhálót sem a falon, most tobzódott a piszokban. Lehányta a szennyest a szarszagú padlóra, és otthagya hetekig. Én untam meg előbb, apám akkoriban már alig volt otthon, folyton a cégben dolgozott, ha hazaért, egyből ment le a pincegarázsba, és döntötte magába a whiskyt.

Az öregasszonyról egyébként egyikőjük sem vett tudomást, felőlük akár meg is dögölhetett volna. A félsüket, félvak asszonynak igazából nem lett más a helyzete, hogy hozzánk költözött, felügyelet alatt így sem volt. Én hordtam neki haza néha a gyógyszereket, miután anyám sztrájkolni kezdett.

– Vagy az anyád, vagy én! – mondta egy évvel ezelőtt apámnak, mikor kiderült, a nagyanyám nem maradhat tovább egyedül a házában, mert önvészélyes. Alig lát, nem képes önmagát ellátni, szenilis, és ami a legsúlyosabb, a háziorvos megmondta, hogy minden pillanatban összeeshet és meghalhat, olyan gyenge a szíve, mint egy kismadárnak. Akkor aztán fekhét napokig a hullabúzában, akarunk-e úgy rátalálni, hogy már ki-be járnak a bogarak a testében, és folyik szét a húsa?

mégiscsak az anyja volt. Az, hogy naponta, kétnaponta ellátogassunk hozzá, elképzelhetetlen volt, kétszáz kilométerre lakott egy borsodi faluban.

– Vegyél fel egy ápolót – közölte anyám, de ugyanúgy tudta, hogy ez lehetetlen, nem lakott más abban a távoli faluban, csak néhány ugyanolyan rokkant, elhasznált öregember és az alvégen a cigányok.

– Idejön – közölte apám. – Van neked elég szabad időd, rá tudsz nézni néha. Mégiscsak az anyám.

– Akkor miért nem te gondozod? – vágott vissza dühösen.

Apám erre nem szólt semmit, bevágta maga mögött az ajtót, és ledübörgött a pincébe. Ivott egész éjjel, másnap véreres szemekkel autóba ült, és átköltöztette hozzánk nagyanyámat.

Elsőként anyám barátnői tűntek el a csanaki oldalra épült, kétszintes villánkból. Aztán lassan anyám is egyre kevesebb időt töltött otthon, és így a féltve gondozott virágágyásból is olyan ütemben pusztultak ki az illatos, angol tearózsák, fodros szoknyájú rododendronok, üde egynyáriak, ahogyan a kosz lepte be az olasz márványpadlót, a lazacrózsaszín bőrkanapét és a mahagóni asztalt a lakásban. Mikor a kutya megérkezett hozzánk, anyám és apám már véglegesen meggyűlölte egymást, mindennaposak voltak az ordítózások köztük, melyről egyedül nagyanyám nem vett tudomást. Gyermeki örömmel lakta be az egész háromszáz négyzetméteres házat. Hiába volt neki külön lakrésze fürdővel, kiskonyhával, jobb szerette a tágas nappalit a lebegő üvegpolicokkal, anyám rézedényektől villogó, amerikai konyháját és a pezsgőfürdővel, szaunával felszerelt nagy, családi wellness-szobát. Imádta anyám konyháját, zsíros parasztételeket kotyvasztott magának és a fiacskájának, telepakolta a hűtőt tejfölösdobozokba halmozott maradékokkal, aztán otffelejette hetekig, még a kutya sem ette meg.

Az állat ehelyett végigdúlta a kertet, és maradék szépségükből is kiforgatta az ágyásokat. A házba tilos volt bejönnie, de anyám tisztában volt vele, hogy amikor nincs otthon, az öregasszony beengedi Szuszit, fekete szőre megült a kanapé hajlataiban, sáros talpnyomaival tele volt a ház. De az öregasszony gondosan ügyelt rá, hogy anyám ne kapja rajta őket. Számtalanszor lát-

tam, ahogy anyám Roverjének hangjára az egyébként félsüket, félvak nagyanyám korát meghazudtoló sebességgel pattan fel a díványból, és tessékeli ki a kutyát a házból.

Aznap, mikor anyám elhagyta apámat, a Szulejmán befejező része ment a tévében. Az öregasszony a végkifejlet izgalmában nem hallotta meg anyám érkező autójának kipufogóját, se a kertkapu lassú, távvezérelt nyikordulását. Június volt, kora nyári kánikula, a kutya a wellness-fürdőszoba bidéjében hűsölt a hideg porcelánon, néha lenyalta az összegyűlt vízcseppet a krómozott acél csaptelepről. Anyám gyanútlanul lépett be, és a hónapok óta gyűlő mérgező gyilkos felhővé dagadt benne, ahogy meglátta Szuszit. Fejhangon sipítva vetette magát az állatra, húzta, rángatta, rúgta, a szőrébe marva vonszolta ki a házból. Szerencsétlen kutya félelmében belekapott anyám kezébe, és a pillanatnyi zűrzavart kihasználva, vinnyogva kisüvitett a kert végébe.

Az, hogy apám meg sem próbálta lebeszélni a költözésről, végül is fáj anyámnak. Mikor aláírta helyette a lakáshitel-szerződést a banknál, már nem annyira. Mikor megtudta, hogy apám már a látszatát sem akarja fenntartani a névházasságnak, és szert tett egy barátnőre, bosszankodott, mert ő még nem talált új társat magának. Pedig megpróbált mindent, még egy netes társkeresőre is beregisztrált. Számtalan vacsorameghíváson, koncerten, kávézáson túl volt már, de a vénasszony még mindig bírta szuflával, és ő egyre magányosabb lett a belvárosi lakásában. Az, hogy apám épp olyan magányos a háromezernégyzetméteres házban az anyjával, Szuszival és a néha felbukkanó, majd egyre reménytelenebbül elmaradozó barátnőjével, csak én láttam, mikor hétvégére hazamentem.

Ilyenkor összeszedtem az üres üvegeket a garázsban, kitakarítottam a fürdőszobát, felporszívóztam a kutyaszórt a nappaliban, és rendeltem a közeli Napsugárból három napra való meleg ételt apámnak és az öregasszonynak. Nagyanyám étvágyával nem volt baj, soha nem maradt semmi ezekből a kajákból, de sejtettem, hogy inkább Szuszival osztja meg őket, mint apámmal, akinek arca egyre szikkadtabb lett, és mély árkok húzódtak a homlokán.

szélyét, a magány úgy ragadt rá, mint kullancs az ember bőrébe. Hiányzott a régi háza. A kényelmes, tágas nappali, az Öreghegyre futó kert a rózsalugassal, amit hosszú évek alatt nevelgetett magának. A távirányítós kényelem és a luxusapróságok, amiket az új életében nélkülöznie kellett. Társasága is alig akadt. A baráti házaspárok elmaradoztak, nem akartak állást foglalni a különélők egyik tagja mellett sem. Anyám barátnői meg dolgoztak. Ő még mindig nem volt rákényszerülve arra, hogy dolgozzon, a közös cégből jutott neki elég. A kör egyre szűkülte körülötte, mikor apám végre felhívta, hogy az öregasszony kórházba került, és valószínűleg már nem sok van neki hátra. Anyám nem ment be hozzá. Annyit mondott apámnak, hogy ha gondolja, hazamegy, segít rendet rakni, és megszervezi a temetést. A vénasszony még egy hónapig élt, aztán egy alig hallható sóhajtással átsusszant az árnyékvilágba, ahová már évek óta tartozott.

Anyám még aznap kocsiba ült, és hazament.

A kulcsa még jó volt a zárba, és a biztonsági kódot sem változtattuk meg.

Minden olyan volt, mint régen.

A nap harsányan süttött, mintha anyám visszatértét köszöntené ilyen örömmel. Szeles, tiszta idő volt, messzire el lehetett látni, a besnyői templomtorony fehéren szúrt bele a ragyogó kék égbe. A rendezett utca, a jól fésült kertek, díszes kovácsoltvas kerítések és pompás házak láttán anyámba belehasított a felismerés, hogy mennyire hiányzott neki az otthona. A garázsfeljáró kockakövei közé apró gyomok telepedtek, de az előkert pázsítja gyomtalan és frissen nyírt volt, a sziklakertben is virult a rózsaszín kötörőfű és szappanvirág. Apám rendben tartja, gondolta hálásan, és nem vette észre a ház mögötti rózsalugas rozsdás leveleit és a nektarin összefodrosodott leveleit. A bejárati ajtó mellett még megvolt a kőváza és benne a bársonyos virágú, sötévtörös angol muskátli is, amit úgy szeretett.

Belépett a házba.

A szag már az előszobában orrba verte. Három hatalmas nejlonzacskó volt a falnak támasztva, benne üres üvegek, szúrós

szaguk még mindig gyorsan ható kábulatot árasztott. Anyám undorodva belekukkantott az egyikbe: whisky és konyak, és rengeteg borosüveg, neves pincészetek etikettjével.

– De jó dolga volt ennek is, vajon mennyit piálhatott itt a haverjaival? – gondolta bosszúsan, és újra felfortyant benne a méreg. Ugyanaz a méreg, ami miatt két éven keresztül sosem szánakozott az ittmaradottakon. Félrelökte a zacskót, és benyitott a nappaliba. A hazatérés miatt érzett kezdeti örömmel már csak pisla emléke volt benne.

Szétnézett a szobában, és lassan, nagyon lassan leült a lazacszín bőrkanapéra, melynek valaha jól ápolt huzatát most ételfoltok és bizonytalan eredetű karcolások, karmolások csúfították. Egy helyen felszakadt az anyag, és kilátszott a bútor szivacsos bele.

Az éles napfény precíz pontossággal világította meg a belsőépítészek által megálmodott ház minden apró elemét, a beépített lebegő üvegpolicokra löszösödött porréteget, az ezoterikus vonalakat követő hajópadlón tócsákba gyűlt koszfoltokat, a szanaszét dobált magazinok, könyvek, gyógyszeres fiolák, tányérok, poharak között megbúvó dísz tárgyakat, a leszakadt organzát és mögötte a zsíros tenyérfoltokkal belepett ablakokat. A vénaszyszony mocska mindent belepett még most is.

Anyám felállt, és iszonyodva kipillantott a teraszajtón. Re-megett a méregtől, savas íz áramlott felfelé a nyelvcsövén, mint mindig, ha ideges volt. A hátsó kertben is hasonló látvány fogadta, a kutya az elmúlt két év alatt kopár sivataggá dűlta a konyhakertjét és a gonddal ápolt virágágyásait. Csupasz gödrök és megkövesedett szarkupacok borították a gazzal benőtt kertrészt, néhány szarkaláb próbált csak utat törni magának a dzsungelen át. A dög most is kint szaladgált, nem látszott rajta, hogy túlzottan megviselte volna gazdája elvesztése. Anyámnak eddig a pillanatig eszébe sem jutott, hogy létezik, pedig volta-képp mégiscsak miatta költözött el.

Anyám döntött. Bement a régi hálószobájába, és átöltözött az itt hagyott, régi ruháiba. Takarítani kezdett. Ahogy az üres üvegeket pakolta a zacskóba, eszébe sem jutott, hogy apám ezt mind egyedül itta meg. Mikor megállt a BMW a ház előtt, éppen

a szőnyeget csavarta fel, és cipelte ki a ház elé, hogy tisztítóba vigye. A kapunál találkoztak össze, mindketten meglepetten meredtek egymásra.

Anyám előtt egy sovány, cserzett bőrű férfi állt, lilásvörös pórusaiból áradt az alkohol illata. Apám reszkető kézzel bányászott ki a zsebéből egy doboz cigarettát. Ráfújta a füstöt anyámra.

- Mit keresel itt? – kérdezte nyersen.
- Hazajöttem.

Apám tűnődve meredt anyámra. Aztán lassan megcsóválta a fejét.

Csattanósat köpött mellé a járdára.

Szájában az égő cigarettával visszaült az autóba, és elhajtott.

Anyám elképedve bámult utána, arra riadt, hogy a nyitott kertkapun át a kutya kioldalgott az utcára, és örült vágtaival eltűnik az utca végében.

Anyám most végre tökéletesen egyedül volt.

Hazaérkezett.

LÁNG ORSOLYA versei

Retrospektív

A tér üresre tágul, zár a tárlat.
Visszapillantva még címet adunk
a falban maradt szegeknek:
„csillagok fehér éjszakában”.
Az összejárákált parkett közepén fénylő valami
az az aprópénz lehet, amit
alátétként használtunk egy állványzathoz.
Valaki majd lehajol érte, felveszi,
unalmában beteszi egy papír alá,
és átsatírozza róla a halat,
diadalívet, uralkodófejet.
Az utolsó látogatókat kikísérjük,
hosszan öleljük át őket
még egyszer az ajtó keretében,
anélkül, hogy a címükön gondolkoznánk.
Mindent, ami ezután kezdődik,
folytatásnak nevezhetünk.

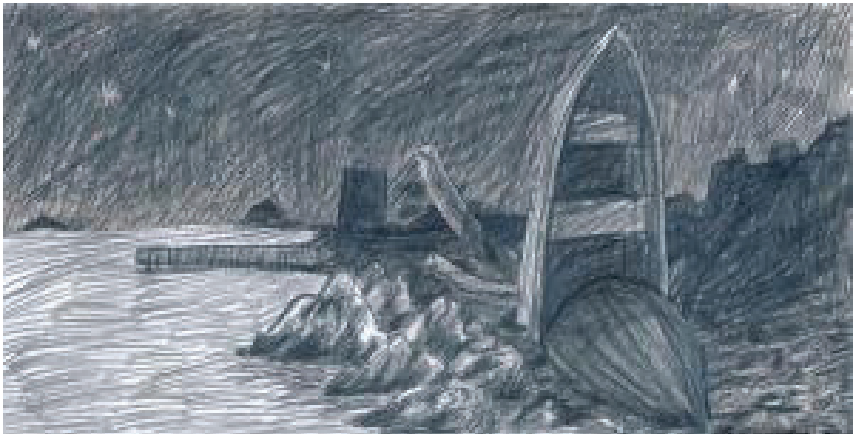

Egy állapot hátországa

Villámokat hullatott az ég,
tört csörömpöléssel értek földet
a fénykör küszöbén.
Sistergő kabátujjal karoltuk egymást,
sodort az aszfalt áramvonala.
Erősen visszafogtalak,
féltem, azt hittem, féltelek.
Én vagyok az, aki nem jó, gondoltam,
fellegajtók csapódnak,
a villanyoszlop fehér porceláncsigája
szorongó kis fejem fölött.

Egy nő állt hálóingben a hetediken,
és a fürdőszobával együtt leszakadt
férjét szólongatta,
talán ez is ott munkált bennem, ezért
szorítottalak úgy, hogy rád szólhassak,
ne húzz a nyílt terepre,
falak mellé szegődjünk inkább.
Az elüszkösödött égen egyre halványabb
erek pattantak, egyre távolabb,
mégis levágtuk utunk.
„Milyen nehéz megszokni mindent,
s aztán meg nem szokottá tenni, mondtam”,
gondolom.
„Csak annyira kell hozzászokni,
hogy a vég ne érjen váratlanul,
felelted”, gondolom.

A buszsofőr és az unatkozó jegyszedő
között szárnyat bont az ajtó,
mint egy kivilágított példázat,
amelyben valaki nem áll helyt.
Jegy nélkül tekintem meg
az éjszaka tábláira felkasírozott,
lavírozással készülő génportrét,
önarcképemet –
úsztatás, könnyed árnyékok, miket
rezge megbánás fog át –
alóla átdereng a megálló holdudvara,
ahol hagytalak,
részvételi nevetésed
néma védelmében.

A verseket a szerző grafikáival illusztráltuk.

CSEPCSÁNYI ÉVA

„Apácák, lányok, tanárnők”

(Regényrészlet)

„Homo naturaliter christianus”

Őszi szünet után ismét vonatozás. Mindenki fölpackolva finomabbnál finomabb háztájival: tejszerű pörkölt galuskával. Meggyes rétes. Macok. Házi kolbász. Rettenetes nagy lakomát rendeztek, pedig a szobában tilos volt étkezni – mert előjönnek a csótányok. Janka nem értette meg négy év alatt, ha az ebédlőben nem jönnek elő, itt fenn miért tennék. Ez a margitos axiómák egyike volt. De a szünetek utáni vasárnap estéken senkit se érdekelt a szobában való étkezés tilalma.

A nővérek se jártak körbe, mintha hallgatólagosan elfogadták volna: kétszáz év tapasztalata...

Egy délután, az ebéd és a négyhúszkor kezdődő tanulószoba előtt Anitával végigjárták a kollégium folyosóit. Esett. Megérkezett a november – köddel, hurttal. Éjjel hol ebben, hol abban az ágyban köhögött, krakogott valaki. Az udvarra nem mehettek, a többiek filmeztek, épp olyat, ami őket nem érdekelte, hát mászkáltak. A szeptember óta rengetegszer látott régi-régi képet most alaposabban szemügyre vették.

Sárgásbarna képek: ezernyolcszázhuszonegy. Jozefa anya. Kmetty Ida kisasszony. Hanák Emerencia. Angyalarcú, bágyadt, szőke lány – a kép sarkában fekete vonal. Meghalt tizenhat évesen. Anitával zavartan néztek össze. Hát meg is lehet itt halni? Nem szóltak. Nem, biztos otthon halt meg, szünidő alatt. Ilyesmit nemigen engedélyezne a házirend. Ezerkilencszázhusz. Már fekete-fehér lányok. Komolyak, felnőttesek. Eltűnnek a fűzők és lehetetlenül bonyolult ruhák, frizurák. Egyenruha ezerkilencszázhuszonkettőtől. Már nincs nagymagyarországos úrhatnám. A kisasszonyok is alázatosabb képet vágnak. Csonka kis ország, vasfegyelem.

Majd: semmi fodor, semmi masni. Szinte katonalányok – negyvenben. Horthy hetyke honleányai. A világháború alatt két tanév kimarad. Negyvenötben nyolc fekete vonal nyolc kép sarkában – nem akarják tudni, mi történt velük.

Immár fiúsra nyírt hajak – elvétve egy-egy lány hosszú fonatokkal. Nyolcvankilencig nyomott létszámú osztályok.

Tizenöt-húsz lány csupán egy osztályban. Az apácák arca zárt, kőkemény – nagy ára volt annak, hogy az átkosban is működhett valahogy az iskola. Borzongva nézték a sorozatot: apácák, lányok, tanárnők. Egy-egy reverendás, telt arcú pap közöttük. A régi képeken mintha harminc évesek lennének a gimnazisták. Olyan előkelőek, felnőttesek, komolyak. Persze a nagy ruhák is teszik. A frizurák. Külön táblán kiemelve a növendékek, akik érettségi után beléptek a rendbe. Elszánt vagy riadt tekintetű, fehér fátylakba bugyolált, tizenhét-nyolc éves, hamvas kölyöklányok. Ezerkilencszázhatvanötig éppen csak a szemöldök és áll közötti arcrész látszott belőlük. Aztán egyre több, míg a nyolcvanas évektől a könnyű, egyszerű fátyol következett.

A rendbe lépett növendékek száma – száz évvel ezelőtt: rengeteg. Akár nyolc-tíz is egy évfolyamból. Az egyik ezerkilencszázhetes, fehér fátylas novícia képén fekete kereszt, vonal. Hosszan nézte Janka a fotót. Ilyen éterien szép, tiszta arcú lányt soha életében nem látott. Hatalmas, ragyogó, világos szempár, finom, keskeny orr: mint a legsikerültebb Madonna festményeken!

Hogyan halhatott meg egy ilyen angyal? Megbabonázta a kép. Anita összeráncolt szemöldökkel betűzte az alatta lévő mondatokat: „Isten szolgája, Mária Caritas Nővér. Élt 22 évet. Példátlan türelemmel viselt, hosszú gyötrelmes betegség után adta vissza lelkét az Úrnak. Imádkozzunk boldoggá avatásáért!”

Hümmögtek, összenéztek, zavarukban fölnevettek. Jó, majd fogunk. Valami ilyesmit mondott Anita a maga utánozhatatlan hanghordozásával. Mélységesen komolyan és meggyőzően tudott beszélni, csak az őt legjobban ismerők tudták: belül röhög. Janka nem vette a lapot. A lelke mélyéig meghatotta az anygalképű kis apáca. Az őszi szünet óta valami megváltozott benne.

Első évben többször kipakoltatták Janka szekrényét. Tele volt szeméttel, ételmaradékkal. Maga is csodálkozott harmadévesként, hogy lehetett annyira trehány. Apja ilyen, örökölte. Otthon is állandóan szaladt a ház.

Őszi szünet után a karácsonyi szünetet várhatták. Felvették az egyenletes ritmust, mely örökre meghatározta életüket, gondolkodásukat. Anitával rengeteget lófráltak a hatalmas parkban, kertben, álmos és tunya vasárnap délutánokon. A folyosókon név szerint ismerték a régi növendékeket, a „kisasszonyokat”. Jankának változatlanul a fiatalon meghalt, angyalarcú nővér maradt a kedvence. Mielőtt belépett és meghalt volna – Anita szerint ez a kettő összefüggött egymással –, ő is szentmargitos növendék volt, iskolatársa a régmúltból.

*

„Láza három nap után lement. Zenét hallgattott. Nagyokat aludt ebéd után. Este félt kicsit, míg Annunciáta nővér le nem jött. Rendszerint nyolc óraker érkezett. Olyan csöndesen mozgott, mint az árnyék. Teát főzött. Lefekvés előtt mindig recitált valamit, később tudta meg, hogy a kompletóriumot, a befejező imaórát. Aztán reggel hatig egy pissenés se hallatszott a kis fülkéből.

Az ötödik nap éjszakáján lekísértek egy harmadéves lányt a szobatársai. Elviselhetetlenül görcsölt a hasa. A nővér korát meghazudtoló fürgeséggel fölkel, itatott vele valami teát, adott gyógyszert, és utasította, maradjon lenn éjszakára. Reggelre semmi baja nem volt, a második órára már bemehetett.

Sok ideje maradt a gondolkodásra: elérhetetlenül távolinak tűnt a felnőttkor. Még négy év, aztán öt-hat év egyetem... örökkévalóság! Harminc évesen viszont azt fogja érezni: egy pillanat alatt múltak el életének leggondtalanabb, legszebb éveit – a kollégiumban! A tizenöt éves Janka jót vitázna a harmincévessel! Gondtalanság?

Annyi gond, mint itt, a világon sincs! Állandó, kiélesített figyelem: mikor akad néhány perc lazításra? A refektóriumban a legjobb adagok kiválogatása. Az észrevétlen alvás elsajátítása reggeli misék alatt. Küzdelem a legjobb zuhanyzókért. És mindez hiányos felsorolás, nem a valóság. A valóság a külsősök számára leírhatatlan, elmondhatatlan. Hogyan lehet egyszerre önérzetesen büszke szentmargitos valaki, aki utálja a rendszert. Az sem igaz, hogy mindennap kellett misére menni – csak a múlt távlatából tűnik úgy. Ez olyan túlzás lett volna, mely mindenképp elégedetlenséget vált ki, nemcsak a diákok, de még a szülők részéről is.

A valóság az volt, hogy minden reggel részt vett egy osztály a szentmisén, és csak vasárnaponként mindenki. Bejáró diák talán nyolc-tíz akadt a kétszázból. Ők nem tartoztak a bolyhoz. Furcsa kívülállóknak számítottak az olajozottan működő mikrovilágban.

Anita, a maga diszkrét, ugyanakkor vagány természetével jóba lett az egyik „külsőssel” – mindenki így hívta őket. Sajátos helyzetüket a hierarchiában nehéz leírni. Ők azok, akik a tanórák után mennek haza szüleikhez, tévéznek, este egyedül számítógépeznek vagy olvasgatnak szobájukban, és mindenfélét csinálnak, amit általában egy normális kamasz, aki otthon lakik.

Mindezért irigyelték őket. Ők pedig rém büszkék voltak, és mindenféle, a kollégisták számára elérhetetlen dologgal hengegtek: mozizás, randi, tesókkal filmezés késő éjszakáig, nagy családi vacsorák... kutyasétáltatás stb., mintha egy másik bolygóról beszélnének, ahová ők csak Karácsony táján juthatnak el – pár hét múlva, tehát egy örökévalóság után. Be nem vallották, de a külsősök is irigykedtek a kollégistákra: van egy titokzatos világ, melybe nekik nincs bejárásuk.

Még a kollégium kápolnájában is olyan idegennek hatottak. Mégis érdemes volt velük jóban lenni, mivel olyan dolgokhoz jutottak hozzá, melyekhez a szentmargitosok nem. A szabad vásárlás hatalma! Mindent velük lehetett hozatni: cigit, sört, édességet, harisnyát, újságot...

Közeli barátoknak ingyen hozták, vagyis csak az árát kérték el, a többieknek viszont úgynevezett „fuvardíjat” kellett fizetniük. Száz-kétszáz forintot, ami egy kollégista életében nem kis tétel! Akiket utáltak, még háromszáz forintos „fuvardíjért” se hoztak nekik.

Sajnos Janka is ebbe a kategóriába sorolódott szeptemberben, jóval azelőtt, hogy bármi fogalma is lett volna a rendszerről. Sikerült keményen beszólnia a külsősök üdvöskéjének, a negyedéves Fanninak – a gazella termetű, körberajongott, göndör hajú Fanninak. Már megint a szája és indulatossága! Anita körülbelül ezt az egyet nem tudta megérteni és elfogadni benne, ő ritkán jött ki a sodrából.

Aztán vállat vont Janka heti rendszerességgel érkező agyhalálain, Janka pedig vállat vont Anita nagy ritkán produkált dühkitörésein. Mindketten tudták, nem nagy ügy. Relatív. Elmúlik.

BAK RITA versei

Kilőtték a putnikokat

Azért lett olyan furcsa minden,
mert kilőtték a putnikokat –
mondta még régen nagymama.
Mindennap a konyhában ül,
mint egy anyakirálynő.
Körbefonja a fény,
amikor belépek.
Csillog a gang.
Dundi kisbabák alszanak
a lakásokban.
Már nem bombáznak.
Ne félj,
nem fognak már hasba rúgni,
mint akkor, '45-ben.
És nem kell
magadra döntened
a szekrényt,
mert nem tudsz enni adni
a gyerekeidnek.
A világ billeg,
azért lett olyan furcsa minden –
kezdi újból.
Miközben a
betonkertben
búgnak a galambok.

Ezeregy éjjel

Nagypapáék
ezeregy éjjel
lapátolták
a földet Szibériában,
ástak éjjel, és
ástak nappal.
Fekete ruhák
száradtak a kötélén
tizenöt évig,
vagy örökké.
Van, aki már soha többé
nem mesélhet –
mondja nagypapa,
majd én helyettük is
elmesélem.
Lapátoltuk
az éjszakát,
hogy végre
nappal legyen,
ellapátoltuk
a tudásunkat,
az érzéseinket,
a szibériai
tigrisek
kihullott
szemfogait
és minden
történetet,
hogy majd rátaláljatok.
Ezeregy év múlva.

Koccintsunk!

SZŐCS GÉZA tárcája

Én is szívesen koccintok majd valamelyik december elsején.
Jövök én is.

Amikor a bukaresti törvényhozás be fogja iktatni az ország alaptörvényébe az elveket és ígéreteket, amelyeket Gyulafehérváron 1918. december elsején egy kizárólag román tömegek részvételével megtartott népgyűlésen deklaráltak. Amikor ez megtörténik, majd jövök én is. Koccintsunk! – fogom mondani.

Ezelőtt 26 évvel, az 1990 december elsején megtartott újabb fehérvári tömeggyűlésen, amelyet kihelyezett parlamenti ülésnek neveztek, bátorkodtam ezt a kérdést felvetni, mármint, hogy az ígéretek beváltatlanok maradtak. Úgy is lehetne mondanunk: ámitásnak bizonyultak, csalásnak, csalafintaságnak, politikai szemfényvesztésnek.

A gyulafehérvári pontokat a hivatalos történelemszemlélet immár 98 éve annak a közjogi fundamentumnak tekinti, amelyre a modern – Erdéllyel megnagyobbodott – román állam épül. Ez adja a mai Románia eszméjének állambölcseleti legitimitációját. De ha ez így van, ha ez a nép szent akaratának kételyt sem tűrő manifesztálódása volt, akkor mindazok, akik megsértik vagy az ígéretek szempontjából ignorálják, egyenesen megcsonkítják a népakaratnak ezt az evangéliumát, merényletet követnek el az akkori és ottani határozatok ellen. Vagyis hiteltelenítik magát az egész konstrukciót.

Azt nem lehet, hogy a Tízparancsolatból mondjuk csak ötöt fogadunk el, de továbbra is úgy beszélünk róla, mint Tízparancsolatról. Ez felemás, sunyi, nemtelen ravaszkodás.

Tegyük félre most egy pillanatra azt, hogy Budapesten mindig is az ország megcsonkításaként fogják megélni annak az országrésznek az elvesztését, amely nagyobb, mint maga a megmaradt ország. Magyarország felől nézve Erdély elvesztése akkor is tra-

uma maradna, ha az erdélyi magyarokat azóta is tejben-vajban füröszténé Románia. Ugyan mire koccintana Budapest?

Egyszer már elmeséltem, hogy Fănuș Neagu, a kiváló román író nekem szegezte a kérdést: Fájlalom-e, „hogy elvettük tőletek Erdélyt”?

Persze, hogy fájlalom.

Becsületes ember vagy – méregetett Fănuș. Másokat is megkérdeztem (mondta, hogy kiket), és azt felelték, hogy nem fáj. Hát miféle ember az ilyen?

1918 ígéreteinek és 1990 valóságának szembesítését a 26 évvel ezelőtti román kormányzat nem bírta elviselni ott Gyulafehérváron. Hogy az RMDSZ vezérszónokába – főtitkárába, szenátusi frakcióvezetőjébe – belefojtsa azon a napon a szót, az akkori miniszterelnök Arturo Toscaninit és Herbert von Karajant megszégyenítő gesztikulációval vezényelte és hergelte az őrzöngésig a tömeget. Hogy némítsák el a szónokot.

Sebaj, 26 év hosszú idő, nosza rajta, koccintsunk!

Kilenc-tíz évtized még hosszabb idő. Mit kapott ezalatt az erdélyi magyarság az új államtól, amelybe akarata ellenére belekerült?

Vagyona jelentős részéből kiforgatták, ahol lehetett, megalázták, másod-harmadrangú állampolgárrá fokozták le, autonómiáját, egyetemét elvették, legjobb iskoláinak sorait jogi furfangokkal mind a mai napig meg akarják ritkítani. Ha egy kormányzati tisztviselő ki meri ejteni száján az autonómia szót, pályafutásának vége.

Majd koccintok az autonómiára. A visszakapott egyetemekre, főiskolákra és iskolákra.

Egy régi viccet idézve: a törökök nem tették kötelező nemzeti ünneppé a mohácsi vész napját.

Temesváron december 17-én, Bukarestben pedig 22-én tört ki a... micsoda is... szóval az az izé, amely végül kidöntötte és eltüntette a tablóról a scornicești-i Tölgyfát és hön gyűlölt feleségét.

Akkor, néhány hétig, úgy tűnt, Románia felnőtt legjobbjai erkölcsi színvonalára.

Ezt az esélyt elpackázta.

Azt pedig nem képzelheti, hogy a világ elől rejtve marad mindaz, amit egy évszázad alatt elkövetett Erdély és az erdélyiek (magyarok, románok és németek) ellen. Kit lep meg ezek után, hogy az orosz elnök számon tartja és felemlíti, hogy egy nagy újraszámolásban Erdély sorsa lehet, hogy egyszer még újratárgyalásra kerül?

Kufárok

LAIK ESZTER tárcája

*És beméne Jézus az Isten templomába, és kiűzé mind-
” azokat, a kik árulnak és vásárolnak vala a templom-
ban; és a pénzváltók asztalait és a galambárusok székeit
felforgatá. És monda nékik: Meg van írva: Az én házam
imádság házának mondatik. Ti pedig azt latroknak bar-
langjává tettétek.”*

(Máté evangéliuma, 21, 12,
Károli Gáspár fordítása)

Nem szívesen mondom ezt, Jézus, de az az igazság, hogy miután a templomból sikeresen kiűzted a kereskedőket, ellepték helyette a földet. Övék az ország, a hatalom és a dicsőség. Ilyenkor, decemberben, a születésnapod előtt – ez egy konszenzus, fogadd el, hogy közeleg a születésnapod, és ne légy ünneprontó, kérlek –, tehát ilyentájt megvadul a nép. Mert a nép a mindennapi kenyeren túl sokkal többre vágyik. Nehéz volna ezt elmagyarázni. Ma már nemcsak kenyérral él az ember, hanem... őrült sok mindennel. Igen, persze, Isten ígéjével is, csak hát az, ugye megbocsátasz, önmagában nem sok mindent old meg. Mert rengeteg megoldanivaló probléma van, nem tudnám felsorolni, és ezek nagy részére már születtek megoldások, de maguk a megoldások is egy csomó új problémát szülnek, és azok megoldásai is... könnyű belezavarodni.

Az van, hogy a születésnapodat kinevezték a szeretet ünnepének, elég szerencsétlenül hangzik, ebben teljesen igazad van, és hogyan másként fejezhetné ki az ember a szeretetét, mint hogy a kereskedőkhöz fordul, és vásárol. Nemcsak bocskort, köpönyeget, az is van, de mindent meg lehet venni, fel tudod ezt fogni, mindent. A boldogságot is. Legalábbis ebben hisz a nép. Nézd, ez a mennyek országa-dolog borzasztó megfoghatatlan. És lássuk be, bizonytalan is. Ha, ugye, valamit prezentáltál volna itt belőle, már elnézést, nem kritika, csak... mondjuk kipróbálásra két hét visszatérítési garanciával, meg személyes beszámoló: Nóra kipróbálta, és megosztja fantasztikus élményeit, aztán előtte-utána képek, pontozás, ratingelés... Az ember a megfogható bizonyíté-

kokat szereti. Tapogatni, nézni, szagolni. Ámuldozni, ijedezni, könnyezni. Két órát három dében, aztán menni a dolgára.

Na már most, a te kivert kufárid át költöztek a plázákba. Főleg. Itt ilyenkor mindenkivel találkozhatasz. Ha esetleg beszélni akarnál, ez a legjobb hely, nehogy valami hegyre mássz fel, ott csak bárgyú kirándulókat találsz, akik a természet szépségein bazzalyognak, ártatlan népség, kár szót vesztegetni rájuk. Nem, ez nem olyan palota, ez a kereskedőké, és a nép új temploma, mert itt lel gyógyírt a bajaira. De nehéz lesz túlordítani a zsvajt meg a zenét, előre megmondom. A tömeg áthatolhatatlan. Van egyébként bemelegítő időszak is, fekete pénteknek hívják. Pogányul hangzik, szent igaz, de nem olyasféle dolog, nyugodj meg, csak egy bevásárlónap. Minden nap az, így van, csak ez még jobban, ilyenkor ölik is egymást, ettől ünnep. Tehát mondjuk olcsóbb a bocskor húsz százalékkal, és akkor összeverekednek érte, meg le-tapossák egymást, és a győztes boldog, a halottakat elszállítják.

És amikor elközelg az advent, akkor felbolydulnak a városok, és mindenki megindul az áruházakba meg a plázákba, családostul. Csak azt ne kérd, hogy engedjék hozzád a gyerekeket, mert állítom, hogy megőrülsz tőlük. Az ordító, sikítózó, rugdalozó Zsomboroktól, Mercédeszektől, Patrikoktól és Xéniáktól, akiket hű szolgálók, a szüleik igyekeznek kiszolgálni minden igényükben, de a gyerekek igényei kielégíthetetlenek, mert mindig többet szeretnének, és a szüleik kezüket tördelve próbálják csitítani őket, de csak úgy, hogy ne sérüljön közben a kicsi pszichéjük, és megígérni, hogy övék lesz minden, amire vágnak, hiszen az atyák és anyák szeretnék boldognak látni a kicsinyeket.

Igaz, tényleg azt mondtam, hogy jók a kézzelfogható bizonyítékok, de ezt a kenyérszaporító ötletet inkább vedd el, az átváltóztatós boros trükkéről nem is beszélve, mert a szupermarketesek, esküszöm, meglincselnek. Náluk akciósan most hétszáz a vörös palackja, gondold csak meg, ha itt most... Jobb nem belegondolni. A vízen járás senkit nem fog ilyenkor érdekelni, sajnálom, esetleg ha vízi, jetski, fitnesszkuponnal... Valami jó is legyen mellé, érted. Nem, a gyógyítás se túl nyerő, ha nem tudsz biorezonanciát, vagy nincs mágneses karkötő meg akupunktúrás masszázsa... Példázat a szüzekről?! Jézusom, akarom mondani, Jézus, felejtse el! Bocskor, hogy nem tudlak mivel vigasztalni, csak hát... Hogy akkor méz is? Szóval elmégy... Nem várod meg a szülinapod se?

Koltó. Október végén

HUDY ÁRPÁD tárcája

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok, de nem takarja hó a bérci tetőt. Pedig már egy hónappal a leghíresebb magyar versidő, szeptember vége után vagyunk. A hely viszont – felejsük el most Hérakleitosz bölcs mondását a megismételhetetlenről – ugyanaz, mint jó százhatvankilenc évvel ezelőtt: a magyar szerelmi líra legszentebb ligete, a koltói Teleki-kastély parkja.

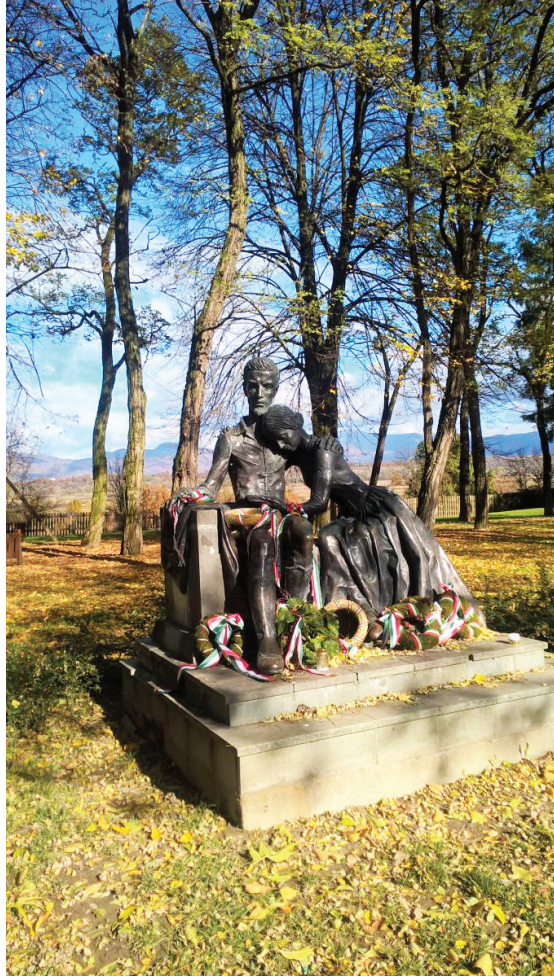
Ki ne illetődnék meg, amikor először borong itt a fák között, Petőfi Sándor és Szendrey Júlia – az immár újdonsült Petőfiné – egész alakos ércszobra, s a házigazda, a negyvennyolcas hős Teleki gróf meg Bem apó és Jókai Mór mellszobra körül? Vasráccsal elkerítve kőasztal a kert ama szögletében, ahol a mézes-heteit töltő poéta tolla alól egy sor halhatatlan vers gyöngyözött ki 1847 kora őszen, köztük a legnevezetesebb, a *Szeptember végén*. A somfa, mely a költő fölé hajolva először olvashatta a remekművet, pár éve az árnyékvilágba költözött, illetve egy darabja múzeumi ereklyeként a kőhajításon álló kastélyba.

Áll a kastély, pontosabban az egykori vadászlak, nem dőlt össze. Pedig olyan siralmas az állapota, mintha Pató Pál úr intézné a sorsát. Lehet, persze, hogy túlértékeljük Petőfit, s talán mégsem akkora alakja a világirodalomnak, hogy Bukarest – ahol évekig részesei voltak kormányzásnak a romániai magyarság képviselői, többek között a művelődésügyi tárca élén is – pénzt vesztessen a kultuszára. Vagy hogy kijárja a brüsszeli támogatást a régóta román műemlékké nyilvánított épület felújítására, mint történt az példaszerűen nem is olyan messze Koltótól, a szintén romániai Nagykarolyban, ahol uniós források jóvoltából ismét régi fényében ragyog a jóval nagyobb Károlyi-kastély. Pompás kis múzeumnak s tárlatoknak adva helyet.

berendezési tárgyaiból pár hetes vendéghasználat nyomán

végérvényesen Petőfi-relikviákká avanszált patinás bútorok, élen a rózsafa nászággyal. Az ifjú pár rendelkezésére bocsátott szobák ablakából és az omladozó emeleti teraszról – amely akkor még nem volt meg – gyönyörű kilátás nyílik a *völgyre* és távolabb, északon a hegyvonulatra, a *bérci tetőre*. De berendeztek egy-egy szobát Teleki Sándor, Teleki Blanka és Jókai Mór emlékére is. A nagy író többször járt itt, s 1876-os útján mívés rajzon örökítette meg a méltóságteljes építményt.

Petőfi nem hagyta ránk porhüvelyét, nincs fejfája, melyen lenghetett volna az eldobott özvegyi fátyol. Vannak azonban emlékhelyei a világszerete tisztelt költőnek. S ezek talán legszebbikére, a koltói kastélyra hosszú évek óta a közöny és a tehetetlenség hatalmas, ólomszürke fátyla borul.

Fotó: Knapich

Lehajtó balra

KIRÁLY FARKAS tárcája

Azt sem tudom, hogy októberben nyomulunk-e még mindig, vagy szép csendesen átcsúsztunk novemberbe, az őszi szürkületben ugyanolyan a táj, minden táj, mint tegnap volt s holnap lesz, az ablaktörő a maga monoton ritmusával ugyanazt a porral és depresszióval keveredett ködöt törli jobbra-balra, mint legutóbb s mint legközelebb is. Legszívesebben egyszerre három rádióadót hallgatnék, de ezt sajnos nem tudom megtenni, a kocsiban, teljesen logikusan csak egy rádió van, amely egyszerre csak egy állomást játszik – azt a mérnököt is páros lábbal rúgták volna ki, aki egyszerre több adó vételének lehetőségét vázolta volna fel a rádiógyárban.

Csak a balra lehajtót ne szalasszam el, csak azt ne! Remélhetőleg ugyanott van, ahol eddig mindig, de hát sosem lehet tudni, ebben a városban minden lehetséges, egyik nap még átsétáltam a felüljárón a hatsávós út felett, másnapra szőrén-szálán, pántján-szegecsén huss, eltűnt. Á, a lehajtó megvan, biztos pont mégiscsak a nagyváros univerzumában, besorolok a megfelelő sávba, a visszapillantó tükörbe pillantok, kinézek, ismét a tükörbe: jó, nagyapám ül a mögöttem álló kocsiban! Kissé előrehajolt, öreg már a szeme, nehezen hasítja a ködöt a tekintete, megértem. Piros, indulunk, én fiatalosan rálépek a gázra, nagyapám lemarad, óvatos és nem is duhaj, dudálhat mögötte akármenynyit a béemvés aranyifjúság, nagyapámat hajókürttel sem lehetne rávenni a szabálytalanságra, úgy tűnik.

Utolér a következő piros lámpánál. Ugyanúgy összpontosít, aprógyermekkoromból emlékszem, a szemöldöke mindig így áll, amikor figyel, s hányszor láttam a bajuszát is alakot váltani olyankor, amikor koncentrálnia kellett valamire, hajnyírásra, menetvágásra, patkányfogó felajzására, ilyesmikre. Vagy ha nem értett valamit, például azt, hogy négyévesen a nehéz harapófogóval, amelyet alig bírtam, miért somfordáltam a háta

mögé, miközben nagybátyámmal valamit barkácsoltak az udvari asztalon, s miért csíptem a fenekébe tiszta erőből a szerszámmal, ahogy azt sem, hogy ezután miért kezdtem el körbefutni a telken, míg fel nem buktam, s be nem vertem az orrom úgy, hogy ellepett a piros takony. Az a szemöldök s az a bajusz, bizony.

A harmadik pirosnál is mögém közelít az öreg. Jól látom a svájcisapkáját, kissé félreapta, mint minden rendes iparos, aki sohasem részeg, csak éppen mindig italos, télen sem hordott komolyabb fejfedőt, inkább méreteres sálat tekert nyaka köré, s úgy vágott neki a világnak. Akkor is, amikor anyám kidobta az ablakon a legóimat, a negyedikről, mert valamit nem úgy csináltam, ahogy szerette volna, én meg bömböltem, mert hullott a hó, jó sűrűn, s minden pihével egyre távolabb kerültem attól, hogy valaha ismét építhessek valamit a kockákból, akkor is ezt a sapkát tette a fejére, úgy ment összeszedni a legókat, amiket a lánya kihajított.

Odamennék egy-két szót váltani, de nem lehet.

Nagyapámat harmincnégy éve temettük el.

Nagyapám cseresznyeszínű Toyota Corollát vezet.

Talán november van már, talán még mindig október, valójában nem is érdekel...

Kávé és a „kábé”

MARAFKÓ LÁSZLÓ tárcája

Az Írószövetség 1986. november 29–30-i közgyűlését az autonómia visszaszerzéséért folytatott küzdelmen túl egyben a pártállam kifulladásra egyik mozzanatának is tekintik irodalomtörténészek – és joggal. Összehívása előtt a tagság és a jól tájékozottak jobbára a fokozott várakozást, a hivatalosság részéről a feszültséget érzékelték, különösen, ha emlékeztek az 1981-es közgyűlésre, ahova – ideges aggodalmat kiváltva a bennfentesekben – menet közben futott be a Jaruzelski-féle lengyel szükségállapot híre. Mert hát a nyolcvanas éveket már a hatalom és az írók (meg az ún. másként gondolkodók, azaz ellenzékiek) egyre szikrázóbb vitái töltötték ki. Egyfajta kíváncsiság is rezgett a légkörben, ugyanis a meghatározó politikus, a kádári vezetés évtizedeken át befolyásos tagja, Aczél György már nem volt a központi bizottság titkára, tehát nem felügyelte a kulturális területet. Funkciójába Berecz Jánost nevezték ki.

A Vigadóba összehívott tanácskozáson nem ült az elnökségben a művelődési miniszter, Köpeczi Béla (bár a későbbiekben felszólalt), hanem Vajda György miniszterhelyettes képviselte az állami főhivatalt. Mivel már az előkészület során sok megoldatlan ügy, politikai, ideológiai gyúanyag gyűlt fel, így a politikai csúcsvezetés aggodalommal tekintett a választás, a hatalom és az Írószövetség elnökségének majdani kapcsolata elé. A vita anyagát tartalmazó kiadvány akkor csak zártkörű terjesztésben kerülhetett nyilvánosságra, így ez évben látott napvilágot a teljes anyag (A másik Magyarország hangja, Antológia Kiadó).

Lapom, a Magyar Nemzet tudósítani küldött az eseményre. Személyes emlékeim talán plasztikusabbá teszik a dokumentumokat.

kor főszerkesztője hozzászólása után a pulpitustól pár méterre, menet közben rosszul lett és elzuhant. Tízvalahány évvel előtte ugyanis szerződéses munkatársaként havonta többször is találkoztunk a pécsi folyóirat szerkesztőségében.

Az egyik legemlékezetesebb mozzanat mindmáig a második napi Csurka–Berecz-asszó maradt. Retorikailag is. Csurka, akit egyébként abban az évben szilenciummal sújtottak, így kezdte: „ég az ecsedi láp”, majd személyes ügyeit az ország gondjaiba ágyazva fejtette ki. A „friss” MSZMP KB-titkár Berecz – mint mondta: előzetes szándékai ellenére – rögtön szót kért, s választ így indította: „Nem ég az ecsedi láp: elaludt! Két nap óta esik az eső.” S a riposztot követően tárta fel a politika dialógusról vallott álláspontját, s még sok egyebet. A beszéd vége felé a Tiszatájban megjelent, vihart és betiltást kiváltó Nagy Gáspár-vers, A Fiú naplójából „Júdásfája” kapcsán, amely voltaképpen a Kádár-rendszer legitimitását kérdőjelezte meg, kijelentette: „tetemre hívókkal nincs párbeszéd!”

Más felszólalók után Csoóri Sándor kapott szót. Híres minősítése rögtön az elején elhangzott. Idézve a jegyzőkönyvből: „Kedves János! Látszólag fegyelmezett és megfontolt voltál, de a csöndes fenyegetés légkörét hoztad a terembe. Te stílusgyakorlatról beszéltél olyan stílusban, amelyet én, bocsáss meg, nem tudok elfogadni. Megfordult bennem, tehát kimondom: egy szeledebb paraszt-Révai hangját idézted föl bennem.”

A replikázás ült. Jómagam nyomban két körülményre gondoltam: az egyik az, hogy a személyes hang ellenére a frappáns elutasítás annál keményebben hathatott az érintettre, mert mindketten paraszti származásúak voltak (a felmenőire maga Berecz utalt többször is a beszédében), s az ötvenes évek elején mindketten – az új értelmiség kinevelésének jegyében – egy időben kerültek egyetemre, Csoóri az ELTE Orosz Intézetébe, Berecz a Lenin Intézetbe, aztán az utak másfelé kanyarodtak. A másik vonatkozás az volt, hogy kiviláglott: ha az írók közt, főként az ún. „népi tábort” tagjaiban volt is várakozás a személycserét illetően (vajon Aczél után módosulhat a viszony a hatalommal?), ez most végérvényesen szertefoszlott. Az új „kábitikár” (ahogy akkor emlegették) megnyilvánulása lehűthette a reményeket.

Az egyik szünetben egymás mellé kerültünk Simonffy András-sal. Mindkettőnk kezében kávé, amelyhez én kitartó sorban állás után jutottam. Simonffy megszólalt: „Tudod, én megkérdeztem – s a közelünkben társalgó Radics Katalin felé villant a szeme –, hogy nem szerezne-e nekem egyet...” „Hozott” – tette hozzá kaján mosollyal a nyurga, jóképű Simonffy. Tudvalevően az elnökségben ülő csinos asszony akkoriban a politikai döntnök, az MSZMP Központi Bizottságának kulturális osztályát vezette.

Átforduló időkben viszont, ha a hatalom a lovát ugratja, hát az irodalom meg a hatalmat ugratja.

A lapindító értekezleten természetesen beszámoltam a fontosabb történésekről. A lapok tudósításait addigra már felsőbb helyről leállították – csak az MTI szűkszavú közleményét adhatuk le. Persze, a Város így is értesült a lényegi ügyekről.

A vers kilenc élete

BOLDOG ZOLTÁN tárcája

Évről évre megtudhatjuk, milyen a szép vers. Leginkább olyan, amilyen a Magvető vagy a Magyar Napló szerkesztőinek megtetszik, hiszen szinte egymással párhuzamosan jelenik meg két meghatározó antológia, a *Szép versek* és *Az év versei*. Akinek nincs ideje naprakésznek lenni, nyugodtan ráhagyatkozhat a kihalóban lévő szakma művelőinek kifinomult ízlésére, de akár heti szinten is követheti a virtuális valóságban kibontakozó, lappangó kánon fenegyerekeinek posztjait. Az *InstaVers* után az új örület a *Szöveges kontent* nevű oldal a Facebookon, amelynek alapkonceptiója, hogy „jónak tűnő” verseket adjon közre „rosszul kifényképezve”. Az oldal egy fiatal költőhöz kötődik, aki hetente felkér valakit az oldal szerkesztésére, általában egy hozzá hasonló, irodalomértő fenegyereket. Azért illik rájuk ez a tulajdonképpen megtisztelő kifejezés, mert kitapintottak egy szürke zónát a szövegközlésben, amely lehetővé teszi a szerzői joggal védett írások közreadását. Ők ugyanis nem magát a művet publikálják, hanem az arról készült fotót.

A *Szöveges kontent* kezd egyre jobban fényképezett lenni, így lassan elveszti az indulásnál kialakított szexepiljét. Nekünk azonban most fontosabb az *ars poetica*, amely szerint az oldal nem szép, hanem „jónak tűnő” verseket próbál megosztani velünk.

De mitől is jó egy vers? Attól, hogy meghal és feltámad. Olyan, mint Jézus. Attól, hogy több élete van. Legalább kilenc, mint a macskáknak. Némileg Szindbáddal is összekeverhető, aki olykor világok és sorsok között ingázik. Hasonlít tehát Arany János *A walesi bárdok* című balladájára, amely első körét saját korában futotta, bár az újabb megközelítések szerint talán nem volt olyan harcias, mint ahogyan azt ma gondoljuk róla. Más élete lehetett a magyar történelem bizonyos időszakában, hiszen megszállókból nem volt hiány. De saját útra kelt általános iskolás

gyermek fejében, ahol valószínűleg máig nagy ködben lovagol Edward király az ő fakó lován. Talán látni is alig lehet. Habitusát ismerve megkockáztatható, hogy Arany János lázadna legjobban az ellen, hogy művét hetedikes diákoknak kelljen biflázni. Aztán előkerült ez a ballada a foci-Eb-n is, ahol a walesi csapat szép menetelése értelmezte újra a vershelyzetet. Legutóbb pedig képregény formában reinkarnálódott, ahol Csordás Dániel rajzai mutatták meg, hogy a jó líra minden korban újra kivirágzik. Mindez azért is meglepő, mert oktatási rendszerünk nem éppen azt a célt tűzte ki maga elé, hogy megszerettesse a fiatalokkal a költészetet. Megnyugtató, hogy ennek ellenére mégis sikerül.

A másik vers, amely időről időre életre kel, és már legalább harmadik vagy negyedik formában találkozom vele élete és életem során, Radnóti Miklós *Nem tudhatom*-ja. Ebben a hónapban 4 kontinens 28 városának 63 szelfizője adott új életet a hazaszeretet sokat idézett darabjának egy ötperces videóban.

A versmondók jelentős része külföldön vette fel szavalatát. Az összeállítás egy üzenetté vált Ausztráliából, Angliából vagy éppen az Amerikai Egyesült Államokból Magyarországra. Magyarok üzentek az itthoniaknak, egymásnak. Mit mondhat nekünk ez az összeállítás, a *Nem tudhatom* sokadik élete? Talán azt, hogy a szülőföld iránti vágy csillapíthatatlan? Vagy azt, hogy onnan „lángoktól ölelt kis ország”-nak néz ki az egykori haza? Esetleg arra utal, hogy a „szülőhaza” a kint világra jövő generációnak már nem Magyarország, s így a vers, a nyelv maga válik vágott otthonná?

A választ nem tudhatom. De a vers sokadik életét éli, mert Radnóti műve szépségén túl „jónak tűnő” is. A létezés e formája viszont egyre kevésbé kötődik a papírhoz, a könyvhöz. Inkább összekapcsolódik a hanggal, a dallal, s olykor Nobel-díjat kap ezért a formabontásért. Máskor fotóvá, képregénnyé vagy filmmé válik. Most ebben formában létezik. Akár Isten a Hamvas Béla említette főtt sonkaként vagy borként. Úgy tűnik, a vers csak akkor él, ha szöveggént kicsit meghal előtte. S mi utána kezdjük el szeretni igazán, a kilencedik életében.

Hogyan hozható tető alá a versírás, a pszichológia és a bartender szakma? Többek között ezt is megtudhatjuk **HYROSS FERENC**től, akinek a 2016-os Ünnepi Könyvhétre jelent meg a debütökötete *Tömegvonzás* címmel – **B. ZETAS PÉTER** interjúja.

Tömegvonzás, aminek van létjogosultsága

Próbáltam keresni interjúkat, amelyek veled készültek, de nem találtam. Tudatos döntés volt, hogy ne adj interjút, amíg nem jelenik meg az első köteted?

Általában nem szoktam sok vizet zavarni, és nem nagyon volt rám kíváncsi eddig senki. Az igazat megvallva, nem is nagyon próbáltam magamnak megteremteni a helyzetet az interjúkra, úgy voltam vele, hogy úgyis lesz, ha indokoltá válik.

A Tömegvonzás című köteted az idei Ünnepi Könyvhétre jelent meg a FISZ-Könyvek sorozatában. Úgy tudom, ennek ellenére nem vagy FISZ-tag.

Ez igaz, csak a JAK-nak vagyok tagja. A megjelenési lehetőséget a FISZ kéziratpályázatának keretében kaptam, de volt nemrég JAK-os estem is, ahol bemutathattam az anyagot, szóval még valamiféle két szervezet közti együttműködésnek is felfoghatjuk a történetet. Én legalábbis szeretném, sokkal többre megyünk vele.

A kötet szerkesztési, alkotói munkafolyamatáról mit árulsz el? Mennyire nyúltak a szövegekbe a szerkesztők?

Sok munka van benne részemről is. Viszonylag nagyobb szabadságot kaptam a sorozat szerkesztőjétől és időm is volt bőven,

mivel eléggé elhúzódtott a közös munka kezdete. Igyekeztem minél több irányból tanácsokat, javaslatokat kérni, szerettem volna, ha valami olyat adok ki a kezem közül, aminek van létjogosultsága.

Miért éppen Tömegvonzás? Esetleg Závada „Újonc” Péter szövegéből – „Nem is írok már, az csak a tömegvonzás, haver, nem annyira mindegy: a tollad tolsztoji vagy toy story” –, név szerint a Miért most? című AKPH-slágerből merítetted az ihletet?

Nem igazán, bár szeretem az AKPH-t, és Peti is rendkívül sokat segített a kötettel kapcsolatban emberként és költőként egyaránt. A *Tömegvonzás* eredetileg annak a ciklusnak a címe, amin a kéziratpályázat leadásának idején dolgoztam, ezzel a címmel pályáztam is, aztán esélyes lett még a *Kóbor*, mint cím, de egy barátom javaslatára visszatértem az eredetihez.

Hány év munkája van kötetbe rendezve?

Van benne egy-két körülbelül három évvel ezelőtti szöveg, de az anyag nagy részét tavaly írtam. Tavaly sokat írtam, több mint 110 oldalnyi verset adtam hozzá a készülő kötethez – volt miből válogatni.

Hogy érzed, mindegyik szöveg befejezettnek tekinthető, vagy szíved szerint belenyúlnál egy-egy versbe, utólag módosítanád?

Általában minden szöveggel sokat foglalkozom, hónapok után is előveszem, javítom, újraírom. A kötet verseivel is így volt, több belenyúlni valót nem találtam rajtuk. Ha valami mégis eszembe jut, mert miért ne jutna, azt kénytelen leszek félretenni legközelebbre.

Esetleg már megvan a következő kötet terve? Ha igen, milyen koncepció alapján rendezed?

Még nincs, egyelőre kíváncsi vagyok ennek a fogadtatására. Meg egy kicsit most kifújnam magam. A különböző visszajelzések amúgy is jó hatással vannak rám, sokkal lelkesebben tudok úgy

írni, ha érzem a kommunikáció kétoldalúságát, hogy a szövegek lélegeznek és átjárhatóak. Ha érzem, hogy egy kicsit él a dolog.

Pszichológia szakon tanulsz jelenleg az ELTE-n. Miért éppen ezt a szakot választottad?

Jártam a SOTE-ra is, de nem akartam orvos lenni. A pszichológia már gimnáziumban érdekelt, bár először csak az irodalmon keresztül, aztán fokozatosan elmerültem egyes témákban, szerzői munkásságokban. Szerintem nagyon izgalmas tudomány, ezért is váltottam át, és szeretnék a jövőben is ezzel foglalkozni.

Tudsz ihletet meríteni a pszichológiai tanulmányokból?

A statisztika szép, a fejlődépszichológiából pedig már tudom, hogy anyámék mikor rontottak el. Amúgy meg, persze, majdnem mindenből merítek, amivel érintkezésbe kerülök, szándékosan is. Szeretek minél nyitottabb és színesebb lenni, érdekelnek az apróságok, érdekességek, különbségek. Szívesen nyúlok tudományosabb eszközökhöz is, szerintem nagyon izgalmas, ha megjelenik a különböző irodalmi anyagokban az anatómia, a fizika vagy a kémia.

Milyen hagyományokhoz nyúlsz vissza versírás során? Mely írók, költők hatottak rád?

Ha már szóba jött a pszichológia hatása is, akkor Freud és az *Álomfejtés* esetemben megkerülhetetlen, amúgy meg nagyon közelinek érzem a szívemhez a Telep-csoport munkáját. A klasszikusok közül, mondjuk, Rilke, Pilinszky, Perse-től a *Bóják*, meg persze Marno, Szijj, Borbély. Szívesen olvasok mindent, mostanában nagyon sok és nagyon jó külföldi lírával találkoztam, aminek szerencsére egyre nagyobb térnyerése van itthon is, hála a fordítóknak és az olyan oldalaknak, mint a *Versum* vagy a *Lelkigyakorlatok*.

Hogyan írsz verset: papírra vagy laptopba, az ihlet vagy a tudatos, előre kigondolt koncepció motivál?

Egyfolytában jegyzetelek, leginkább a telefonomba. Ezekből a verseket már laptopon írom, bár szerintem nem igazán ihlet

függvénye, inkább csak flow. Ha leülök, hogy most csak azért is írok, általában nem túl hasznos, viszont ilyen már rég volt, általában csak úgy „történik”. Az utómunka viszont megint más, az nálam már határozottan tudatos, precíz, aprólékos munka, variálgatni, újragondolni a szöveget, akár hónapokkal később is.

Az írás és a pszichológia mellett egy igazán izgalmas szakmát is űzöl, a bartendert. Ez csak hobbi nálad? Hogyan kerültél közelebbi viszonyba ezzel a mesterséggel?

Az „űzés” egyelőre még csak elméletben történik, és nem hobbinak mondanám, hanem szerelemnek. Pillanatnyilag az álom-munkámért küzdök. Egy ideje azon kaptam magam, hogy egyre többet foglalkoztat ez a szakma, hatalmas és érdekes szakirodalma van, az egész egy önálló, színes, izgalmas világ. Első ránézésre egy egyszerűnek tűnő dolog, amiben mégis rengeteg minden van jelen: hagyomány, történelem, ízek, illatok, pszichológia, kreativitás, szakértelem és alázatosság.

A 87. Ünnepi Könyvhéten dedikáltad a Tömegvonzást, s fel is olvastál néhány szöveget belőle. Hogyan érezted magad mint első ízben dedikáló szerző?

Dedikálni furcsa volt, még szoknom kell, kötetes szerzőnek lenni meg nem túl nagy változás. Jó érzés, hogy lett belőle valami kézzelfogható. Örülök, hogy a kötet révén több emberhez jut el a munkám, és egyre nagyobb az érdeklődés iránta, de nincsenek túl nagy elvárásaim, eddig is azért írtam, mert szeretek írni, és ez a továbbiakban is így lesz. Az már csak ráadás, hogy Szabó Imola Julianna munkája révén egy kinézetre is gyönyörű kötetet sikerült létrehozni.

Szerencsése a legújabb kori irodalomnak, „hogy ennyi kitűnő költő használja a haiku-formát (a közelmúltban elhunyt Fodor Ákostól a játékos-filozofikus Pető Tóth Károlyon át a posztavantgárd Nagy Zopánig). Biztosan állítható, hogy a *Tűtükör* szerzője egyike a legkíválóbakknak ebben a műfajban.” – **BOLDOGH DEZSŐ** írt **BABICS IMRE** kötetéről.

Holdfényt szippant fel a tó tükréről

A mint azt már egy korábbi recenzióban megírtam, Babics Imre életművében – a hosszabb lélegzetű költemények mellett – rendkívül fontos szerepet játszanak a haikuk is. E sajátos műfaj iránti vonzódás már első kötetében, az 1989-es *Kék ütem lovagrendben* is megmutatkozott, ahol ezzel az emlékezetes felütéssel kezdődik haikuciklusa:

*Felhők a hegyek
között. Higgadt haldokló
lennék a csúcson.*

A természethez kötődő hangulatokat és a tudat belső rajzolatait leghívebben leképező tömör forma a költő esetében kiállta az idők próbáját, lírai világvilágának részévé vált. A *Tűtükör* kötetet, az életmű korábbi kiadványaihoz képest vékonykának tűnő gyűjteményét a hátsó borító magyarázata szerint „a *Fibonacci-számok sorozata ihlette, a műegész hatalmas metafora: a szavak kozmikus tű hegyeként tartanak az Egy felé*”.

A keresés csöndje fontos eleme a könyvnek, a szavakon túli zéró pont a versek transzcendens kötőanyaga, melyet az olvasónak kell megtalálnia az alkotásokban. Babics Imre esetében minden fáradságot megér ez a belső munka, mivel nála nem kaptafára készített hangulatképek értelmiségi minitextusait kapjuk, hanem e költészet nivójához méltó mesterdarabokat a rá jellemző szövegvilággal. Szerencsése a legújabb kori iroda-

lomnak, hogy ennyi kitűnő költő használja a haikuformát (a közelmúltban elhunyt Fodor Ákostól a játékos-filozofikus Pető Tóth Károlyon át a posztavantgárd Nagy Zopánig). Biztosan állítható, hogy a *Tűtükör* szerzője egyike a legkiválóbbaknak ebben a műfajban.

A kötet két részből áll, a *Csengettyűk Csódlakóknak* és az *El-lenszerűn* ciklusokból. Az oldalanként általában hat, de néha csak egy-két haikut tartalmazó versek fölött eleinte szűkszavú címek találhatók, mint pl. *Széttekintés*, *Összeomlás*, *Átvezetetés*, *Elhallgatás*, a második részben pedig *anti* előtagú feliratok: *Antitézis*, *Antipólus*, *Antidemokrácia* stb.

A *Tűtükör* a borító magyarázata ellenére látszólag könnyen olvasható könyv, Babics eddigi lírai életművének esszenciájaként is tanulmányozható, verseiből ismerős élethelyzetekkel, a költőt körülvevő tájak precíz leírásaival. A hideg túvel karcolt háromsorosok azonban mindig megállásra késztetik a befogadót, metafizikai távlatokat sejtető vázlatok, kietlen létértelmezés, emberfeletti csöndek lenyomatai ezek a darabok. A grammonként kimért szóképek, mesterien párosított finom fogalmak, és a sokszor mondhatni megigézően szép költői világ egyszerre félelmetes és megnyugtató, kozmikus ívű hatást keltenek:

*Döglött, zöld szöcske
életronalamon. Már
többet tud nálam.
(Összeomlás)*

*Egy vizespohár
szétpattant nagy robajjal:
anyám átjutott.
(Visszakapaszkodás)*

A szerző korábbi könyvéhez hasonlóan (*Sztármajom többszörös alkonyatban*) a *Tűtükör*ben is meghatározó a természet lényeinek jelenvalósága – létezésük vagy csak életük szemlélése egyenértékű az emberi világ értelmetlenségeitől való szabadulással. Babics állatai, növényei, lelkes természeti alakzatai fontos szimbólumok, apró, szivárványos fénytörések a haikuk optikai lencséin. Ismeretlen kék kacsák táncolnak napfürdőző békák

felett, vízipockok, macskák veszik át az irányítást a kert fölött, és halljuk gondolataikat, miközben a lírai hős, egy történelmi koroktól elszakadt keleti vagy modern költő hasonmásaként, mint egy kábítószer-élvező, holdfényt szippant fel a tó tükréről. Ezek a gesztusok évezredes költészeti tradíciókkal rokonítják a szerzőt, akinek nem pusztán menekülés a vers, a haiku misztikusnak is tekinthető világa, hanem a révülés rituális eszköze. Képes átváltozni, kívülről vagy inkább felülről láttatni magát és az emberi fajt a babicsi józan kegyetlenséggel és tisztasággal:

*Pálmafa, törzsed
pikkelyei alkotják
déli páncélom.
(Szétteljesítés)*

*Mamutfenyőmnek
megígértem: a Túlból
is figyelek rá.
(Ráhangolódás)*

*Gólyák számára
mozgó tereptárgy vagyok
csak, s egész fajom.
(Antifantázia)*

A kötet súlyosan ünnepélyes stílusába beleférnek lazább hangütésű, könnyű ecsetvonású költői ujjgyakorlatok, talán az ellenpontozás miatt – a fénylő tükör belső háttereként, árnyékként, hasonlóan jól sikerült, de inkább általánosabb mondánivalókkal. Egymás mellé kerülnek a hangulatfestő tájleírások és az örület bugyraiból felszakadó képek. Az egyik versben még ők gabonában világító szemeit látjuk, fogyó holdakat, nyárvégi fényben sütkérező siklókat, aztán hirtelen festett körmű, szőrös női lábak kísértének és kórók a tébolyda halottasházának rácsain. A természet magától való és óvott békéje mindig összedől, a pszichés romokból mindig újra kell építkezni:

*Egy pokoli év
végén hópehely olvad
póré mellett
(Kiemelkedés)*

A kötet befejező részében a haikuszakaszok között és mellett különféle tipográfiai ábrák tűnnek fel, nem mindig világos, hogy miért, milyen célzattal. A Babics Imre alkotásait jellemző műgond ismeretében nem lehet véletlen egyik alkalmazása sem. Olykor a nyilak mintha az előző vers magyarázatait tartalmazzák, vagy itt is érvényesülhet az ellenpontosítás szándéka. Ennek jegyében egymás közelségébe kerültek olyan darabok, amelyek a mai világ szomorú helyzetével foglalkoznak és az éteri tisztaságú motívumokkal átszótt költemények. Az egyik versben a lírai én keserű rezignáltsággal átkozza a pénzhatalmasokat, megáldapítja, hogy csak ilyen hitvány időkben uralkodhatnak, aztán teljesen új motívumok következnek.

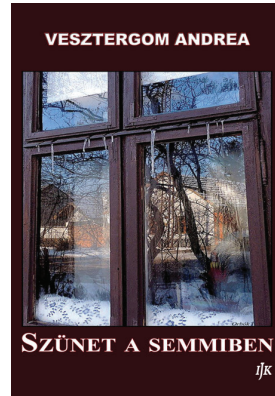
*Örvénybe göngyölt
múmia belül, kívül:
magzatként alvó.
(Antitradíció)*

A természet ritmusát leképező Fibonacci-sorozatok verssé emelése, azok lüktetése, a kozmikus tükkörre írt szavak teszik a könyvet valóban emlékezetessé, szeretni valóvá. Egyértelmű, hogy Babics nem egy elképzelt olvasónak, hanem az örökkévalóságnak alkot.

Babics Imre: Tűtükkör. Napkút Kiadó, Budapest, 2016.

Bársonyos tónusú csend-ideálok

VESZTERGOM ANDREA költészte finom csendekből szőtt bársony, amelyből hol az ismeretlenbe hívó illatok, zirci holdas éjszakák, fűzfákkal, nádassal, sejtelmes erdővel, kék alkonnal borított nyár köszönnek vissza, hol pedig a tragikum, a magány, a kilátástalanság, a születés-halál párharca, Isten létezésének metafizikai értelmezése.

A *Szünet a semmiben* című verseskötete terjedelme, tematikai és formai változatossága miatt akár válogatott lírakötet, az alkotói életmű különböző állomásait, a költői életút fejlődéstörténetét bemutató könyv is lehetne. A versanyag komplexitásából, sokszínűségéből arra következtethetünk, hogy nem egy-két év termését átfogó kötettel, hanem ennél hosszabb periódust felölelő lírai gyűjteménnyel bővült a kortárs magyar irodalom palettája. A *Szünet a semmiben* csaknem kétszáz lapot számlál, és öt ciklusba – *Toronyból kizuhant szavak*, *Emlékházak*, *Kerek medál*, *Szonettkoszorúk brit költők verseire*, *Csöndrögök között* – tömörül.

A költő ezekben a versekben gyakran elképzelt idősíkokkal játszik, vissza-visszaröppen a múltba, megállítja és pörgeti az időt, kimerevíti pillanatokot, felnagyít emblematis, személyes élményeket. Kétségtelen, alanyi lírával van dolgunk, a versek azonban túlmutatnak az önkifejezésen, nem válnak naplószerű terápia-költészetté, a személyesség az alkotások előnyére válik, a tematika miatt az olvasó gond nélkül magára szabhatja ezt a színes, leheletfinom verskosztümöt.

Az idő, a múltba nézés, a gyermekkori emlékek, helyszínek utáni nosztalgia a kötet egyik kulcsmotívuma, a szonettkoszorúkat tartalmazó ciklust leszámítva a verseskönyv összes fejezetében visszatérő elem. A *Nyári gyermekek*, *Elcsúszott idősíkok*, *Ízlelék*, *Pillanat*, *Zirc*, *Úton anyámmal*, *Csöndrögök*, *Anyák napja*, *mailben* című versei talán a legemblematisabb dara-

bok ebből a perspektívából nézve. A *Nyári gyermekek* konkrétan kimondja, a költő az idő megállítására tesz kísérletet, a *Pillanat* ritmosos-játékos, könnyedebb hangú versben pedig a jelenvaló tökélyét próbálja fényképészi pontossággal megörökíteni:

*a pillanat ma megtalált:
az észrevétlen exponált*

*cserélve tarka részletet,
de rajta majd a rész leszek,*

*s ha bennem új alakra lel:
lehetne ujjam akvarell,*

*s e röpke percre less ide:
az arcom éle festi be.*

...

*csak villanásnyit éljen ez:
s a pillanat tökélye lesz.*

A költői képek, szókapcsolatok egy belső, melankólikus zene érzékeny metronómjai, sejtelmes, misztikus leképeződései fájdalomnak és örömmek, lelki folyamatoknak (*Fájdívirág, Keserű rózsza, Üveglélek, Felold, kibont, Ha elmúlik, Csöndrögök* stb.) Ha egy élőlényhez kellene hasonlítanom Andrea líráját, a színes pillangó lenne tán a legmegfelelőbb, amelynek finom, puha szárnyait érintve megöljük, elveszük tőle a repülés képességét, a szabadság érzékelésének örömét. A verseket hasonló odafigyeléssel érdemes olvasni, mint amikor egy ilyen pillangó száll a tenyerünkbe, máskülönben elsiklunk a lényeg felett, a költemény nem talál meg minket.

Ennek a lírának egyediségét a töredezettsége, a kihagyásos szerkezetek, a néhol mozaikszerű váz és a ritka, már-már bizarr jelzők, kifejezések, szókapcsolatok, költői képek adják, olyanok, mint a *gyöngyházás a csend csiganyála, cinketalpakon tavasz tekinget, földszagú túlevél, hófagyöngy, holdhideg, ködkabát, csöndmese, fájdívirág, gránithideg, sejtmeleg* – és még folytatnánk a sort.

A költő visszatérő motívuma a csend, amely hol kellemes me-
nedék, az elmélyülés, a gyerekkorba való visszatekintés eszköze,
hol pedig a magány, a kilátástalanság megjelenítője. A *Szünet*
a *semiben* költeményei közül szinte minden másodikat „át-
szövi” a csend. A költő ezt az állapotot idealizálja, mintegy lelki
óvóhelyként érzékelteti. *Bársonyos tónusú csend-ideálok* – írja
a *Hártyaércben*, amelynek olvasásakor egy másik fontos, a
címadó verset meghatározó motívumra, a szünetre is rábuk-
kanhatunk, noha itt más, kevésbé metafizikus környezetben. A
hártyaérc-szünet itt az ártatlan gyermeki énhez vezet, ahhoz az
archoz, amelyet hegek, barázdák, maszkok még nem tettek a fel-
nőtt társadalom számára „használhatóvá”. Ugyancsak ez a vers
a kapocs a *Fájdívirág* című, a kötet szintén lényegi darabjához.
A költő „*gyenge, túlérző, fájdívirág*”-ként definiálja magát, aki
folyton régi ideálokot kerget. Az, amit ő gyengének, túlérzőnek
nevez, adja tulajdonképpen ennek a lírának különlegességét,
egyedi jellegét. A dolgok mély érzékelésére, összefüggéseire ké-
pes rávilágítani ez a vesztergomi hiperszenzitivitás (a „*fájdívirág-
ság*”), amely számomra inkább éleslátás, jó megfigyelőképese-
ség, nagyfokú empátia.

A csend is ezt a rezignáltságot, szemlélődő attitűdöt segíti
elő, tulajdonképpen minden ebből sarjad, burjánzik, tör elő. A
Vándor a dallamban Hajnali csendből ébred a tó, / rebben a
tükrén a szél-takaró, a Zircben pedig: Tűnt korok zenitje part-
atlan. / Csendje óvja régmúlt titkaink, míg a Felold, kibontban
mindez a következőképpen jelenik meg: *Zsarátnok / leszek, ki-*
ből a csend üzent. Érdemes megemlíteni a Gyöngyház csend-
szimbolikáját: gyöngyház csend csiganyála, de idézhetjük
a Változó, villantott diasorok következő versszakát is: *Nem*
tudok ma félni se, / messzi templom, fél mise, / csend, sötét,
s a holdhideg, / áldozok, de most kinek? A más kontextusban
többször is említett, meghatározó *Csöndrögök* pedig így szól: *A*
vers a csöndrögök között / kiszökve résnyire / feszül reám. Ma
költözött / örökre és ide.

Érdemes fölfigyelnünk azokra az ars poetica-szerű versekre,
amelyek megpróbálják meghatározni e líra kívülállóságát, an-
nak fontosságát, hogy a vers elsősorban egy belső motiváció
eredménye. Ahhoz, hogy az igazi mélységhez eljuthassunk, nem
elég a felszín kapargatnunk, a szellemarcot le kell vennünk,

máskülönben csak a kulcsín marad, gyermek leglátszata a valóságnak, a valódi ének. A költő szerint „...a torokszorító, vad / igazságok sincsenek rejtjelezve előlünk...” (Máztalan). A maszk-motívum, az álarc, a rejtőzködés gyakran visszatér mint olyan magatartásforma, amelyet nem jó követnünk.

A Véletlen találkozás az írás lényegével kapcsolatban sokkal élesebben fogalmaz, definiálni próbálja az álpoézis fogalmát: „szavakká préselt merevlemez testek / a versek, amit velem lementettek, / s melybe’ megfért régén az álpoézis / tudatlanul, szépen. Ma látom is / azt, hogy faragja képekké az eszmét / a belső motiváció”.

Ahogy a kötetben elmélyülünk, egyre merészebb képzetársításokkal találkozunk, a tematika is súlyosabb, tragikusabb lesz. A költő tulajdonképpen úszni tanítja az olvasót, de hagy neki egy-egy töményebb versadag után levegőnyi szünetet, ritmusos-játékos verseket szűr be, hogy aztán a következő komolyabb ívelésű gondolatot képesek legyünk befogadni. Az ars poetica-szerű versek is hasonlóképp építkeznek. A Töredezett a lírát a mai társadalom kaotikus működéséhez hasonlóan láttatja: „Néma korséma / rajzol körül, mintha másé maketten / állnánk: töredezett líra. / Ma ketten / lélegzünk szaggatottan, mert nincsenek / sarkok, ahová bújjunk...”

A Kiterítve, a Tér, rezgés, mozgás, a kötet címét adó Szünet a semmiben, illetve a Versek, Isten Veletek hangja sokkal személyesebb, szubjektív öndefiníció, a költő-költészet-társadalom viszonya kerül a középpontba. Utóbbi versben például Szonettek Hölgyének nevezi magát a lírai én, a rímet és a ritmust, a kötött verselést rabsággként, szent teherként határozza meg. A kissé patetikus hangnem nem vált ki ellenérzést az olvasóból, inkább valamiféle fájdalom, mélység, isten- és lényegkeresés körvonalazódik.

A Programhalálban a születés-halál kettőse, a létezés maga, a megsemmisülésünk, az anyag állandósága és körforgása egy olyan lírának az előképe lehet, amely a következő Vesztergom Andrea-versesköteteket meghatározza.

*lelket lélekre cserél a Gondviselés,
valahol leáll egy több évet megélt tudat
és helyette kinyílik, felébred
a semmiből valahol egy másik;
elhittem, hogy még kapcsolat is létezik
a bölcső és a koporsó között,
csupán a materiális létezés fekhelye, egyszer itt, más-
szor ott fekszünk,
csak a lélek, a számunkra érzékelhetetlenül
érezkelő, anyagtalannak hitt energia
lesz az, ami állandó.*

A kötött formák bravúros használata nagyfokú tudásról árulkodik. Szonettek, villanellák, szesztinák, rubáik sora, a brit költők ihlette szonettkoszorú-ciklus, a *Toronyból kizuhant szavak* és a *Csöndrögök* ciklusok komplexitása arról tanúskodik, hogy ezek a versek kétségtelenül a belső motiváció, a tudattalan, az ihlet bűvkörének termékei, de a költő a mesterségbeli tudást is komolyan veszi. Főlöskégesen jelzi viszont a költő bizonyos verseknél, hogy milyen versformában íródtak, hiszen a képzett olvasók úgyis föl ismerik a ritkább formákat. Ezek megjelölése ugyanakkor elvonja a figyelmet magáról a költeményről, az olvasó inkább a formai sajátosságokra figyel, mintsem a tartalomra.

A *Szünet a semmiben* ritka példája annak, hogy kortárs költészetben miként talál egymásra tehetség és tudás, munka és ihletettség kegyelmi állapota. Meggyőződésem, hogy csak ennek párosából jöhet létre átütő és hiteles líra. Vesztergom Andrea verstémái magával ragadják, dallamosságukkal lenyűgözik, gondolatiságukkal felvillanyozzák a költészettel foglalkozókat és a laikus olvasókat egyaránt.

ZEMPLÉNI EDE

**Vesztergom Andrea: Szünet a semmiben. Irodalmi Jelen Könyvek.
Arad, 2015**

... ott lehetünk a magyar irodalom nagy pilanatainak megszületésénél, s olyan közelségből szemlélhetjük, amelyet a »száraz« irodalomtörténet soha nem enged” – summázza véleményét **SZILASI LÁSZLÓ** *Amíg másokkal voltunk* című kisregény-hármasáról **LAIK ESZTER**.

A nagyság küszöbén

„Három költő kisregénye” – mondja a fülszöveg Szilasi László új kötetéről, amely három, önmagában is lenyűgözően míves kidolgozottságú mozaikból illeszti össze a nagy egész koncepcióját. A triptichon-szerkezet könnyen megnyitja az utat a szakrális asszociációkhoz, akár a szárnyas oltárookra, akár a hármasszertű templomi üvegablakokra gondolunk, ahol a részek teremtik meg a teljesség mítoszát. Szilasi a lélek és a vágyak formálódása által sugallja valamiféle felsőbb akarat működését, ha tetszik, a sors hatalmát, amely így vagy úgy, de érvényre jut hősei életében. Az univerzum kerekességét idézi meg egyébként a remek érzékkel választott borítógrafika is – némi nyomozással sikerült rátalálni Gilbert Austinra, aki a 19. század elején jelentette meg illusztrált retorikai tankönyvét, s a borítóra emelt rajza az emberközpontú világegyetem szimbóluma is lehetne. Ez a perspektíva köszön vissza a kisregényekben, amelyek hősei, Mihály, Móric és György szüntelen önnön helyüket próbálják pozícionálni a világban, hogy a megtalálják a nekik rendelt középpontot.

Kulcsfontosságú, hogy a három kisregényben egyszer sem szerepel Babits, Jókai és Bessenyei vezetékneve: nem életrajzokat olvasunk ugyanis, hanem az életút egy-egy korai szakaszának lecsapódását a lélekben, reflexióit az elmében. Ehhez különleges elbeszélői módot talált a szerző: bár formailag egy narrátor beszél el az eseményeket, a szövegek mégis belső monológokhoz hasonlóan szólalnak meg, szinte beköltözünk Mihály, Móric és György gondolataiba. Naplószerű bejegyzésekből állnak így össze

a történetek, melyekben a kronológia nagyon is fontos szerepet tölt be. Egyfelől időben visszafelé haladunk Babbitstól Bessenyeiig, mintegy visszafejtve a magyar irodalomtörténet nagy pillanatait, másrészt az idő léptéke fokozatosan növekszik az egymást követő három kisregényben. Babits korai, szegedi tanárévei a kicsiség-lét talán soha véget nem érő árnyát vetítik a főhős elé, aki vánszorgó percek és napok börtönében tipródik; Jókai tardonai és erdélyi bujdosása során már a jövő felé bukdácsol; Bessenyei, a „bihari remete” bécsi évei és a magyar pusztában megfeneklő minden-napjai között beláthatatlan távolság feszül.

Fejlődéstörténeteket olvasunk, birkózást a történelem kijelölte hellyel és idővel, amelyből végül is győztesen kerülnek ki a szereplők, csak nekik erről akkor még fogalmuk sem lehet. Mi, olvasók viszont nagyon is tudjuk az események kimenetelét: Babits elkészíti a *Divina Commedia* fordítását, s ezzel megszerzi magának a hőn áhított nevet; Jókai, aki előtt bezárul a közélet, immár teljes egészében az írásnak kénytelen szentelni az idejét; Az *Ágis tragédiája*, tágabban pedig Bessenyei életműve határköve lesz a magyar felvilágosodás kezdetének. Hogy ezek mennyire nem maguktól értetődő győzelmek, s hány kicsinyes küzdelem, mennyi kudarc és reménytelen óra vezet a halhatatlansághoz, ezt ábrázolja mesterien Szilasi László. Valójában eseménytelenségek láncolata alkotja az eseményeket, mégis azt sugallják, hogy e nagyon is emberi semmiségek, apró impressziók formálják majd esendő hőseinket nagyságokká.

Mihály az órái előtt be-beül a Tisza kávéházba, de kiszorulván a tanári törzsasztal belső köreiből, sértődöttségében kitartóan próbál valamilyen „magaslatot” találni, ahonnan lenézhetné a társaságot. Jókai a szabad ég alatt éjszakázva a Svájcban élő hunok különös legendájáról ábrándozik – „Odamenni közējük föl a hegyekbe, vissza az időben. (...) És aztán mindörökre ott maradni velük.” György berceli parasztházának ablakán kinézve az út túloldalán kezdődő mocsarat bámulja, ahol a kanászok gyékényt kötnek bocskoruk talpára, és a velencei maskarások jutnak eszébe róluk itáliai hónapjaiból.

A sár, a mocsár, az utcai pocsolyák visszatérő motívumai mindhárom kisregénynek, melyek főhősei a perifériára száműzött lét iszapjából próbálják beverekedni magukat a kultúra

centrumába. E tekintetben talán Bessenyeie a legmeggrázóbb sors, aki Mária Terézia udvarának szellemi pezsgéséből „vedlik vissza” vidéki gazdává. A csikorgó bécsi parketták után döngölt padlón jár, Grasse báróné társasága után faggyús hajú paraszttal társalog, és míg Bécsben írott művei azonnal nyomdába kerültek, Pesten a pálosokkal őrizteti kéziratait nyomtatás híján. A legkidolgozottabb meghasonlástörténet is a Bessenyeie, minden ízében átélhető dráma.

A Babits-kisregényben a nehézkesen fejlődésnek induló Szeged díszletei között egy különösebb rokonszenvet nem ébresztő, gógtól sem mentes figura törekvései bomlanak ki a szemünk előtt. A legsikerültebbek itt a gyerekkorból felvillantott fejezetek – a kamasz Mihály első erotikus élményei, a pécsi népiskolában elszenvedett szigor, a német nevelőnő kiebrudalása –, másrészt ahogy Juhász Gyula és Kosztolányi közvetítésével lassan megnyílnak a fővárosi irodalmi élet kapui a kispap külsejű, lányos, vékony hangú vidéki segédtanár előtt.

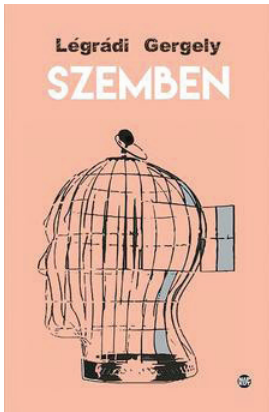
A legkevésbé plasztikus a Jókai-kisregény lélektani vonulata, ahol inkább a történelmi háttér dominálja az elbeszélést: elnéptelenedett vagy bujdosókkal teli falvak, fel-felvillanó csataképek, a Petőfi-barátság mozzanatai, a gyász és a siratás visszatérő jelképe. Épp a záró, svábhgyei fejezet csábítaná igazán az olvasót színeivel és ízeivel, ám a kötet koncepciója szerint sajnos épp itt kell véget érnie a történetnek: „Nem várhatott tovább. Bemártotta a tollát, leírta az első mondatot, leírta az első bekezdést.”

A kisregényeken belüli, csipkeszerű aprólékossággal kidolgozott miniatűrökben olykor ismertebb vonásai villannak meg az alkotóknak – a zöldfülű Babits féltékenykedő, tréfás vívódásai Kosztolányival, Jókai vonzódása az ásványokhoz, Bessenyeie soha nem tisztázódó viszonya a parasztokhoz; vagy olykor kevésbé ismert mozzanatok: Babits önmaga előtt is megvetett „hajbókolása” az első számú tekintély Kiss József előtt, Jókai festői ambíciói vagy Bessenyeie romantikus kapcsolata az ápolására hozzáköltözött unokahúgával. Szilasi keze közül olyan sima folyású próza került ki, amely fel sem veti a hitelesség és fikció elválasztásának szükségességét; minden ízében valóságos történeteket olvasunk, melyekben nem szempont a *de facto* események számszerűsége.

Az ehhez vezető eszköz a nyelv, amely egyszerre elvarázsolja és megdolgoztatja a befogadót – még a legfelkészültebb olvasónak is célszerű odakészítenie a szótárat, hogy utánanézzon a *ballon captif*nek, a *gaudium*nak, a *szertifikálás*nak, a *kráglin*ak, a *statutum*nak és még sorolhatnánk. Szilasi a korral együtt annak nyelvét is éltre kelti, de a szóhasználaton és helyenkénti latinos írásmódokon túl – melancholia, confoederatus, procreator – a lejtését, dallamát is. Külön élvezetes, ahogy az írói hangok is átszüremlenek a kisregényeken: a Babits-fejezet babitsos, Jókaié jókais, Bessenyeié a Kazinczytól megérintett felvilágosodás kori nyelv. Némely bekezdés költészetbe hajlik: „Ha a könyvek közül kinézett az ablakon, szürkék voltak a felhők, egyenkabátosak. Öregnek érezte magát. Öregnek érezte a drága Rózát, a bátor Bénit, és ezt az egész önfeláldozó családot, gyerekestül. Öregek lettek az emberek. Várta, hogy hozzájuk vénüljön Magyarország.”

Mindehhez Szilasi óriási műveltséganyagot mozgat meg. Nem vitás, hogy könyvtárnyi (szak)irodalom és sok ezer oldal eredeti forrásmű esszenciái ezek a kisregények, melyek „töménysége” olykor próbára is teszi az olvasót. A töredezett, vágásokkal szabdaltszerű szerkesztés, a gondolati lírára hajazó csapongás okán a szövegek inkább kis egységekben fogyaszthatók, sokszor kell visszalapozni a kontextus fenntartásához. Megéri azonban a fáradságot. Azok a jelenetek, amikor például György kicipeli „a kék betétes, fehér szalonszekrényt” a falusi udvarra, s ott fejével veri szét, hogy a jobbágyok majd télen eltűzeljék; vagy amikor a tardonai erdőben egy vadállat csörtetésétől halálra rémült Móricnak átfut az agyán, hogy „a vesztes háború után, sebek nélkül és egyedül” itt fog meghalni, s „a hősiesség után folytatott hosszú kutatásait egy pillanat alatt vitriollal öntötte le az irigy és üres, hétköznapi élet” – nos, ezek a mondatok beleégnek az emlékezetbe.

Nem könnyű olvasmány az *Amíg másokkal voltunk*, a *Szentek hárfájában* és *A harmadik híd*ban már megmutatkozó míves nyelvet Szilasi itt száz fokra hevíti, és elhagyja a „regényszerű” regény minden ismérvét. De ott lehetünk a magyar irodalom nagy pillanatainak megszületésénél, s olyan közelségből szemlélhetjük, amelyet a „száraz” irodalomtörténet soha nem enged.

Nem hozzáadnia kell írásművészetéhez, új „dolgot tanulnia, hanem elvenni belőle, leépíteni az alapokig, hogy aztán csak a legjobb elemekből tudjon építkezni.” –
LÉGRÁDI GERGELY *Szemben* című könyvéről **MOLNÁR DÁVID** írt.

Flieg auf, Figlauffer!

Légrádi Gergely neve kevésbé csenghet ismerősen az olvasó számára. A jogászként dolgozó szerző első könyve 2007-ben jelent meg *Titokfa* címmel. A recenziókból kiderül, hogy a szerző akkor nem aratott osztatlan sikert, jóllehet több pozitívumot is felsoroltak szerzeménye mellett. Most is elég vegyes művek kerültek *Szemben* című opusába. Összességében elmondható, hogy a párbeszédet és rövidprózákat tartalmazó kötet nem érett be erre az őszre.

A könyv négy részből áll. Az első egység a *Just you and me*, a második a *Köszönöm, istenien!*, a harmadik az *Életmű*, a negyedik pedig a *Kérem, kövessen!* cím alá rendeződik. Már ezekből is sejteni lehet, hogy milyen témákat jár körül a szerző. Az első blokkot – kapcsolódva első kötetének tárgyához –, a szerelem és a kapcsolatok köré szervezte a szerző vagy szerkesztője. Nagyon erős, dramaturgiai sűrűségű párbeszéddel indít a *Szemben*. A tárgy ugyan kissé elcsépelet, hiszen rögtön egy szakítás kellős közepén találjuk magunkat, de nagy izgalommal lapozunk tovább, mivel a szöveg tömörsége, a mondatok élőbeszédre hajazó rövidegsége nagyon ígéretesen hat.

Az erős felütés után Légrádi még nagyobbat dobant, feltűnik Esti Kornél alakja, s úgy érezhetjük, hogy az író játszi könnyedséggel birkózik meg vele, talán egyedül a cím (*Itt hagyottak*) kevésbé eredeti. Az alapötlet rendkívül szellemes, Esti Kornél Kosztolányi temetésének másnapján felkeresi Karinthyt.

örökbe kit. A negyedikben az öregkori házasság s az egyik fél távozása áll a középpontban, még mindig szépen kimunkált textusról van szó. Az ötödik rövidpróza olvastán azonban nagy csalódás ér minket, a moralizálás olyan szintjére süllyedünk, hogy még fel is tesszük magunknak a kérdést, vajon ugyanaz a személy írta-e ezt a szöveget, mint a megelőző négyet. Tovább ront a helyzeten egyes túlterhelt szavak beépítése a párbeszédbe, amilyen például a „megváltás”.

A *Rómeó és Júlia* zárójelenetének átirata teljes giccsbe fullad. Ezután számos népszerűség-hajhász darab következik, annyira „direkt” módon tárgyalva populáris témákat, hogy az inkább visszatetszést kelt, a katarzis elmarad. Az igazi mélypontot ebből a szempontból a *Félúton* jelenti, amely egy értelmi fogyatékos fiúról szól.

Igazágtalan volna csak a hibákat felróni, hisz a második részben Légrádi újra szárnyal, itt adja közre új termésének leg-szebbjeit. A *Vallomás I.*-ben példaértékűen fogja vissza magát, végre nem mondja ki a nyilvánvalót. Ebben az írásában Isten azon tépelődik, helyes volt-e magára hagynia egyszülött fiát a kereszten. Nagyon ügyes kifordítása ez annak az emberiséget régóta foglalkoztató kérdésnek, hogy Isten látva a sok szörnyűséget, miért nem avatkozik be a teremtett világ dolgaiba. A téma még kétszer visszatér, igazán kiemelkedő részei a fejezetnek és az egész kötetnek. Sajnos nem ugyanilyen színvonalú darabok veszik körül. Igazán furcsa például a kötetkompozíció szempontjából az apokaliptikus hangulatú sci-fi jelenléte (*Exodus*).

A második rész leginkább önálló életre kelt darabja, a *Közlekedési hírek* (ez ugyanis a YouTube-on is megtalálható) a média érzéketlenségét hivatott bemutatni egy olyan eseménysoron keresztül, amelybe a szerző az abszurdot is belecsempészi. Ez egyszerre sok és kevés. Sok, mert egy abszurd helyzetet kell megteremtenie ahhoz, hogy a nyilvánvaló „lelepleződjék”. És kevés, mert rendkívül egysíkú az ábrázolás. Például sokkal rendhagyóbb prózaszöveg jött volna létre akkor, ha azt mutatja be a szöveg, hogy a média az együttérzést és a közönyt milyen álszent módon váltogatja tartalmainak minél sikeresebb eladása érdekében. Újból azt mondhatjuk, hogy egy karambol és a ’vidám’ szó egymás mellé helyezése túl direkt.

A harmadik részben a címnek megfelelően (*Életmű*) a metaírás uralkodik, vagyis az írás az írásról. Ennek a blokknak a legkiemelkedőbb darabja a *Háttérkép*. Ez nemcsak élvezetes (az érzelmi töltetű szavak túlzott használatának ellenére), hanem még humoros is. Vallomásosság és mély őszinteség olvasható ki a sorok közül, miközben a legnagyobb ironiával (önironiával?) írja meg Figlaufer Pál történetét, akit különböző emailekkel utasítanak vissza a kiadók. Fiktív levelek egymás mellé helyezése erős komikumot teremt, s talán megkockáztatható, hogy a Figlaufer Pál név a Fliegauf Bence kifordításával jött létre. Ez azért tréfás, mert amíg a Balázs Béla-díjas rendező vezetékneve tulajdonképp azt jelenti, hogy „szállj föl”, „szárnyalj” „robbanj fel”, „vágódj ki”, addig a mi Pálunk családnevében a „laufer”, azaz „futó” főnevet fedezhetjük fel. Nagyon kimunkált még ebben a részben a *Szilánk*, ahol a karakterábrázolást és a kitűnően elhelyezett fordulatot annak dacára is csak dicsérni lehet, hogy a sztori vége ismét túlírtnak hat.

A fenti megnyilatkozások alapján úgy tűnhet, hogy teljesen elégedetlenek vagyunk a kötettel. Ez egyáltalán nem igaz, csekély az a változtatás, amit kívánnánk, s mind elérhető húzással, erősebb szerkesztéssel. Vegyük például az *Önarcképet*. Ebben a prózában a kezdő és a híres író találkozik, hogy beszélgesse nek. Az előbbit a mesterség megtanulása hajtja, az utóbbi pedig azért nyitott erre, mert a fiatal terelgetésének jóleső érzése tölti el. A nagy író a beszélgetés során két tanácsot ad. Az egyik, hogy az ifjú csak egyfajta műfajban igyekezzen jeleskedni, a másik pedig, hogy mindennap írjon. Röpke társalgásuk egyébként erőltetettnek tűnik, ami jól érzékelteti, hogy kapcsolatuk friss, és mindketten meg vannak szeppenve. Ebből a szempontból tehát ügyes mesterfogásokkal építkezik Légrádi. A karaktereket is rendkívül árnyaltan ábrázolja. A nagy író kifizeteti a kezdővel a számlát, amíg ő végére megy. Ezután elhagyják a kávézót, előbb a nagy író, majd a tanonc. Utóbbi talán már nem is gondolja, hogy lát még mást példaképe egyre halványodó sziluettjén kívül. Jön azonban a fordulat. Ahogy a fiatal író becsukja maga mögött az ajtót, megragadja egy erős kéz a vállát, és behúzza egy kapualjba. A történetnek ezen a pontján az olvasóban felmerül – a 'kapualj' jelentésrétegei ezt generálják –, hogy vagy megöli valaki a szerencsétlen kezdőt, vagy pedig homoerotikus jelenetbe torkollik az írás. A következő két mondatban megtudjuk, hogy

a „támadó” a nagy író, ami fokozza a várakozásunkat, de ami ezután jön, az teljesen lelombozó: az apáskodó író még egyszer megismétli azt, most már egyébként erőszakos hangvétellel, amit a kávézóban mondott. Nincs szükség ennek a bölcsességnek az újbóli elhangzására. El kellett volna vágni a történeteszát. Azaz Légrádi akkor tudna továbblépni, ha töredékekben gondolkodna. A fragmentum műfaja nemcsak korábban nem látott magasságokba emelné, hanem tökéletesen illelnek hozzá azok a stiláris eszközök, amelyeket a szerző ügyesen használ. Meg kell fogadnia azonban saját tanácsát is, és nem szabad kevernie a műfajokat. Nemcsak a sci-fi lóg ki természetellenesen a kötetből, hanem az ezópuszi mesét imitáló írás (*A ma született bárány terhe*) vagy a nagyvárosi bölcsesség is (*Szólt a Jóisten*).

Az utolsó rész központi motívuma a betegség és a halál. Igazán zseniális darabok törnek itt is felszínre, de a „túlírás”, a morálizálás és az életbölcesség görcsös átadására való hajlam szinte állandó hiba. Csak egyetlen példa: a *Csikk* című darab az egyik legsikerültebb, valóban irodalmi magasságokba szárnyaló írása a kötetnek, jól eltalált a Krúdy-allúzió is, de teljesen szükségtelen a keret a lényegi rész köré, mert nemcsak az olvasót fojtja meg, hanem a szöveget is gúzsba köti. El kell fogadnia a szerzőnek, hogy a jelentést nem az író konstruálja.

Összegzésként azt mondhatjuk, hogy nem egy kiforrott író művét tartjuk a kezünkben, aki azonban feltétlen megérdemli figyelmünket. Nagyon hálás pozícióban van most. Nem hozzáadnia kell írásművészetéhez, új dolgokat tanulnia, hanem elvenni belőle, leépíteni az alapokig, hogy aztán csak a legjobb elemekből tudjon építkezni. Ha erre képes lesz, következő kötete bizonyosan kirobbanó sikert arat.

Légrádi Gergely: Szemben. Napkút Kiadó, 2016.

Élet a Szent Johanna gimin túl

Egy peepshow-ban találkoztam először Tallér Edinával. A Fiatal Írók Szövetsége a 2011-es Könyvhéten olyan sátrat állított, ahol írókat, költőket kérdezhettek az érdeklődők egy kartonból összeállított pirolámpás negyedben.

Kollégámmal túl komolyan vettük a helyszínt nyújtotta lehetőségeket, és túllőttünk a célon. Mentségünkre szóljon, hogy az író is benne volt a játékban.

Aztán eltelt néhány év, és Tallér Edina 2013-ban egy meglepő kötettel jelentkezett (*Lehetek én is*). Amellett, hogy a sztori elég misztikus, a cím szemérmetlenül rájátszik a Vad Fruttik slágerére.

A fentiekből is látszik, hogy Tallér Edina bátor szerző. Nem fél a merész áthallásoktól, nem fél az olvasóktól, nem fél a popkultúrától. És ahogy legutóbbi két könyvéből kiderül, nem riad meg az egyik legnehezebb műfajtól, az ifjúsági irodalomtól sem. Ebben a kategóriában ugyanis nem lehet közepesnek lenni. Az író vagy tarol, vagy pedig kinkeserves kapálódzással sem kelti fel a diákok érdeklődését. Ami Leiner Laurának sikerült a *Szent Johanna gimi* sorozattal, az sokáig megismételhetetlennek tűnik. Legutóbb könyvesboltokat rohamoztak meg a tinik a könyv miatt. Nem véletlen, hogy sokan kérdezik, miben áll a *Szent Johanna gimi* sikerének titka.

Böszörményi Gyula a következőképpen felel erre a kérdésre: „Mitől roppen ennek a regénynek minden új kötete azonnal a sikerlistákra? Miért imádják, hoznak létre rajongói oldalakat, lájkolnak 23 ezernél is többen, és tülekednek a dedikálásokon a fiatalok? Azért, mert a SzJG sorozat a mai magyar valóságról, a mai gimnazisták életéről, örömeiről, fájdalmairól szól, méghozzá tökéletes (a tinik által lájkolt) hitelességgel, pergő nyelven, fordulatosan, eleven humorral és... És bizony erősen

idealizálva ezt a valóságot.” (Erről bővebben itt olvashatnak: <http://librarius.hu/2012/12/08/megjelent-a-hetedik-eszjege/>)

Böszörményi Gyula egyik állítását vitathatónak tartom. A Leiner-könyvekben megalkotott kamaszkor világának idealizálása talán csak nekünk tűnik annak. Az azonosulás forrása éppen az idealizálás hiánya lehet, csúnya szóval élve: a hiperrealizmus. Tehát arra eszmélhetnek rá a tinik, hogy „jé, éppen ezt csináljuk, éppen így érzünk mi is”. A felismert hasonlóság, a fikció és a valóság egymásra vetítése lehet a titok egyik alkotóeleme. Talán ez lehet a magyarázata annak is, hogy a *Szent Johanna gimi* első kötetén sem jutottam túl, és most e tanulságos vereség margójáról megpróbálom megérteni alulmaradásom okait.

A fenti összetevőt, a hiperrealista alapállást használja fel a *Holnaptól minden rendben* című mű, Tallér Edina második ifjúsági, de a 14 feletti korosztálynak ajánlott könyve. A kötet a *Most akkor járunk?* folytatása, de anélkül is simán érhető.

A *Holnaptól minden rendben* elbeszélője és főszereplője Beni, a gimissé váló kamasz, akit lepattint New Yorkba migráló első szerelme, és ezért a srác olyan bánatos lesz, hogy megváltozik az élete. A két legjobb barát közül az egyik erdélyi, a másik ukrán (a szöveg szándékosan nem kárpátaljaiat használ). Az egyikük Andris, a Király-hágón túlról Budapestre költöző élsportoló, a másikuk Fedor, az ukránból magyar anyanyelvűvé váló srác. Ők hárman csatangolnak Budapest utcáin, s ha éppen nem ott vannak, akkor cseten fárasztják egymást. Éppen az ilyen megoldások, a Skype-szócsaták idézése húzza be a felnőtt és a kamaszolasót is a szövegbe. Előbbire példa maga a recenzens, utóbbira pedig a tanárként is dolgozó kritikus néhány tanítványa.

A regény tehát olyan módon szólítja meg a kamaszokat, ahogy ők is megszólítják egymást, cseveg velük, velünk. Az írott szóbeliség divatos fordulatai hitelesek, bár az hamar kiderül, hogy a szereplők túlzottan jól neveltek. Az egyiküknek majdnem sikerül megcsúsznia, végül őt is megmentik. A barátok József Attiláról értekeznek, sportolnak, többnyire viselkednek, vagy intelligensen feszegetik a kereteket. Legrejtettebb vágyaikba nem látunk bele. Se pornófilmek, se tapizás, és egy női mellre is csak egyszer mer ránézni Beni. Itt érződik a szerző és az elbe-

szelő társadalmi neme közti interferencia igazán. Tallér Edina egy olyan kamaszfiút teremtett, aki nem tud beszélni ébredező férfiaságának vágyairól. A másik gátat pedig éppen az jelenthette a szerzőnek, hogy két gyermeke közül az egyik fiú, és egy életrajzi olvasat a sok kibeszélt titokkal esetleg nehéz perceket okozhatott volna a családnak. Egy naiv olvasat ugyanis nyugodtan támaszkodhat arra a fülszövegre, amely hangsúlyozza: Tallér Edinának is éppen egy fia és egy lánya van, akár a regénybeli házaspárnak.

A Holnaptól minden rendben könnyed olvasmány. Akit néhány füves cigi még felzaklat, az nyugodtan megbotránkozhat rajta. A hátsó borítón lévő 14+ felirat azonban nem indokolt. Ma már egy egyszerű rajzfilmben több erőszak történik, mint Tallér Edina regényében, amely nem mozdítja ki a jól nevelt kamaszt komfortzónájából, de fontos megerősítést ad számára. Támogatja abban, hogy ne kerüljön padlóra minden szakítástól, minden rosszul sikerült versenytől vagy egy-egy meglepő nagyvárosi jelenettől. Segít abban, hogy a tizenéves korosztály könnyebben viselje el a szüleit, és megértse: a velük szembeni dac természetes.

A Szent Johanna gimivel szemben Tallér Edina könyvét sikerült végigolvasnom. *A Holnaptól minden rendben* visszaadta hitemet az ifjúsági irodalomban, és felkeltette bennem a vágyat, hogy a *Tüskevár* és a *Zabhegyező* közötti félúton újabb világokat ismerjek meg, ahová az olvasó tinielit néha elvonul. Belőlük lesz ugyanis a jövő értelmiségije, és egyáltalán nem mindegy, hogy peepshowba vagy egy rendes gimnáziumba járnak.

BOLDOG ZOLTÁN

Tallér Edina: Holnaptól minden rendben. Tilos az Á Könyvek, 2015.

Az indiai festő, Amrita Sher-Gil a szabados-
 „ságot képviseli és a féktelenséget. Csinszka nagyvadakra vadászik, Babitsra, Bárczyra, ez az ő szenvedélye. Ferenczy Károly elfojtja szenvedélyét, irányultságát. Gyereket nemz.” –
NYÁRY KRISZTIÁN *Festői szerelmek* című kötetéről a magyar művészeti életben egyre népszerűbb kritikaíró-páros, **DEÁK CSILLAG** és **KÖLÜS LAJOS** írt.

A magyar festészet legfontosabb alkotóeleme: a Nő

Utazás saját magunkba

Ha valaki 2016. november 2-án este Budapesten a Szent István körúton a Margit híd felé haladt, végtelennek tűnő, kígyózó sort láthatott a Kieselbach Galéria előtt. Nem a katasztrófaturizmushoz kapcsolható a jelenség, és csak csekély vonzerőt jelentett az is, hogy a sorban állóknak kürtőskalácsot osztogattak. Nyáry Krisztián *Festői szerelmek* című kötetét mutatták be.

A megjelenés napján sajtótájékoztató volt, másnap délelőtt visszatértem a kiállítóterembe, hogy még egyszer megnézzem a képeket. Mintha még tartott volna a megnyitó és a könyvbemutató is, a *Festők, múzsák, szerelmek* című igényes albumért és Nyáry könyvéért akkor is sorban álltak a vásárlók. Azt hiszem, ekkora sikerre (tizennyolcezer látogató) Kieselbach Tamás se gondolt, amikor szervezni kezdte a művészettörténeti csemeget, hiszen galériájában és aukcióin eddig a 19–20. század magyar festőinek jeles képviselői szerepeltek. Értük ritkán tolonganak ennyien.

A Kieselbach Galéria *Festők, múzsák, szerelmek* című kiállítását Nyáry Krisztián bemutatójával egybekötve nevezhetnénk akár misszióknak is. Kieselbach Tamás személyesen győzte meg a szerzőt a könyv megírásáról. Nyáry számos korábbi műve foglalkozik művészek, híres emberek életével. Az *Így szerettek* ők nagy íróink, költőink szerelmi életét mutatja be. Az *Igazi hősökben* és a *Merész*

magyarokban példaértékű életutakról olvashatunk. Akárcsak az említett kiállítás, a *Festői szerelmek* is számos festőt mutat be a 19–20. századból, és mindegyikük, sőt kedvesük, feleségük, liezonjuk is az Osztrák–Magyar Monarchia idején született.

A könyvet olvasva azonban nemcsak a boldog békeidőkre bukkanunk, hanem az első és második világháború szörnyűségeire, a munkaszolgálatra és a zsidóüldözésekre is. Ámos Imre mondja, miközben Anna Margit szökésre biztatja 1944-ben: *Nem, menjen minden, ahogy a víz folyik*. Nyáry munkájának egyik erénye, hogy a történelem nem marad a háttérben, zajlik, akár a folyó, sodrása van. Sodornak bennünket az események, és egyben láthatunk közel száz-százötven évet, benne a képzőművészet alakulását, festők magánéletét, a sors- és személyiségformáló helyzeteket, az életpályákat, alkotói korszakokat.

Erősítette egymást a könyv és a kiállítás. Eredeti kontra repró viszonyán elmélkedhettünk. Kép és szöveg találkozott, fonódott egybe a nyomtatásban és a falakon. A festészet változását, forradalmát követhetjük nyomon, ahogy a művészek programjaiban megjelenik a társadalom átalakításának igénye. Ahogy egy akt beállítása, egy tájkép foltossága, egy arckép merészsége egyszerre lesz festői és szemléleti probléma. Müncheni kitérővel rendre Párizsban vagy éppen a francia főváros után találunk saját stílusokra a művészek. Számukra ez a város a forrongó, kötöttségektől, szellemi korlátoktól mentes életformát jelentette.

Szerelem első látásra, háromszögek, gyöngéd kötelékek, érintkezések, kicsapongások, válás, és végül a halál, sőt gyilkosság követik egymást a lapokon, amelyekben szintén ott van a szerelem eufóriája, fájdalma, végzetes tette csábító ereje.

Czigány Dezső négy embert gyilkol meg, köztük második feleségét. Első párja és két másik nő öngyilkosságba menekül. Amrita Sher-Gil, a világhírű indiai-magyar festőnő halálát feltehetően féltékeny férje, Egan Viktor orvos okozta, mivel felesége más férfitől volt terhes. Dénes Valéria tüdőgyulladásban halt meg, férje, Galimberti Sándor kedvese halála után két nappal szolgálati fegyverével szíven lőtte magát. Tragédiák árnyékolnak be, zárnak le egy-egy életművet. Nyáry Krisztián könyve utat nyit ebbe a világba, segít eligazodni az értékes és a még kiemelkedőbb életművek között, világos történetvezetéssel. Mindvégig a hús-vér emberre koncentrál a szerző, miközben nem felejt,

hogy műve egyik fő célja a magyar festészet népszerűsítése, mindenki számára átélhetően.

Nő és férfi viszonyának, házasságának, élettársi kapcsolatának korrajzát is kapjuk. A nők gyakran modellek, majd szeretők, feleségek, akik akttá formálódnak a vásznon. Kevés női festőről olvashatunk, hiszen közülük sokan lemondtak saját karrierjük-ről, és férjük művészi pályáját támogatták. Czöbel Béla felesége, Modok Mária titokban festi képeit, ágya alatt, egy bőröndben tartja őket. Nem tudja megmutatni kedvesének. Az ellenpélda Vajda Lajos és Vajda Júlia, Dénes Valéria és Galimberty Sándor kapcsolata, ahol a két fél egymást segíti művészi törekvéseiben, egyenjogúak, nemcsak az egymás iránt érzett szerelemben.

A másságot, a homoszexualitást ebben a korban felvállalni majdnem lehetetlen volt (kivéve Párizst), rejtőzködni vagy titkolni kellett az érzéseket, akár Ferenczy Károly vagy Mednyánszky László esetében. *A párkapcsolat, a szenvedély, a szexus, az érzelem, a libidó azonos tengelyen van a művészettel – mondta Kieselbach Tamás. – A lelkesedés képessége valamiért, ami elragadja az embert, épp olyan, mint a szépség rabjává válni, vagy valamitől megváltozott tudatállapotban, energiával telítetten rohangálni. A szerelem élményében és a szenvedélyes alkotói attitűdben mindez analóg.*

Felemelő látni, hogy festőink miként is voltak egyek Picassóval, Matisse-szal, Chagall-lal meg a többiekkel. Ám itt is vannak kivételek, Ámos Imrét kortársai sem értették meg. Értelmezésük napjaink égető kérdése is. A festők a kultúra apostolai, folytatói, teremtői. Nyáry Krisztián könyve a szabadságról szól, olykor a szabadosságról is, tényeket közöl és csoportosít. Azt mutatja be, hogyan lehet közel hozni egy-egy izgalmas életet, történetet, pornográfia és tabuk nélkül. Látjuk a Monarchiát, miként is van jelen összetettsége a festők világában, látjuk a zsidó kultúra erősségét, annak kényszerű és önkéntes asszimilációját.

Utazások ezek, belső utak. Párhuzamos és széttartó életeket látunk, időben és térben. Időutazások is. Múzsákkal. Hogy szülessen valami. Nyáry Krisztián könyve képet ad a korról: szerelemről, szenvedélyről és a fájdalomról, az akkori bajokról is. Mi, olvasók csak nyerünk, ha fellapozzuk a katalógust, és olvassuk a *Festői szerelmeket*.

Szellemek és testek igézetében

Magyar festők sorsát eleveníti fel a szerző, olvasmányosan. Nőkét, férfiakét. A férfiak túlsúlya látványos, de az ismert francia szállóige szerint: *Cherchez la femme!* Keresd a nőt! Minden esemény, cselekedet mozgatórugója az esetek elsöprő többségében a NŐ-vel kapcsolatos. Számos példát látunk, hogy a festő élete, művészete általa változik meg. A kor nem számít, a nő hol szemtelenül fiatal, hol néhány évvel, akár több mint egy évtizeddel idősebb a szeretett festőnél. Szerelmek lobbannak lángra, sírig tartóan, de lehet, hogy csak néhány évre vagy évtizedre. És mindig van másik. Vajda Júlia esetében is, aki mégis idővel volt férjét érzi olyannak, aki kitölti magányos életét, sőt programmá válik, hogy egykori párja művészetét közkinccsé tegye. A kapcsolatok elhalnak, marad a kép mint tárgy, mint bizonyíték, tanúság, hogy valami nem volt hiábavaló.

Hazajönnek. Ha el is mennek, visszatérnek, itt telepednek le. Munkamániás és örökös önképzés jellemzi őket, a társadalmon kívül alkotják meg önmagukat tehetségük révén. Látjuk a zsidó vonalat, miként tudnak érvényesülni, és hogyan lesznek később áldozatok. Nyáry Krisztián érték-átörökítést végez a történeti rálátás biztos tudatában. Tisztán szemlélteti, hogy a modernitás miként helyezkedett szembe a klasszikus hagyománnyal. Tendencia könyvében, hogy a tehetséget rendre egy másik tehetség ismeri fel. Nyáry Krisztián nem hallgatja el, hogy milyen kulturális válság zajlott az adott időben akár Párizsban, akár Budapesten. Azt is említi, ki lehet a legkiválóbb festőnk, vagy ki lehetett volna, ha művei közül számos nem semmisül meg.

A festők arcéleit objektíven, a tények és események alapján rajzolja meg, hol mindjárt a közepébe vágva, hol felcsigázva az olvasó érdeklődését. Nem egészen egy oldalon fekete, már-már gyászszínnel vezet be bennünket a festő világába, életébe. Nyitótánc ez, melynek révén hol a pokol fenekére kerülünk, hol a földi világ valóságába. A pénzről is olvasunk, a megélhetésről, mert a képzőművészet nem olyan foglalkozás, hogy bármikor meg lehet belőle élni.

Nyáry Krisztián könyve közönségsiker, igény van ilyen művekre, amely kordokumentumokon és tudományos kutatásokon alapszik. Szerkezete arányos felépítésű, egyik történet sem kap

nagyobb terjedelmet a másiknál. A keményfedeles borító jelzi a kiadás szellemiségét, a kiválasztott reprók és fényképek, képaláírások a történet megértését szolgálják.

A világ forgandó, a művészek élete is, van, aki nem is készül festőnek, és azzá lesz, akár korosan is. Koszta még negyvenévesen is tanítvány, tanul, Ferenczy Károly huszonhét évesen dönti el, festő lesz. Az úri és a nagypolgári család még elfogadja, hogy valaki piktor lesz, a szellemi szabadság, a szabados élet azonban távol esik a mindennapok világától. Még a művészi körök sem ismerik fel Vajda Lajos tehetségét, századot meghatározó jelentőségét. Az életművek szétszóródnak, töredékek maradnak ránk. Ez is magyar sajátosság, olykor a véletlen műve, de többnyire a közöny, a meg nem értés, a fel nem ismerés, hogy értékekről lenne szó. Galimberti Sándor műveit nyersvászonként bocsátják áruba a Képzőművészeti Főiskolán. Márffy Ödön képeivel gyűjtanak be az orosz katonák.

A testigézeté a könyv, a férfi és női szexualitása. A nő a szabadságot jelenti, a választást, hogy azzal él, akit elfogad vagy szeret, ha nem is szerelemmel. Ha némelyikük nehezen is viseli el, hogy már nem ő a központ, nem hisztizik. Az indiai festő, Amrita Sher-Gil a szabadosságot képviseli és a féltelenséget. Csinszka nagyvadakra vadászik, Babitsra, Bárczyra, ez az ő szenvedélye. Ferenczy Károly elfojtja szenvedélyét, irányultságát. Gyereket nemz. A személyiség teljes dezintegrációja ellen folytonos a küzdelem, nála is, másoknál is. Vágynak és konfliktusokat mutat be Nyáry Krisztián.

Ezeket a nőket, férfiakat nem kellene elfelejteni. Elfelejtettük mégis, nem egyet. Most Nyáry Krisztián tesz róla, hogy újra emlékezzünk rájuk, akár szeretjük, akár nem szeretjük valamelyiküket. Vonzódások és taszítások tárulnak elénk. A festők hús-vér alakok, és hétköznapiak is. Nem maradnak rejtve kapcsolataik, ha szemérmesen hallgat is a köz, mert tudja vagy tudni véli, hogy mi történik a háttérben.

A lélek, a szerelem hatalom is, mert erről is szól Nyáry Krisztián könyve. *Lélek és hatalom: mindkettő erőket érvényesít, mindkettő mozgásba hozza a létezőket, mindkettő kitermeli a valós létezés részleteit, mindkettő tudásformákat és rivalizáló ágenseket kapcsol össze* – olvashatjuk Sutyák Tibor „A lélek a

test börtöne” – *Foucault lélekfelfogása* című művében. Nyáry Krisztián szövegei láttatják az olvasóval az egyik lélek hatalmát a másik felett. Ez olykor kiszolgáltatottságot, sőt alávetést jelent, az egyik osztozik a másik sorsában, átveszi, sorsot cserélnek. Többnyire a nő teszi ezt. Ő a legkiszolgáltatottabb.

Nyáry nem írja felül az életművet, sorsot, művészi alkotásokat, hanem hivatkozik rájuk, úgy szemléli őket, mint egy kívülálló. Nem árulja el, melyikük művészete, sorsa, élete nyugözte le leginkább, mégis jelzi, kik állnak elől a sorban. Könyve a mai kánont is megidézi, amely hektikus módon emeli ki a festőt a korábbi homályból, elfedettségből. Ezzel olyan mozgóképet fest a művészeti életről, amelyből megtudjuk a 19.–20. századi kulturális élet eseményeit, a befogadást, az elfogadást, a díjakat, az utókor ítéletét.

Különös térképet is rajzolhatunk, ha összevetjük, ki kit ismert, ki kivel találkozhatott a hús történet szereplői közül, és kik voltak azok a művészek, akikkel kapcsolatba kerültek (költő, zenész, balett-táncos, énekes stb.). Ez a láthatatlan, szándékosan háttérbe szorított kapcsolati háló ismét kultúránkat idézi meg. A szolidaritásról látunk számos példát, és azt is, hogy valaki nem fogadja el a segítséget. Ennek következtében az a vélekedés alakul ki róla (konkrétan Derkovitsról), hogy éhen halt.

Mi a siker mércéje? Munkácsy korának legismertebb magyar festője, Európában népszerű. Az indiai származású festőt (Amrita Sher-Gil) alig említik hazánkban, de a világon Frida Kahlo ismertségével rendelkezik, huszonnyolc évet élt. Világhírű festőnk alig van, ha tudjuk is, hogy kiemelkedő tehetségről van szó. A felemás történelmi helyzet, a hivatalos kultúrpolitika, a bezárkózás, a polgárság hiánya jelzi, a falat nem lehetett áttörni. Hazatérve nem lehetett kitörni. Aki Párizsba emigrált, mint Reigl Judit, Hantai Simon, Csernus Tibor, ott megadatott az ismertség, a világhír. A könyv izgalmas képet fest a művészeti életről, miként igyekeztek szinkronba kerülni Európa haladó szellemű művészetével, és miként igyekeztek hazájuk elmaradottságát leküzdeni.

DEÁK CSILLAG

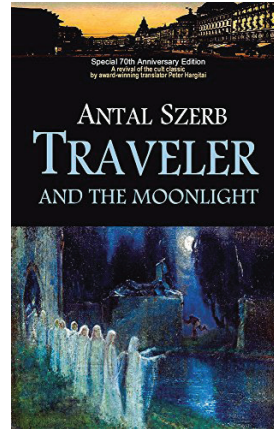

Magyar klasszikus angolul, gyönyörű fordításban

Szerb Antal: Utas és holdvilág

ROBERT ZALLER írását
GERGELY ZSUZSANNA fordította magyarra

A modern magyar irodalomnak soha nem volt a nyugati világban olyan gondos és fáradhatatlan népszerűsítője, mint amilyenek Czeslaw Miłosz mondható a lengyel irodalom esetében, de a fordítások lassan utat nyitottak a huszadik század egyik leggazdagabb irodalmi kincstára felé. Márai Sándor, Nádas Péter, Sebestyén György, Szabó Magda és még a Nobel-díjas Kertész Imre is a nemzetközi irodalomtörténet margóján vannak, ám bármely alapos számbavétel a modern regény jelentős, sőt fő alakjainak tartaná őket. Ha egyetlen egységes egészként tekintünk munkájukra, jellegzetesen modernnek mondható, miközben külön-külön egyéni stílus, érzékenység és szemléletmód határozza meg őket.

Hozzájuk tartozik még a tragikusan rövid életű Szerb Antal (1901–1945), aki a II. világháború végén munkaszolgálatban halt meg, ami alól egy barátal való szolidaritás miatt nem fogadta el a felmentést. Szerb remekműve, az *Utas és holdvilág*, közismert klasszikus Magyarországon, de a sokszor ráragasztott „kultusz” jelző módosítja üzenetét a kísérteties sugalmazásával. Ez egy alapvető félreértés. Szerb regénye két különálló, ám egymással összefüggésben lévő jelenség összefonódásának összetett körbejárása: az I. világháború utáni magyar polgárság társadalmi-gazdasági hanyatlása és a vele járó karakterológiai meglazulás és szétesés. Magyarország az Osztrák–Magyar Mo-

narchia legnagyobb komponense volt, és noha hazafias törekvései meghatározóak voltak, mégis a közép-elit réteg, főleg Budapesten, fájdalmasan érezte a hajdani Európa egyik legfontosabb fővárosának lefokozását Kelet-Európa egy szerény méretűre csonkított országa székhelyévé, mely immáron nem illeszkedik szervesen és számottevően Európához.

A könyv fő motívumai megjelennek a bevezető fejezetben. A regény főszereplője, Mihály, Velencébe utazik nászútra újdonsült feleségével, Erzsivel. Egyik este ellenállhatatlan vágyat érezve egy utolsó, lefekvés előtti itókára, megindul a város sikátorainak labirintusában, és csak hajnalban vetődik haza az aggodalomtól megzavarodott fiatalasszonyhoz. A kalandját leíró bekezdés nemcsak jellemének mélységéről nyújt tanúbizonyságot, hanem társadalmi osztályáról és hazájáról is képet ad:

„Mi volt ez a furcsa bűvölet és eksztázis, ami elfogta itt a sikátorok közt, miért érezte úgy magát, mint aki végre hazaérkezett? Talán a gyermek álmodhatott ilyesméről – a gyermek, aki kertés villák lakója volt, de félt a tágas dolgoktól –, talán a kamasz akart élni olyan szűk helyen, ahol minden fél négyzetméternek külön értelme van, tíz lépés már határsértést jelent, évtizedek telnek el egy rozoga asztal mellett, és emberéletek egy karosszékből; de ez sem biztos.”

Utazásai során Mihály elkerülte Olaszországot, mert az számára a szexualitást, neveltetést és ennek következményeként a felnőtt felelősséget jelképezte. Sikátorbeli kalandja felszabadítja ezt az aggodalmát, mert a szűk és keskeny utcák a meghatározott korlátok közé rendezett és ennél fogva biztonságos gyermekkorát idézik, melyet megtartani remél felnőttkorában, mintegy íróasztal mögé szorítva – papi vagy üzleti hivatást gyakorolva, megtartva ezzel a biztonságos polgári létet. Mihály a házasságtól is fél, mert ez egy másik ember általi önmeghatározásra kényszeríti majd, amitől mindennél jobban retteg. Csak egy előgyártott társadalmi szerep enyhítheti szorongását. Ugyanakkor hiányzik belőle a polgár fegyelme; rendszertelen, bohém életet él a család pénzén, és a velencei sikátorok egy infantilis regresszióba ringatják, az anyaméh legtökéletesebb biztonságát idézik.

A polgárság – vagy legalábbis egy hanyatló polgárság – szimbólumaként Mihály hazája sorsát is jelképezi, ahol a vezető kaszt hirtelen túl „szűk”-nek érzi a világot. Számukra, amint számára is, a múlt visszatekintő fényel ragyogja be a komisz jelent és a még kétségesebb jövőt. Természetesen nincs visszatérés ebbe a múltba, legyen az annak a Magyarországnak az emléke, mely valaha Kelet-Európa nagy részét uralta, vagy a hatalmas osztrák birodalom büszkén autonóm királysága volt. És miután nincs ide visszatérés, vészjóslóan ráborul mindenre, mint a sóvárgás megragadhatatlan tárgyára és a nosztalgia feneketlen mélységére.

Mihály tulajdonképpen egy olyan feneketlen mélység fenyegetéséről panaszkodik, mely egész serdülőkorában kísértette. Ezek a látszólagos pánikrohamok lebénítják, és noha Mihály mindig józan marad, Szerb mégis megragadhatatlan politikai és metafizikai űrt sejtet. Csak egy testvérpár, Tamás és Éva társaságában talál nyugalmat, kiknek a kapcsolata a vérfertőzés határán billeg, hacsak át nem lépi azt, és akik olyan fantáziavilágban élnek, amibe Mihályt is befogadják, azzal a szigorú feltétellel, hogy kínosan pontosan eljátssza a rá szabott szerepeket. Mihály legfelsőbb szükségleteit elégíti ki ez a helyzet: a rabszolga tökéletes biztonságával lakhat egy féktelen képzelet világában. Éva, noha zsarnokian uralkodó, mégsem jelent számára veszélyt, mert a Tamással való kapcsolata kizár mindenfajta erotikus kísértést, miközben Tamás Mihály idealizált valóját képviseli: szabad, felelőtlen és minden modern dolgot arisztokratikusan lenéző, szabad szellem. Mihály személyisége nem egyértelmű, az is lehet, hogy felváltva szerelmes mind a bátyba, mind a húgba, ami lehetővé teszi számára az elköteleződés – vagy a visszautasítás – elkerülését. A maga rendjén szintén egy infantilis regresszió, melyben a valószínű szülők ödipális szülőkké lesznek. Maga Mihály észreveszi, hogy Tamás és Éva mintha hímnős jellegűek lennének, vagyis felcserélhetők, és ilyen értelemben ugyanúgy elérhetőek, mint ahogy elérhetetlenek. (Hargitai Péter, a könyv fordítója felfedi utószavában a titkot, melyet Szerb özvegye, Klára mondott el neki: a testvérpárt ihlető modell tulajdonképpen egyetlen személy volt.)

Mihály idillikus élete derékba törik, mikor Évát apja eljegyzi egy visszataszító polgári kéréssel. Tamás halálának körülményeiről később derül ki, hogy öngyilkosság volt, és Éva megszökik. Immáron szabadon játszva a „báty” szerepét, Mihály megszál-

lattan kutatja Évát, noha tudja, hogy kapcsolatuk soha nem lesz a régi, beteljesedésről már nem is beszélve. Erzsit elhagyja, és olaszországi zárandoklatra megy, melynek során szinte végzetére lel egy kis hegyi faluban, hogy végül kiábrándítóan meddő találkozásra kerülhessen sor Rómában. Titokzatos, talán természetfeletti élményben is része van, mikor is egy nyomorúságos londoni lakásban szobáról szobára vezetik, ahol végig érzi Tamás, vagy legalábbis vészjósló szellemének jelenlétét, de elérni soha nem tudja. Mindenesetre Mihály sokkal közelebb van a halálhoz, mint az élethez, baljós lények követik, többek között egy titokzatos gyermekkori barát és Erzsi kétes egzisztenciájú volt férje. Egy másik barátról, aki segít felépülni balesetéből, kiderül, hogy maga is haldoklik, és amikor felkeres egy újabb ismerőst, rá kell jönnie, hogy az még nála is jobban megszállottja a halálnak. Ezeket a mellékszereplőket mind biztonságos kézzel rajzolta meg az író, mintha a halál karrierjük lett volna; amint az utóbb említett Waldheim mondja Mihálynak:

„Én most nem a fáradtak és betegek, nem az öngyilkosjelöltek halálvágyáról beszélek, hanem azokéról, akik életük teljességében, sőt éppen azért, mert életük olyan teljes, vágyódnak a halál felé, mint a legnagyobb ekstázis felé, mint ahogy halálos szerelemről beszélnek... Ezt vagy érted, vagy nem érted, magyarázni nem lehet.”

Mihály persze egyáltalán nincs élete teljességében, sem a szerelmi életét, sem karrierjét tekintve, de még csak abban sem tud kiteljesedni, ami után leginkább vágyódik, a magány harmóniájában, ami már a halál előszobája. Váltakozva csábítják a különböző szerepek, legyen az olyan kegyetlen, mint a megvesztegethető hivatalnok, vagy kifinomult, mint a szentek aszketizmusa, és néha valóban úgy tűnik, igazi „személyisége” lesz, vagy legalább átveheti a szerepét annak, akivel találkozik. Ám egyik sem megfelelő, mert a társadalmi létezés egyetlen formája sem illik rá; mert Mihály, Robert Musil meghatározását kölcsönvéve, a tulajdonságok nélküli ember, vagyis az az ember, aki nem tud kapcsolódni a körülötte létező világgal. Az ilyen ember tagadja a világot, és pedig nem úgy tagadja, hogy fellázad ellene, hanem azzal, hogy passzívan visszautasítja, és ha az ő esete tipikussá válik, az a világ összeomlik.

Az a kérdés, hogy vajon van-e alternatívája az ilyen összeomlásnak. A regény nagy részben Mussolini Olaszországában történik, ahol a fasizmus szociális és gazdasági parancsuralmi rendszerének köszönhetően látszólag lendületes élet zajlik. Ez a fasizmus gyilkosabb, hitleri formában kevesebb mint egy évtizeddel később kioltja a zsidó származású Szerb Antal életét (éppen azon a napon – hogy az élet iróniája tökéletesen beteljesedjen –, amikor Auschwitzot felszabadították). Kevesen tudták előre megjósolni a holokausztot az 1930-as évek közepén, annak ellenére, hogy pogromok már szép számban zajlottak. Elkerülhetetlen, persze, hogy ma már az *Utas és holdvilág*ot ezzel a tudással olvassuk, amire még az író saját tragikus sorsa is rávetül. Hargitai kiemeli utószavában a holokauszt baljóslatú előjeleit, és természetesen ma ebben a kontextusban kell olvasnunk a regényt. Ám Szerb Antalnak nagy küzdelmeket okozott vallási öröksége. Ervinhez, a szöveg egyik főhőiséhez hasonlóan ő is kikeresztelkedett zsidó családból származott, noha Ervintől eltérően őbenne semmiféle megszentelésre való vágyakozás nem volt. Talán Ervin a zsidóság és kereszténység megbékélését jelentette számára, ökumenikus értelemben, egy olyan civilizáció nagyrabecsülését, melyet ez a két nagy vallás épített, és amely immáron végzete felé csúszik? De Ervin nem lehetett volna Szerb Antal regényének főhőse. Inkább Akárki Mihály az, akit mindenki okít, és végül senki nem tud meggyőzni, akire ráillik a főhős szerepe. Amint Éva végül elmondja neki ebben a halálkísértette regényben: „Mindenkinek meg kell találnia a saját halálát.” Európa is hamarosan megtalálja önnön morális halálát.

Hargitai Péter, a kiváló műfordító és szerző életének három évtizedét szánta Szerb Antalra és regényére; jelen fordítás az eredetileg 1994-ben már publikált szöveg javított kiadása. Szeretettel készült mű ez, mely megajándékozza az olvasót, rugalmas és zamatos, egyben eredeti, és ugyanakkor hűségesen visszaadja Szerb Antal mesteri hangjának szövevényes ékesszólását.

Antal Szerb. Traveler and the Moonlight. Hargitai Péter fordítása. Seventieth Anniversary Edition. Bloomington, Indiana: iUniverse. 272 oldal. 17.95 US \$.

SHREK TÍMEA novellái

SHREK TÍMEA 1989-en született Beregszászon. 2013-ban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nyelv és irodalom szakán szerzett diplomát. 2009-től szervező-pedagógus és magyartanár a Beregszászi 7-es Számú Általános Iskolában, ahol roma gyermekek oktatásával foglalkozik. A beregszászi székhelyű Kovács Vilmos Irodalmi Társaság alapító tagja, 2014-től rendszeresen publikál a kárpátaljai Együtt című irodalmi és művészeti folyóiratban, valamint novelláit közölte az Irodalmi Szemle, a Napút, a Partium, a Helikon, a Somogy, a Kárpátaljai Hírmondó, a Szózat. Kisprózákat és novellákat ír, közel áll hozzá a szociográfia. 2016-ban az Ukrajnai Kulturális Minisztérium által meghirdetett Kárpátaljai dialógusok című rövidpróza-pályázat első helyezettje. Jelentek meg novellái ukrán, valamint Ferdinandy György fordításában portugál nyelven. 2016-ban elnyerte a Nemzeti Kulturális Alap által meghirdetett Gion Nándor-ösztöndíjat, jelenleg az Előretolt Helyőrség Íróakadémia tagja.

11482

Reggel buszra szálltam. A második megállóban ismerős arcú, fiatal fiú lépett fel. Utazótáskáját az előttem lévő ülésre rakta, köszönésként bólintott, és mosolygott egyet. Tekintetében fura mélabú rakott fészket. Miután lepakolt, megfordult, kezét nyújtotta egy idősödő asszonynak, segített a felszállásban.

Magassarkúja beakadt a busz második lépcsőfokába, megbotlott. A fiú szégyenkezve nézett rám, de aztán elmosolyodott,

tudatva velem, hogy ez mindössze ügyetlenség volt. A nő fejkendőt viselt és kopott, zöld kabátot, olyat, ami a szovjet időben még egészen elegánsnak és jómódúnak számított.

Arca megviselt és gyűrött volt. Karikás szeméből és mély ráncából gondterhelt élet rajzolódott ki. Hiányoztak az első fogai. A fiú a földre tette az előzőleg gondosan a buszülésre helyezett táskát, majd udvariasan a helyére segítette a nőt, aki pénzt vett elő, és két jegy árát fizette ki Csikósig.

Alkoholizmus vagy idegösszeroppanás – állapítottam meg magamban. Csikósra csomagokkal csak az utazik, akinek hosszabb időt kell eltöltenie a helyi gyógyintézetben.

A nő papírmappát húzott elő, tele dokumentumokkal. Orvosi kéziratnak látszott, ezért közelebb hajoltam, szinte a válla fölött néztem a papírok közé. Bőréből erős szívcepp szaga párologott. Ismerem a trükköt, nagyanyám zugívó volt, hogy ne érezzük rajta, azzal kente be magát. Mindig a szívbjaira fogta a szédelgéseket, az instabil járást és a zagyva beszédet is. Az első oldalon csak néhány tőmondatot tudtam kiolvasni, olyanokat, mint: gyakori alkohol- és gyógyszerfogyasztás, agresszió, folyamatos fejfájás, többszöri öngyilkossági kísérlet, és hogy veszélyes a családjára.

A fiú közben a busz ablakán át bámulta a járókelőket. Úgy tűnt, kissé szégyenkezik a vele utazó asszony miatt, aki talán az édesanyja lehetett.

A következő dokumentum olvashatóbb volt, az állt benne, hogy kést emelt testvéreire, meg akarta ölni. Másutt azt írták, hogy beszedett egy csomag nyugtatót, ki kellett mosni a gyomrát. Azt is megtudtam, hogy öt évvel ezelőtt autóbalesetben koponyatorést szenvedett, és agyrázkódást kapott, azóta gyötri a migrén. Többször vették őrizetbe rendbontásért és verekedésért is. Az utolsó papír egy kitöltetlen szerződés volt, amiben az állt, hogy a páciens önként és saját felelősségére vonul be a kilencvennapos gyógykezelésre, amelynek ideje alatt nem hagyhatja el a klinikát felügyelet nélkül.

A nő bezárta a mappát, és tovább tartotta az ölében. Az ismerős arcú fiú hátranézett, rám. Majd elkapta a nőtől a papírokat.

A fedőlapon épp el tudtam olvasni a szöveget.

11482. számú beteg

Neve: Kuzma Viktor Viktorovics

Született: 1989. január 3., Beregszász.

Tökéletes gyilkosság

Minden egyes mozdulatot előre kitervelt. Volt rá bőven ideje. Alaposan végiggondolta az eseményeket, mérlegelt és döntött: meg fogja ölni Gedeont.

A hőmérő higanyszála 38 fokot mutatott. Amíg a gőzölgő aszfaltot bámulta, Líz egyre csak azon gondolkodott, mit fog mondani, ha valaki rájön, mit is tett. Délután két órára beszéltek meg a találkoztót, a lány anyjának házába. Tudta, hogy napokig senki sem lesz otthon, a szülei nyaralni mentek. Helyszínnek tökéletesen megfelelt, minden zugát betéve ismerte.

A ház nagy volt és üres. A hátsó udvar lenyúlt a folyó menti erdőig. Líz otthonosan érezte magát ott, egy pohár vizet engedett magának a csapból. A hosszú séta közben megszomjazott. Két kört sétált lassan, kimérten a fürdőszobától a bejárati ajtóig. A fogasról leemelte táskáját, az étkezőasztalra tette, majd keresgélni kezdett benne. Alján egy gyógyszeres fiola lapult. A szekrényből üvegcancsót vett elő. Citromot helyezett egy vágódeszkára, és hajszálvékony karikákra vágta. A konyhakertből mentaleveleket szedett, megmosta, és a cancsó aljára rakta, rá a citromkarikákat, kevés cukrot és az üvegcse tartalmát. Felöntötte vízzel, és elkeverte a limonádét.

A kapucsengő hosszú, sikoltó hanggal jelezte Gedeon érkezését. Líz papucsot húzott, és beengedte a férfit.

– Szia, szívem – üdvözölte a lány.

– Mi tartott ennyi ideig? Nehéz volt nyitva hagyni a kaput?

– Sajnálom.

A konyhába mentek. A hideg limonádéból nagy pohárral töltött a férfinak. Mohón kortyolta a hűsítő italt, majd leesett a székről a hideg csempére.

Líz sajnálattal nézte a magatehetetlen férfit. Most olyan ártatlannak tűnt, mint egy csecsemő. Leguggolt hozzá, megsimogatta arcát. Felállt, a táskájáért nyúlt, maroknyi pisztolyt vett elő. Nem gondolkodott. A férfi homlokához szorította. Egyetlen golyóval végzett vele.

A kamrába ment. Takarófoliát hozott, amit még anyjával vásárolt a kerthez. Egyenletesen szétterítette a padlón, és rágördítette a holttestet. A fiókból kikereste a legnagyobb és legélesebb kést. A férfi karját próbálta levágni, de a csontoknál nem sikerült. Elővette a kamrából apja sarokcsiszológját, és közben arra gondolt, hogy ezzel mindent lehet csinálni, csak sarkot csiszolni nem.

A testet feldarabolta. Karok, lábak, fej és torzó. Egyesével vitte ki a hátsó udvarba. A faskamrából gyújtóst és hasábokat hozott. Mikor a tűz lángja már elég nagy volt, egyesével dobta rá a testrészeket. Félóránként rakott még fát a tűzre, közben feltakarította a konyhát.

Bóven elmúlt éjfél is, mire a hús nagyjából leégett a csontokról. Gereblyével szedte ki a maradványokat. A megmaradt hamut széthordta a kertben. A házból fekete, vastag falú szemeteszsákot hozott. Belepakolta az égett csontokat, és az erdőbe vitte.

Hajnalodott. Líz kinyitotta a szemét, takaróját ledobta magáról, de még így is melege volt. A fürdőszoba felől zajt hallott, idegesen ült fel az ágyon, majd látta, ahogyan macskája éppen egy labda után ugrik. Nyugodtan feküdt vissza, és hunyta le a szemét.

Hirtelen éles fájdalmat érzett a nyakán. Aztán forróságot. Kiabálni akart, de nem tudott. Sötét árny hajolt fölé.

– Látod, egyetlen pontos mozdulat is elég hozzá. Nem sokat tanultál – suttogeta a lány fülébe Gedeon, és macska képében távozott.

BÉK TIMUR versei

BÉK TIMUR 1997-ben született Komlón, ám rövidesen Szászvára költöztették, amit máig a „haza” szóval emleget. A bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnáziumban eltöltött négy remek év után (ez a reklám helye) Szegedre költözött. Jelenleg itt él és tanul, hogy később magyart taníthasson (középiskolás fokon). Három éve ír verseket.

Nihil

Kávészacc a csésze alján;
leült bennem az érzelem.
Céltudatom szikkadt partján
törölgetem száraz kezem.

Nem vágyom, és nem akarok,
ez a semmi csak az enyém.
Elfödnek a lábak, karok
önmagamnak hullahegyén.

Az életem egy névutó;
befut alám, mire fölér,
hónapokon általfutó,
bágyadt cigarettafüzér.

Hajdan kőből előtörtem,
és ma az a sok víz hol van?
Aszalódom meggyötörten;
meder, vagy a folyó voltam?

Torzulás

Fonalam megfeszült, két vége bentrekedt
hosszú folyosóin e véres börtönnek.
Reménytől vetélten éltem itt éveket,
jártam szélein, hol kőfalak őrködnek.
Fejemen kétoldalt a magány tüskét font,
vérem sós, sötét, már cseppet sem királyi,
lábfejem a járástól elszarusodott;
látom, mit megöltem, azzá kezdek válni.
Olykor e termekben testekre bukkanok,
hegeikbe kardom pontosan illene.
Éhség mert csonkíthat, húsból nem hagyok,
arcukról eltűnt a különbség érzete.
Nem juthat ki senki, én is majd itt halok,
s nem tudom biztosan, odakint éltem-e.

Kölcsönhatás

Kezem alatt válik
porszemmé a kő,
majd kezem lesz por fölött
kővé dermedő.

-
- 3 Szócs Géza: Esküvő a T. tó partján (vers)
7 Bene Zoltán: A kocka el van vetve (novella)
10 Böszörményi Zoltán versei: Fénypórázon, Novemberi elégia
13 Frideczky Katalin: A szüzesség ára (novella)
15 Noszlopi Botond: Veress emlékezet (vers)
17 Tamás Kincső: Fehér kavicsok – Egy boldog szerelem története (regényrészlet)
21 Péntes Tímea: Anyaversek (vers)
25 Kisslaki László: Boldog halottvirrasztás
30 Branczeiz Anna versei: Magához lép, Történelem, Menekülés
32 Káli István: Szerelemszerdák (regényrészlet)
39 Turi Tímea versei: Guernica, Ezen a képen nincsenek apák, Kedden nem lesz háború
41 Rimóczy László: Magyar emberevés közben nem beszél (novella)
46 Szilágyi Kinga Magdolna versei: Penderítő, Forgószínek, Egyházi őrizetben
48 Istók Anna: Hazaköltözés (novella)
55 Láng Orsolya versei: Retrospektív, Egy állapot hátországa
58 Csepcsányi Éva: „Apácák, lányok, tanárnők” (regényrészlet)
63 Bak Rita versei: Kilőtték a putnikokat, Ezeregy éjjel
64 Szócs Géza: Koccintsunk! (tárca)
67 Laik Eszter: Kufárok (tárca)
69 Hudy Árpád: Koltó. Október végén (tárca)
71 Király Farkas: Lehajtó balra (tárca)
73 Marafkó László: Káv és a „kábé” (tárca)
76 Boldog Zoltán: A vers kilenc élete (tárca)
78 Tömegvonzás, aminek van létjogosultsága – B. Zetas Péter beszélgetése Hyross Ferencsel
82 Boldogh Dezső: Holdfényt szippant fel a tó tükréről (Babics Imre: Tűtükkör)
86 Zempléni Ede: Bársonyos tónusú csend-ideálok (Vesztergom Andrea: Szünet a semmiben)
91 Laik Eszter: A nagyság küszöbén (Szilasi László: Amíg másokkal voltunk)
95 Molnár Dávid: Flieg auf, Figlaufer! (Légrádi Gergely: Szemben)
99 Boldog Zoltán: Élet a Szent Johanna gimin túl (Tállér Edina: Holnaptól minden rendben)
102 A magyar festészet legfontosabb alkotóeleme: a Nő – Deák Csillag: Utazás saját magunkba, Kölüs Lajos: Szellemek és testek ígészetében
108 Magyar klasszikus angolul, gyönyörű fordításban (Szerb Antal: Utas és holdvilág) – Robert Zaller írását Gergely Zsuzsanna fordította magyarra
113 Debüt
113 Shrek Tímea novellái
117 Bék Timur versei

Manolita Dragomir-Filimonescu

A LA CROISÉE DES POÈMES
A VERS BŰVÖLETÉBEN

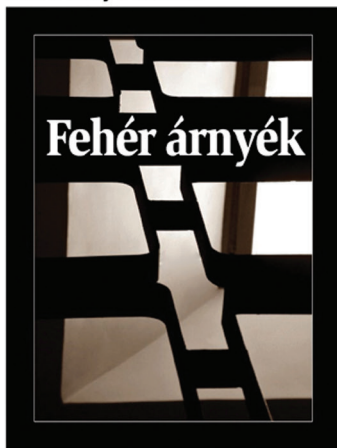

Fordította:
Böszörményi Zoltán

ijk

Frideczky Katalin

Fehér árnyék

ijk

nka

Nemzeti Kulturális Alap

500 forint, 6 lej, 1,50 euró

